



DANSKE HANDICAPORGANISATIONER

Blekinge Boulevard 2
2630 Taastrup, Danmark
Tlf.: +45 3675 1777
dh@handicap.dk
www.handicap.dk

19. oktober 2020 14-2020-
00880507910

Til: Justitsministeriet
Strafferetskontoret

Høringssvar om ændring af straffeloven (samtykkebase- ret voldtægtsbestemmelse)

Indledning

Et hovedformål med lovforslaget er at styrke den seksuelle selvbestemmelsesret og lægge afgørende vægt på frivillighed og samtykke. Det er positivt.

DH ser visse handicapvinkler på den problematik, som lovforslaget handler om.

Derfor har vi valgt at afgive høringssvar. Vi ser lovbehandlingen som en anledning for regering og Folketing til at sætte fokus på at forbedre beskyttelsen af mennesker med handicap mod seksuelle overgreb.

Det er der desværre behov for. Det viser friske rapporter fra Institut for Menneskerettigheder fra september måned. Mere end hver tredje offer for seksuelle overgreb har et kognitivt eller psykisk handicap.

Beskyttelsen af denne gruppe borgere bør derfor forbedres.

Strafferammen på 4 år i § 218 i straffeloven for seksuel udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering bør desuden hæves.

Styrk beskyttelsen af mennesker med kognitive og psykiske handicap mod seksuelle overgreb

Institut for Menneskerettigheder har undersøgt mødet med politi og retsvæsen for ofre for volds- og seksualforbrydelse med kognitive og psykiske handicap.

Det fremgår, at 39 % af dem, der anmelder seksuelle overgreb, har et kognitivt eller psykisk handicap. Det er tre gange så mange, som man skulle forvente ud fra deres andel af befolkningen.¹

¹ "Voldsofre med psykiske og kognitive handicap. En undersøgelse af barrierer i straffesagsprocessen." (2020), s. 31-32.
https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/media/document/Layoutet%20hovedrapport_WEB_Voldsofre%20med%20handicap.pdf

Med andre ord: Vi har at gøre med en gruppe borgere, som er stærkt overrepræsenterede som ofre.

Det er oven i købet en gruppe borgere, som er sårbare i mødet med straffesagsprocessen. De har behov for tilpasning og støtte for i forhold til anmeldelse, afhøring, beskikkelse af advokat, ansøgning om erstatning osv. Hvilket ikke sker i tilstrækkeligt omfang i dag.

Institut for Menneskerettigheder foreslår en række tilpasninger af straffesagsprocessen. Fx bør der indføres en pligt til tidlig, individuel vurdering af ofrene for at afdække, om de har behov for særlig beskyttelse og støtte i straffesagsprocessen.²

DH støtter disse forslag. Derudover anbefaler vi, at årsagerne til de hyppige seksuelle overgreb undersøges nærmere. Formålet er at få mere viden om, hvordan denne sårbare gruppe kan sikres en bedre beskyttelse fremadrettet.

DH foreslår:

At regering og Folketing i forbindelse med lovbehandlingen giver tilsagn om at arbejde for at beskytte mennesker med kognitive og psykiske handicap bedre mod seksuelle overgreb.

Dels gennem en undersøgelse af årsagerne. Dels gennem tilpasninger af straffesagsprocessen til denne gruppes behov.

Højere straf for seksuelle overgreb på mennesker med kognitive eller psykiske handicap

Straffelovens § 218 forbyder udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering til at skaffe sig samleje med den pågældende. Strafferammen er i dag 4 år.

Vi noterer med tilfredshed, at lovforslaget bevarer denne særlige paragraf, der har til hensigt at beskytte mennesker med kognitive eller psykiske handicap mod seksuelle overgreb.

Vi er dog ikke tilfredse med strafferammen.

Strafferammen er 8 år for eksempelvis voldtægt efter § 216, stk. 2, i den gældende straffelov, der handler om ulovlig tvang eller situationer, hvor den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Men kun 4 år for forbrydelser efter § 218.

Der bør her ske en ligestilling. Som det er nu, mener vi, der sendes et forkert signal, at det kan være billigere at udnytte mennesker med handicap seksuelt.

DH foreslår:

Strafferammen for forbrydelser efter straffelovens § 218 bør hæves fra 4 år til 8 år.

² Anbefalinger mv. fra Institut for Menneskerettigheder kan ses her: <https://menneskeret.dk/udgivelser/voldsofre-psykiske-kognitive-handicap-undersogelse-barrierer-straffesager>

Med venlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Thorkild Olesen". The signature is written in a cursive style.

Thorkild Olesen, formand

For yderligere oplysninger kontakt chefkonsulent Torben Kajberg på tk@handicap.dk



Til strafferetskontoret@jm.dk

Center for Voldtægts ofre og Center for Seksuelle Overgrebs hørings svar til udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Sagsnr. 2019-731-0062.

Center for Voldtægts ofre, Aarhus Universitetshospital, og Center for Seksuelle Overgreb, Rigshospitalet, fremsender hermed et samlet hørings svar til udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse).

Center for Voldtægts ofre (CfV) og Center for Seksuelle Overgreb (CSO) har siden 1999/2000 tilbudt tværfaglig undersøgelse og behandling inden for de medicinske, psykologiske og sociale områder i forhold til seksuelle overgreb. Herudover rummer CfV og CSO nationale videnscentre, der forsker i og formidler viden om seksuelle overgreb.

Dette hørings svar er skrevet på baggrund af centrenes viden på området og vores kliniske erfaring fra praksis fra møder med flere tusind mennesker udsat for voldtægt.

Først og fremmest vil vi takke Justitsministeriet for lovforslaget. Vi glæder os over, at det fremhæves, at beskyttelsen af den seksuelle selvbestemmelsesret og seksuelle integritet skal afspejles af lovgivningen, og at lovgivningen i høj grad kan være medvirkende til en samfundsændring på området i form af, hvad der er acceptabel, og hvad der er uacceptabel seksuel adfærd. Ydermere bifalder vi, at fokus i en ny voldtægtsbestemmelse ikke vil være på gerningsmandens anvendelse af tvangsmidler eller trusler herom, eller om ofret har modsat sig overgrebet, sådan som det er praksis i dag. Vi glæder os over, at det i bemærkningen til lovforslaget præciseres, at vold også kan være mildere former for vold såsom fastholdelse. I størstedelen af de henvendelser, vi ser i CfV og CSO, har der ikke været anvendt grov fysisk vold eller trusler i forbindelse med overgrebet, og der er ofte ej heller ydet fysisk modstand¹. En voldtægtslovgivning, som i højere grad har udgangspunkt i virkelighedens overgrebssituationer, er derfor en nødvendig udvikling i et moderne retssamfund.

Mange af de mennesker, der bliver udsat for overgreb, og som opsøger CfV eller CSO, ønsker ikke at anmelde overgrebet til politiet². I CfV var anmeldelsesprocenten 43 % i 2019 og i CSO var den 50,3 % i årene 2017-2019. Der er både psykologiske og sociale årsager til ikke at ville anmelde. Følelsen af egen skyld i forbindelse med overgrebet fylder ofte meget for ofret, og derfor er det vigtigt, at retsvæsenet ikke forstærker eller bidrager til denne følelse. Det er vigtigt, at fokus kommer væk fra, hvad ofret gjorde forud for overgrebet, sådan som det også understreges i bemærkningerne til lovforslaget. Vi ser dette som et meget positivt, og for mange ofre altafgørende, bidrag til en ny voldtægtsbestemmelse.

¹ Rapport "Center for Seksuelle Overgreb i tal for perioden 2014 til 2018. Aldersgruppe: Fra 16 år og opefter", udgivet februar 2020, og "Statusrapport for Center for Seksuelle Overgreb 2017-2019", udgivet juni 2020 samt "Årsrapport 2019 – Center for Voldtægts ofre" udgivet i september 2020.

² Se afsnittet 'Anmeldelse/ikke anmeldelse' i "Statusrapport for Center for Seksuelle Overgreb 2017-2019" og afsnittet 'Politianmeldelse' i "Årsrapport 2019 – Center for Voldtægts ofre".



Center for Voldtægtsofre
Aarhus Universitetshospital



Rigshospitalet

I et seksuelt møde kan det være enormt komplekst for begge parter at aflæse både sig selv og den anden korrekt. Det er vigtigt, at lovgivningen formår at beskytte de personer, som er sårbare i situationen. Vi støtter derfor stærkt op omkring, at det i bemærkningen til lovgivningen fremhæves, at omdrejningspunktet for al seksuel kontakt skal være et frivilligt samtykke, som justeres og undersøges undervejs i et seksuelt møde.

Det er vigtigt, at en voldtægtslovgivning beskytter den seksuelle selvbestemmelsesret og seksuelle integritet. Vi glæder os i CfV og CSO derfor over, at Justitsministeriet med dette lovforslag meget klart pointerer, at netop dette skal afspejles i en ny voldtægtsbestemmelse. Vi ser frem til at følge arbejdet med at implementere den nye lovgivning.

Vi ønsker slutteligt at bemærke, at centrene for voldtægtsofre/seksuelle overgreb år for år oplever en stigning i antal henvendelser, og at vi med stort fokus på området ikke forventer et fald i henvendelser, tværtimod. Ny lovgivning er yderst vigtig, og det er muligheden for at få den rette hjælp efter et overgreb også.

Med venlig hilsen

Center for Voldtægtsofre og Center for Seksuelle Overgreb

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Pr. e-mail til strafferetskontoret@jm.dk

Fredericia, den 21. oktober 2020

Deres sagsnummer 2019-731-0062 vedr. Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Lovforslagets udformning af straffelovens § 226 samt lovforslagets bemærkninger er ændret i forhold til mindretallets i betænkningen, så Offerrådgivningen i Danmark kan acceptere lovforslaget.

Men som det også fremgik af vores nedenstående høringssvar fra marts 2020, er det afgørende at styrke det forebyggende og oplysende arbejde på området. Dette bestyrkes kun af den sidste tids uro omkring seksuelle krænkelser i det hele taget.

OID afgav den 18. marts 2020 flg. høringssvar vedr. betænkning nr. 1574/2020

"OID hilser velkomment, at voldtægtsbestemmelsen i straffeloven udvides, således at også situationer, hvor der ikke foreligger en eller anden form for vold eller trusler herom, kan straffes.

OID finder det også positivt, at der har været en livlig debat om udformningen af en ny, udvidet bestemmelse. En sådan debat kan medvirke til at sætte fokus på problemet og oplyse borgerne. Det er imidlertid afgørende, at der følges massivt op med oplysning og undervisning på området især over for yngre mennesker. Det er meget væsentligt at forebygge en krænkende adfærd. Der er desværre flere undersøgelser, der viser, at der er et udbredt behov for oplysning på området og om, hvor grænsen går, mellem hvad der er i orden, og hvad der er krænkende.

Voldtægt er strafferetligt en helt speciel delikt, derved at det, der er lovlig adfærd, hvis begge parter er enige, kan være strafbart, hvis de ikke er det. Også derfor er der et hensyn at tage til, at man ikke kriminaliserer en adfærd, som af mange vil blive anset som naturlig og sædvanlig i forbindelse med seksuel adfærd.

OID er enig med Straffelovrådets flertal i, at frivillighed og samtykke i vidt omfang er to sider af samme sag, og at der derfor som udgangspunkt ikke vil være nogen væsentlig forskel på, om det ene eller det andet begreb anvendes i loven.

1/2



OfferRådgivningen

OFFER
VIDNE
PÅRØRENDE

offerraadgivning.dk

Begge begreber vil skulle fortolkes i praksis. Ingen af dem er objektive. OID er imidlertid enig med Straffelovrådets flertal i, at deres frivillighedsprincip vil være mindre tvivlsomt end mindretallets samtykkebegreb. Det tilføjes, at nogle af de eksempler mindretallet peger på, som efter hendes opfattelse skal være strafbare, efter vores opfattelse i hvert fald ligger tæt på en adfærd, som af mange vil blive anset som naturlig og sædvanlig i forbindelse med seksuel adfærd.

Det er for os ikke afgørende, om man vælger frivillighed eller samtykke eller måske en tredje formulering, men, såfremt man vælger samtykke, bør det være med en anden formulering end mindretallets og med nogle andre bemærkninger.”

Med venlig hilsen



Knut A. Gulbrandsen
Landsformand
Offerrådgivningen i Danmark



Justitsministeriet,
Strafferetskontoret,
Sendt pr. mail til strafferetskontoret@jm.dk
J. nr. 2018-0090-0379

Fra: Røde Kors



23. oktober 2020

Udtalelse vedr. udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Røde Kors har med stor interesse læst udkastet til ændring af straffeloven i henhold til samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse og takker for muligheden for at afgive udtalelse til denne.

Røde Kors har gennem efterværnsindsatsen Q-net kontakt til kvinder, der tidligere har været i fysisk og psykisk voldelige forhold. I 2019 hjalp Røde Kors Q-net knap 700 kvinder og børn, hvor kvinderne havde været udsat for psykisk og fysiske overgreb, herunder seksuelle, med en langsigtet frivillig social og praktisk støtte. Røde Kors' kommentarer sker med udgangspunkt i denne indsats og erfaring.

Generelle kommentarer

Røde Kors hilser den nye tilføjelse til straffeloven om samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse varmt velkommen. Med denne tilføjelse til straffeloven understreges den allerede eksisterende kriminalisering af seksuel vold herunder voldtægt, som Danmark har forpligtet sig til i henhold til Istanbul-Konventionen.

Samtidig forventes den at få en vigtig betydning for kvinder, der lever/har levet i voldelige forhold. Dels er håbet, at den ny bestemmelse vil kunne medvirke til at skabe højere grad af anerkendelse af, at man kan opleve seksuelle overgreb – også i et fast forhold og fra sin partner. Dels betyder den nuancerede definition af samtykke en anerkendelse af, at der stadig kan være tale om et seksuelt overgreb, selvom man ikke er i stand til at sige klart fra i gerningsøjeblikket.

Røde Kors finder det dog problematisk, at psykisk vold ikke er skrevet eksplicit ind i den nye lovgivning i forhold til at vurdere, om der er tale om voldtægt. Samtidig er vi bekymrede for, om der med den ny bestemmelse vil være en u hensigtsmæssig hensyntagen til gerningsmanden i sager, hvor der har været en længerevarende seksuel relation mellem offer og gerningsmand.

Anerkendelse af seksuelle overgreb i parforhold

Årsstatistikken fra landets krisecentre i 2019 foretaget af LOKK¹ viser, at hver fjerde kvinde på krisecentre har været udsat for et eller flere seksuelle overgreb. Det er derfor en udbredt problematik blandt denne gruppe. Tallet er dog behæftet med stor usikkerhed, da man af erfaring ved, at seksuel

¹ Landsorganisation af Kvindekrisecentre

vold er underrapporteret. Dette skyldes bl.a., at mange kvinder ikke altid erkender seksuelle krænkelse fra en partner som et egentlig overgreb, f.eks. hvis de ikke selv har gjort aktiv modstand. Det er håbet, at den nye lovgivning vil kunne medvirke til at skabe større opmærksomhed på voldelige og strafbare seksuelle overgreb i voldelige forhold og dermed få både kvinderne og andre til i højere grad at anerkende eksistensen af disse.

Et nuanceret samtykkebegreb

I Røde Kors ser vi positivt på, at lovgivningen baserer sig på en samtykkebaseret voldtægtslovgivning frem for en frivillighedsbaseret. Heri tilføjes ansvaret for afklaring af samtykke hos den part, der tager initiativ til samlejet. I den forbindelse vil vi også udtrykke tilfredshed med den meget nuancerede definition af samtykke. Herunder særligt, at der tages højde for situationer, hvor den forurettede part fryser eller agerer ud fra en ubevidst frygtbetinget tilstand, uden at dette er udtryk for samtykke. Denne nuancering er vigtig for kvinder i voldelige forhold, eftersom den seksuelle relation med partneren måske sker som følge af frygt for udtalte eller udtalte trusler eller som en del af den psykiske eller fysiske vold mod kvinderne.

Udeladelse af psykisk vold og retspraksis ved overgreb i parhold

Røde Kors finder det dog u hensigtsmæssigt, at psykisk vold ikke nævnes eksplicit i den nye bestemmelse, da vores erfaring viser, at psykisk vold er et centralt element ved tvang og overgreb i voldelige forhold. Det skyldes først og fremmest en bekymring for, at der vil opstå samme problem som forud for kriminaliseringen af psykisk vold. Her mente flere, at psykisk vold allerede var kriminaliseret gennem eksisterende lovgivning. Men en undersøgelse af den daværende retspraksis viste, at der ikke i tilstrækkelig grad blev taget hensyn til psykisk vold. På samme vis er der en risiko for, at forhold omkring psykisk vold ikke indgår i retspraksis, når samtykke vurderes.

Dertil kommer, at et flertal af Straffelovsrådet i deres argumentation for udeladelse af psykisk vold som skærpet omstændighed nævner, at *det er vanskeligt at vurdere sammenhængen mellem den psykiske vold og samlejet*. Vi anfægter, at vanskelighed i vurderingen kan være argument for at udelade kriminelle handlinger fra lovgivningen.

Betydningen af en længerevarende seksuel relation

Derudover er vi i tvivl om, hvorvidt man med den ny bestemmelse ønsker at dømme seksuelle overgreb, der er begået i et parforhold, anderledes end andre typer seksuelle overgreb. Det skyldes afsnittet om, "at det - også i forbindelse med total passivitet fra den forurettede - vil indgå i den samlede vurdering, hvorvidt parterne tidligere har gennemført samleje med samtykke". Vi er usikre på, hvad der menes med denne formulering. Vi er derfor bekymrede for, at det kan føre til en retspraksis, hvor overgreb i voldelige forhold dømmes ud fra en lavere strafferamme. Dette mener vi er en u hensigtsmæssig hensyntagen til gerningsmanden.

Røde Kors står til rådighed for uddybning af ovenstående synspunkter.

Venlig hilsen



Anders Ladekarl,
Generalsekretær

Justitsministeriet
Strafferetskontoret

Dato: 23-10-2020
J. nr.: 2020-050646

Rigspolitiet
Center for Ministerbetjening

Rigspolitiet
Polititorvet 14
1780 København V

Tlf. 33 14 88 88
Email politi@politi.dk

Høringssvar – høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Justitsministeriet har ved e-mail af 29. september 2020 anmodet Rigspolitiet om en udtalelse til ministeriets udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse).

Rigspolitiet kan i den forbindelse henholde sig til Rigspolitiets høringssvar til Justitsministeriet af 23. marts 2020 til udkast til betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse.

Rigspolitiet har ikke yderligere bemærkninger.

Med venlig hilsen

Louise Spangsberg Lundsager
fg. centerchef



THE DANISH
HELSINKI
COMMITTEE
FOR HUMAN
RIGHTS

Høring over lovforslag Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse (2019-731-0062)

København, den 23. oktober 2020

Til Justitsministeriet

Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder har gennemgået udkastet til ovennævnte forslag og især hæftet sig ved forskellen mellem Straffelovrådets flertals- og mindretalsudtalelse (frivilligheds- eller samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Helsinki-komiteen forstår de betænkeligheder, som flertallet af rådet udtrykker i forhold til en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse, men vil fortrække den foreslåede samtykkebaserede formulering, som mindretallet anbefaler, af følgende grunde:

1. Den er enklere og klarere for lægfolk at forstå og dermed bedre egnet til at forhindre de tragiske misforståelser, som kan forekomme i løftet stemning og festligt lag, når der opstår uklarhed om, hvor langt "frivilligheden" egentlig rækker.
2. Den er lettere at formidle til børn og unge i skoler og uddannelsesinstitutioner og dermed bedre egnet til at gøre den uerfarne i stand til at beskytte sig mod overgreb, eller afholde sig selv fra uagtsomt at begå overgreb.
3. Den er i direkte overensstemmelse med § 36, stk. 2 i Istanbul-konventionen af 11.5.2011, hvori netop ordet "consent" explicit bruges: "Consent must be given voluntarily as the result of the person's free will assessed in the context of the surrounding circumstances" (Article 36: Sexual violence, including rape). – Danmark var aktivt medvirkende til udformningen af denne Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence og det giver derfor ekstra god mening at bruge konventionens formulering.

På vegne af Den Danske Helsinki-Komité for Menneskerettigheder

med venlig hilsen


Karsten Fledelius

Formand

From: Seksualpolitisk Forum <kontakt@seksualpolitik.dk>
Sent: 25-10-2020 17:17:35 (UTC +01)
To: Justitsministeriet <jm@jm.dk>
Subject: Re: Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven - 2019-731-0062

Til justitsministeriet,
Udtalelse vedr. en samtykkebaseret voldtægtslovgivning.
Sagsnummer 2019-731-0062

Seksualpolitisk Forum bakker op om at voldtægtslovgivning moderniseres. Vi er et forum, der står for en vidensbaseret og frisindet debat om seksualitet i Danmark, og vi konstaterede med glæde at regeringen havde bedt straffelovrådet undersøge sagen i detaljer. Straffelovrådet afgav en fornuftig og velovervejet rapport, der foreslog et frivillighedsprincip i stedet for et samtykkeprincip, selv om disse to ligger tæt op ad hinanden, og ikke klart er adskilt.

Det var centralt i straffelovrådets rapport at loven skal bygge på at folk kun skal have sex frivilligt i det danske samfund. Dette princip hylder vi også i Seksualpolitisk Forum.

Desværre er debatten siden blevet kapret af en bestemt ideologisk dagsorden, der ser et samtykkeprincip som det eneste retfærdige. Det er ikke helt nemt at gennemskue hvorfor et krav om frivillighed fra alle parter i samlejet ikke er godt nok, og i virkeligheden handler det nok mest om symboler.

Vi vil i Seksualpolitisk Forum advare mod et samtykkeprincip, da det er et langt mere uklart begreb end begrebet frivillighed. Det ligger i begrebet frivillighed at en person ikke er blevet tvunget eller truet, samt taget en eller anden form for initiativ eller udtrykt vilje til en handling. Vi ville ikke sige at nogen frivilligt havde sat sig ind i en bil, hvis de er blevet skubbet derind, selv om de måske kunne havde modsat sig.

Frivillighed forudsætter dog ikke verbale tilsagn, og det er afgørende i seksuelle situationer, der nogle gange ikke foregår på den måde at man taler om hvad man vil gøre, men at man føler sig frem.

På almindeligt dansk forudsætter samtykke en eller anden form for verbalt tilsagn. Vi ville ikke sige at nogen har samtykket til at låne en anden penge, hvis de alene har lavet positive lyde, eller bevæget kroppen på en bestemt måde. Samtykke har indtil fornylig betydet en eksplicit verbal eller sproglig handling. Det har været fremme at samtykke til sex nu også kan være positive lyde eller bevægelser. Der må vi fastslå at det er at gøre vold på sproget, da begrebet "samtykke" nu bruges som en oversættelse af det engelske begreb 'consent', der har en videre betydning, og ikke på samme måde indikerer verbale handlinger.

Det er helt afgørende at loven, og særligt en lov, der drejer sig om handlinger, langt de fleste mennesker deltager i ofte, er affattet i et sprog, der er i overensstemmelse med den folkelige brug af sproget.

Derfor advarer vi kraftigt imod et samtykkeprincip. Diffuse lyde og bevægelser er ikke hvad almindelige mennesker forstår ved samtykke. Reelt vil et samtykkeprincip bevæge sig faretruende tæt på at der skal være givet et eksplicit verbalt tilsagn til sex.

Vi vil også minde om at ikke alle seksuelle forhold foregår med to mennesker i en seng, hvor samtale er mere naturligt end i andre situationer. Folk har også sex i sex-klubber, på rastepladser, i baggårde, i parker, osv. Disse miljøer har ofte en kultur og implicite regler for frivillighed, der ikke nødvendig indbefatter samtale.

Vi er således bekymrede for, at folk der ikke har sex indenfor den klassiske dating-norm eller parforholdsnorm risikerer at ligne voldtægt, på trods af disse miljøers indbyggede regler for frivillighed.

Vi er også bekymret for, at partnere der sædvanligvis har sex med hinanden, pludselig kan stå i en situation hvor en (eller i princippet begge) kan anklages for voldtægt, for ikke at have sikret sig udtrykkeligt samtykke før eller under akten. Vi frygter at domstolene vil blive kastet ud i noget mudder, når de skal forsøge at dømme efter et så abstrakt koncept som "samtykke."

Seksualpolitisk Forum opfordrer regeringen og folketetinget til at lytte til straffelovrådets oprindelige forslag, og gå tilbage til et frivillighedsprincip. Det må vel være det som alle i Danmark er enige om. At sex altid skal være frivilligt for alle parter. Så lad os skrive netop det i loven.

Med venlig hilsen,

Seksualpolitisk Forum

Den 29. september 2020 kl. 16.04.42 +02.00, skrev Justitsministeriet :

Se venligst vedhæftede.

Med venlig hilsen



JUSTITSMINISTERIET

Slotsholmsgade 10

1216 København K

Tlf.: 7226 8400

www.justitsministeriet.dk

jm@jm.dk

Justitsministeriet

Att. strafferetskontoret@jm.dk

Høring over forslag til Lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Sagsnummer 2019-731-0062

Dansk Kvindesamfund har med interesse læst Justitsministeriets forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) og har følgende bemærkninger:

Generelle bemærkninger

Dansk Kvindesamfund anser indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse som et stort fremskridt og hilser derfor lovforslaget velkommen. Dansk Kvindesamfund finder det særligt positivt, at lovforslaget peger på, at der er behov for en væsentlig ændring af straffelovens voldtægtsbestemmelse, så bestemmelsen fremover kommer til at afspejle og tydeliggøre beskyttelsen af den seksuelle integritet og selvbestemmelsesret.

Straffelovgivningen er udtryk for samfundets etiske spilleregler, som opstilles for acceptable og uacceptable handlinger for alle køn. Den udtrykker en autoritativ norm for samfundets værdier og standarder for opførelse.¹ En nutidig voldtægtsbestemmelse må derfor ifølge Dansk Kvindesamfund afspejle den herskende opfattelse af lighed mellem kønnene, som er en grundlæggende værdi i det danske samfund, så anerkendelsen af ligestilling mellem mænd og kvinder kommer til udtryk i såvel politik som i lovgivning og praksis. Voldtægt er dog den mest ensidigt kønsbaserede forbrydelse mod kvinders (seksuelle) integritet og selvbestemmelsesret, idet voldtægt næsten undtagelsesfrit begås af mænd mod kvinder.²

¹ Larcombe W., Limits of the Criminal Law for Preventing Sexual Violence. I: Preventing Sexual Violence. Interdisciplinary approaches to overcoming rape culture. Gavay N. og Powel A. (red.), s. 64-83, 2015.

² I både voldtægts- og seksualforbrydelsessager udgør kvinderne henholdsvis 97,4 procent og 89 procent af ofrene, jf. Danmarks Statistik 2016:24. Se også Justitsministeriets seneste offerundersøgelse, hvor der kun er nævnt kvinder under opsummeringen om voldtægt:

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/offerundersogelsen_2005-2019_hovedtal.pdf Yderligere referencer: Deen, Laura, Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller, og Bjarne Laursen. 2018. Vold og seksuelle krænkelser: En afdækning af omfang og udvikling af fysisk vold og seksuelle overgreb og omfang af seksuelle krænkelser samt en analyse af erfaringer med digitale seksuelle krænkelser. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Helweg-Larsen, Karin. 2012. Vold i Nære Relationer: Omfanget, karakteren og udviklingen samt indsatsen mod partnervold blandt kvinder og mænd. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Oldrup, Helene, Mogens N. Christoffersen, Ida Lykke Kristiansen, and Stine Ø. Vernstøm. 2016. Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd; WHO. 2013. Global and

Dansk Kvindesamfund finder derfor, at dette bør komme til udtryk i de generelle bemærkninger til lovforslaget og ikke blot i overordnede vendinger i afsnit 4. om ligestillingsmæssige konsekvenser.

Samtykke er det internationalt anerkendte og vedtagne grundlag for kriminalisering af voldtægt i CEDAW- og Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet) samt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Dansk Kvindesamfund finder derfor, at indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil bringe dansk ret i bedre overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, som også påpeget i Europarådets ekspertgruppes, GREVIO, evaluering i 2017 af Danmarks efterlevelse af Istanbulkonventionen. I samme sammenhæng fremsatte GREVIO andre kritikpunkter vedrørende dansk voldtægtslovgivning, som Dansk Kvindesamfund dog savner inddraget og vil opfordre Justitsministeriet til at indføre i lovforslaget, jf. nedenfor under strafniveau.³

Samtykke

Af lovforslaget (s. 18) fremgår Justitsministeriets definition af samtykke, som lyder således: "Et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation". Dansk Kvindesamfund hilser denne definitionen velkommen og bemærker samtidig, at definitionen er identisk med de definitioner af samtykke, der findes i henholdsvis Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 2 samt mindretallets lovudkast i Straffelovrådets betænkning om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse (betænkning nr. 1574).⁴ Dansk Kvindesamfund opfordrer imidlertid til, at straffelovens § 216, stk. 1, udformes, så definitionen af samtykke fremgår direkte af lovbestemmelsen, så denne lyder: "For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation."

Vedr. terminologien i lovforslagets almindelige bemærkninger foreslår Dansk Kvindesamfund, at udtrykket '*et samtykke*' erstattes af '*samtykke*' eller '*at samtykke*'. Brugen af begrebet '*et samtykke*' som et substantiv indikerer, at samtykket gives

regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. Geneva: World Health Organization.

³ For nærmere se Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), GREVIO/Inf(2017)14, offentliggjort den 24. november 2017.

⁴ Jf. f.eks. betænkningens s. 187.

engangsvist. Formuleringen 'samtykker' som et verbum eller 'med samtykke' gør derimod begrebet kontinuerligt.

Sidstnævnte understreger forståelsen af, at samtykke ikke er en enkeltstående handling men en proces, som er en del af den seksuelle aktivitet. Da voldtægt består af en sekvens af handlinger, må samtykke som konsekvens heraf opfattes som en proces, hvilket også understøtter lovforslagets forståelse af samtykkebegrebet.

Under Justitsministeriets bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser § 1 (s. 29) fremgår: "Samtykke kan komme til udtryk gennem ord eller handling. Der stilles ikke krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde. Samtykke efter voldtægtsbestemmelsen skal således vurderes uformaliseret og ud fra en konkret og samlet vurdering." Dansk Kvindesamfund finder denne beskrivelse formålstjenlig, men foreslår samtidig, at der hertil tilføjes yderligere bemærkninger.

Af hensyn til retsanvendelsen hos politi, anklagemyndighed og domstole vil det være hensigtsmæssigt, at det anføres, at samtykke kan komme til udtryk i ord, lyde eller handlinger, der positivt tilkendegiver lyst til at være en del af den seksuelle aktivitet. Hertil bør også tilføjes, både at samtykke er en proces, som foregår under den seksuelle aktivitet, og at der ikke stilles krav om, at samtykke skal komme til udtryk på en prædefineret direkte verbal eller anden bestemt måde. Samtykke skal efter voldtægtsbestemmelsen således bedømmes ud fra en konkret og samlet vurdering af hændelsesforløbet og de kontekstuelle forhold, som anses for betydningsfulde for hændelsesforløbet, så som f.eks. forhold, der betinger vurderingen af frivillighed eller magtforhold.

Dansk Kvindesamfund finder, at en sådan konkretisering af bemærkningerne til § 1 vil udgøre en vejledning af betydning for de retsanvendende myndigheders praksis.

Definition af samleje

Dansk Kvindesamfund noterer sig, at Justitsministeriet i lovforslaget forudsætter, at "samleje" ikke ændres med forslaget og således som efter gældende ret omfatter vaginalt og analt samleje. I Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 1, a, defineres samleje som vaginal, anal eller *oral* penetration af en anden persons krop. Inddragelse af oral penetration i definitionen af samleje udgør en nutidig og almindelig forståelse af samlejebegrebet. Det bemærkes også, at uønsket oral penetration af ofret oftest opfattes som voldtægt på lige fod med vaginalt og analt samleje med de samme psykiske eftervirkninger til følge.

Dansk Kvindesamfund opfordrer derfor til, at definitionen af samleje i lovforslaget udvides til også at omfatte oral penetration, jf. Istanbulkonventionen.

Tilregnelser

Justitsministeriet tilslutter sig i lovforslaget Straffelovrådets anbefaling om at udvide anvendelsesområdet for straffelovens § 216, og at der fortsat stilles krav om forsæt i relation til alle elementer i gerningsindholdet (2.1.3.4., s. 21-22). Dansk Kvindesamfund deler Justitsministeriets opfattelse. I henseende til tilregnelsen vil en præcisering af, hvordan gerningspersonens forsæt fremover skal vurderes, være væsentlig.

Forskning inden for området viser⁵, at voldtægt bl.a. foregår ved, at gerningspersonen udviser ligegyldighed over for ofrets manglende samtykke. En sådan adfærd må efter Dansk Kvindesamfunds opfattelse tilregnes gerningspersonen som forsætlig. Dansk Kvindesamfund opfordrer på den baggrund til, at det tydeliggøres, at forsætsbedømmelsen skal ske ud fra samme målestok som ved andre forbrydelser, herunder også inddrage den laveste forsætsgrad (dolus eventualis), og at dette gøres klart i bemærkningerne til lovændringen.

Strafniveau

Af lovforslagets punkt 2.1.2.4. (s. 16) fremgår om Straffelovrådets overvejelser om strafniveau: "Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at der i mildere tilfælde, f.eks. i visse passivitetssituationer, vil kunne være grundlag for at tage udgangspunkt i et strafniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, da sådanne situationer efter omstændighederne vil kunne sidestilles med de situationer, hvor ofret befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I atter andre mildere tilfælde vil der kunne være grundlag for at udmåle en straf under dette niveau, f.eks. hvor parterne har indledt et frivilligt samleje eller et samleje med samtykke, og hvor den ene part undervejs fortryder og siger fra, hvorefter gerningsmanden alligevel fortsætter."

Dansk Kvindesamfund vil i den sammenhæng anføre, at forskningen på området ikke kan begrunde, at karakteren af en voldtægt og dermed forbrydelsens grovhed kan vurderes ud fra den forurettedes reaktion under et overgreb⁶. Ofrets reaktion skal ses i lyset af den

⁵ Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2019), "Gender, power and sexual violence: An anthropological exploration of young people's perceptions and unwanted sexual experiences in Denmark", Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet .

Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Bodil Maria Pedersen & Tine Tjørnhøj-Thomsen (2020) "You can Feel that on the Person" – Danish Young People's Notions and Experiences of Sexual (Non)Consenting, NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research, 28:1, 4-17, DOI: [10.1080/08038740.2019.1685593](https://doi.org/10.1080/08038740.2019.1685593)

Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2016), Seksuel vold Opfattelser og holdninger til strafbarhed og anmeldelse blandt unge, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Liz Kelly, Surviving Sexual Violence (1988), London: John Wiley & Sons

Nicola Gavey (2005), Just Sex ? : The Cultural Scaffolding of Rape, Routledge

⁶ Liz Kelly, Surviving Sexual Violence (1988), London: John Wiley & Sons

Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2016), Seksuel vold Opfattelser og holdninger til strafbarhed og anmeldelse blandt unge, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

relationelle og situationelle sammenhæng, overgrebet foregår under, idet reaktionen ikke blot er en respons på gerningspersonens handlinger i gerningsøjeblikket, men også på den konkrete magtrelation mellem parterne, f.eks. på baggrund af alder, social status, afhængighed af gerningspersonen, frygt for dennes repressalier, etc.

Dansk Kvindesamfund vil fraråde en formulering om strafniveauet, som kan give indtryk af, at lovgiver udtrykker en normativ opfattelse af voldtægters alvor og grovhed baseret på den forurettedes reaktion.

Strafskærpnde omstændigheder

Af lovforslagets punkt 2.1.3.5 (s. 22) fremgår: "Det er Justitsministeriets vurdering, at der ikke – som ellers foreslået af Straffelovrådets mindretal – bør indsættes en særskilt bestemmelse i straffelovens § 216, hvorefter de omstændigheder, som i dag er strafbare efter straffelovens § 216, stk. 1, samt psykisk vold efter straffelovens 243, skal anses som særligt skærpnde omstændigheder ved straffens fastsættelse." Som begrundelse herfor anfører Justitsministeriet, at en sådan tilgang vil "[...] indebære, at straffen generelt vil blive fastsat lavere i de sager, som omfattes af den foreslåede ny-kriminalisering. En sådan graduering af grovheden og alvoren af de enkelte sager er ikke hensigtsmæssig". Justitsministeriet uddyber imidlertid ikke nærmere, hvad denne uhensigtsmæssighed hviler på. Særligt i betragtning af at straffelovens nugældende § 216 om voldtægt indeholder underafsnit vedrørende skærpnde omstændigheder (stk. 3 og stk. 5), opfordrer Dansk Kvindesamfund til, at Justitsministeriet begrunder, hvorfor voldtægt begået ved vold, trussel om vold, psykisk vold, anden ulovlig tvang, jf. § 260, eller mod en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, ikke skal anses for særligt skærpnde omstændigheder.⁷

For at lette forståelsen og anvendelsen af de strafsærpnde omstændigheder i praksis er det Dansk Kvindesamfunds opfattelse, at der i bemærkningerne bør henvises ikke blot til straffelovens almindelige bestemmelser om skærpnde omstændigheder, herunder den ikke udtømmende opstilling i straffelovens § 81, men også til opstillingen i Istanbulkonventionens artikel 46.

I den forbindelse vil Dansk Kvindesamfund henvise til Istanbulkonventionens monitoreringsorgan GREVIOs anbefaling til Danmark:

Anna Möller Hans Peter Søndergaard Lotti Helström (2017), Tonic immobility during sexual assault – a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression, <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/aogs.13174>

⁷ "Er forholdet begået ved vold, trussel om vold, psykisk vold, anden ulovlig tvang, jf. § 260, eller med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, anses dette som en særligt skærpnde omstændighed", jf. Straffelovrådets betænkning, s. 189.

"[...] GREVIO also welcomes the explicit reference to the importance of basing sentences in rape cases on the specific experiences and circumstances of each individual case.³⁵ GREVIO notes, however, that no particular effort was made to inform the judiciary of the set of aggravating circumstances as laid out by Article 46 of the Istanbul Convention and that no sentencing guidelines exist for the judiciary. As set out in the Explanatory Report to the Istanbul Convention, this obligation requires parties to "ensure that these aggravating circumstances are available for judges to consider when sentencing perpetrators although there is no obligation on judges to apply them". This would involve ensuring some measure of awareness among the judiciary. [...] GREVIO encourages the Danish authorities to take appropriate measures to ensure that all aggravating circumstances listed in Article 46 of the Istanbul Convention are, in practice, effectively applied by the judiciary. Moreover, GREVIO encourages the Danish authorities to ensure understanding among the Danish judiciary that lenient sentences in domestic violence cases and other forms of violence against women do not serve the principle of ensuring justice for victims and ending impunity of perpetrators."⁸

Dansk Kvindesamfund opfordrer stærkt Justitsministeriet til at efterkomme denne anbefaling i bemærkningerne til lovforslaget.

Vurderingen af passivitet

En voldtægtsbestemmelse baseret på samtykke betyder efter en almindelig sprogbrug om samtykke (konkret til sex), at der må foreligge en eller anden form for positiv tilkendegivelse. En kvindes (mands el. transpersons) ønske om at deltage i samleje må ikke blot komme til udtryk gennem passivitet, men der må foreligge en eller anden form for fysisk eller verbal positiv tilkendegivelse af at ville have sex, og denne positive tilkendegivelse må være kontinuerlig undervejs i den seksuelle aktivitet. Dansk Kvindesamfund er derfor enig i, som det fremgår af lovforslaget (s. 29 og 49), at "[i] de situationer, hvor der er udvist total passivitet fra den ene persons side, er der en formodning for, at vedkommende ikke samtykker, og derfor må den person, der ønsker samleje gennemført, gøre noget for at sikre sig, at vedkommende samtykker." Den efterfølgende passage lyder imidlertid således: "Også ved total passivitet må det dog afhænge af en konkret og samlet vurdering, om deltagelse i samlejet kan anses for at være sket med samtykke."

Dansk Kvindesamfund forstår det citerede på den måde, at de to sætninger skal læses i nær sammenhæng og opfordrer Justitsministeriet til at tydeliggøre dette, så det står klart, at det afgørende ikke er, om begge parter er aktive, men om begge parter samtykker.

⁸ Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), GREVIO/Inf(2017)14, offentliggjort den 24. november 2017, s. 47 og s. 68.

Det vil være en væsentlig vejledning for de retsmyndigheder, hvordan et sådant samtykke konkret kan komme til udtryk. Dansk Kvindesamfund finder, at der er behov for nogle eksemplificeringer af, hvornår der ifølge Justitsministeriet kan foreligge samtykke, selv om den ene part har udvist total passivitet.

Endvidere fremgår det af lovforslagets (s. 20 og 29), som en uddybning vedrørende vurderingen af tilfælde af total passivitet, at "[h]er vil det naturligt kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv., eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation."

Det forekommer Dansk Kvindesamfund selvmodsigende i forhold til hele formålet med den forslåede bestemmelse, hvis tidligere total passivitet under et seksuelt hændelsesforløb kan være udtryk for samtykkende sex ved et senere seksuelt hændelsesforløb. At have sex indbefatter i praksis, at der må være et minimum af aktiv deltagelse, og fravær af en vis aktiv medvirken bør give anledning til overvejelser om, hvorvidt tidligere hændelsesforløb med total passivitet snarere har været overgreb end passiv deltagelse. Dansk Kvindesamfund bemærker i den sammenhæng, at sådanne tidligere hændelsesforløb også kan have været voldtægt, hvorfor tidligere tilfælde ikke bør kunne bruges som bevis for det modsatte. Eksempelvis hvis et offer har været i et parforhold med psykisk vold, hvor vedkommende af gerningspersonen er blevet afkrævet sex, og gerningspersonen har manipuleret ofret til at se dette som en naturlig del af parforholdet.⁹

På Dansk Kvindesamfunds Krisecentre oplever vi, at kvinder, der udsættes for vold i parforhold, af frygt for repressalier i form af grovere vold, ikke modsætter sig mandens krav om samleje. Disse kvinder har således været udsat for gentagne voldtægter i deres parforhold, hvor de ikke har sat sig til modværge før og under voldtægten, men i stedet forholdt sig delvist eller fuldstændigt passivt, fordi det var det sikreste at gøre i situationen. En lov, som ikke ubetinget understreger, at passivitet aldrig er et samtykke, vil således betyde, at den, der udøver langvarig psykisk vold, og som også begår seksuelle overgreb mod sin partner, ikke vil kunne straffes, eller det vil åbne op for mildere straf, frygter Dansk Kvindesamfund.

Af lovforslagets s. 30 fremgår: "I de situationer, hvor samtykke på den ene eller anden måde er kommet til udtryk, men hvor der undervejs udvises passivitet, og der derfor er anledning til at overveje rækkevidden af samtykket, f.eks. om samtykket kun gælder vaginalt samleje,

⁹ Se i den forbindelse dom af 8. oktober 2019 afsagt af retten i Nykøbing F., hvor tiltalte blev dømt for psykisk vold, men frifundet for overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 225 om andet seksuelt forhold end samleje mod en tidligere partner, jf. dommens s. 27.

men ikke analt samleje, eller om det kun gælder oralt seksuelt forhold, men ikke vaginalt samleje, vil der ligeledes skulle foretages en konkret og samlet vurdering af, om der af den konkrete situation og sammenhæng fremgår et samtykke til de seksuelle forhold.”

Dansk Kvindesamfund anbefaler i den forbindelse, at der tilføjes flere eksempler, herunder eksempler som kvælning og andre former for anvendelse af fysisk voldelige handlinger, som i andre sammenhænge må formodes 1) at virke intimiderende og 2) at kunne forårsage smerte og skade. Dette særligt henset til de udenlandske erfaringer med såkaldte 'rough sex defences'.¹⁰

Bevistemaet

Af lovforslagets punkt 2.1.3.1. (s. 18) fremgår: ”Der skal således i begge tilfælde [samtykke- eller frivillighedsbaseret bestemmelse] føres bevis for fraværet af noget, henholdsvis fraværet af frivillighed og fraværet af samtykke.” Efter Dansk Kvindesamfunds opfattelse er det korrekt, at beviser for frivillighed angår noget negativt (fraværet af tvang mv.).

Derimod deler Dansk Kvindesamfund ikke Justitsministeriets opfattelse af, at bevistemaet ved en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse er *fraværet* af samtykke, men derimod at det er *tilstedeværelsen* af samtykke – altså noget positivt.¹¹

Det er for Dansk Kvindesamfund uklart, om denne forskel i forståelsen af bevistemaet kan få betydning for retsanvendelsen. Derfor finder Dansk Kvindesamfund det nødvendigt, at det påpeges (uanset forståelsen af hvad der er positivt, henholdsvis negativt), at fokus i bevisvurderingen af gerningspersonens forsæt ved en samtykkebaseret bestemmelse skal flyttes fra, om han vidste, at ofret ikke deltog frivilligt, til om han havde nogen grund til at tro, at ofret ”var med på” hans forehavende – om deltagelsen i den seksuelle aktivitet byggede på begge parter samtykke. Alt andet lige antager Dansk Kvindesamfund, at det vil være lettere at bevise samtykke i praksis, og at det kan få afgørende betydning for såvel politi, anklagemyndighed som for domstolenes afgørelser.

Ligestillingsmæssige konsekvenser

Det fremgår af lovforslaget (s. 25), at der med udarbejdelsen af lovforslaget er taget højde for ligestillingsmæssige konsekvenser. Justitsministeriet anfører, at den foreslåede udvidelse af kriminaliseringen af voldtægt omfatter alle køn og anerkender den kønsmæssige slagside

¹⁰ Se f.eks. om engelske forhold BBC News, 'Rough sex' defence will be banned, says justice minister, 17. juni 2020, tilgængelig på engelsk på: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-53064086>

¹¹ Jf. afsnit 3.1.2 i Straffelovrådets betænkning, s. 16-17.

i forbrydelsen, men det uddybes ikke, hvilke ligestillingsmæssige konsekvenser, lovforslaget forventes at have.

Dansk Kvindesamfund finder ikke de ligestillingsmæssige overvejelser tilstrækkelige og opfordrer Justitsministeriet til at beskrive på hvilken måde, den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse forventes at få indflydelse på kønsligestilling i Danmark.¹²

Afsluttende bemærkninger

Dansk Kvindesamfund vil afslutningsvis udtrykke en forventning om, at en ny samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil sikre en forbedring af voldtægtssofres retsbeskyttelse uden at slække på retssikkerheden for en tiltalt for voldtægt. Samtidig vil en ny voldtægtsbestemmelse centreret om samtykke signalere, at samfundet vægter alle personers seksuelle integritet og selvbestemmelsesret, og ikke mindst personlige frihed højt. Ud over de retlige konsekvenser må bestemmelsen også forventes at bidrage til at nedbryde kulturelle stereotyper om seksuelle forhold og voldtægt. Dette må i sig selv anses som et væsentligt fremskridt. Dansk Kvindesamfund anser samtykkeloven for historisk og understreger retten til kropslig selvbestemmelse.

Med venlig hilsen
Dansk Kvindesamfund

¹² Jf. Vejledning af 1. marts 2013 til ligestillingsvurdering af lovforslag.

JOAN SØSTRENE AARHUS

AARHUS, DEN 26.10.2020

Høring svar over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

På baggrund af mere end 41 års arbejde med rådgivning med kvinder, der har været udsat for vold og/eller diverse former for seksuelle overgreb, hilser vi udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven meget velkommen.

Gensidighed frivillighed anser vi for en grundlæggende forudsætning for alle former for seksuelt samkvem. Sexuel selvbestemmelse og sexuel integritet er væsentlige principper i vort arbejde med de kvinder, der henvender sig til os.

Vi stiller os gerne bag de af mindretallet fremførte synspunkter, idet vi mener, at samtykke indebærer er aktivt tilvalg, mens frivillighed blot forudsætter fravær af tvang eller trusler. Vi anser dog indirekte tilkendegivelser så som kys, lyde og bevægelser for utilstrækkelige udtryk for samtykke. Vi forstår derfor ikke, hvorfor et verbalt til/frasagn ikke langt er at fortrække. Misforstået diskretion eller måske berøringsangst vil jo blot være medvirkende til at gøre kommunikationen mere utydelig.

Hverken mænd eller kvinder mister talens brug under indflydelse af sexuel opstemthed. Men der er tre andre væsentlige forhold, der sædvanligvis kendetegner området voldtægt. For det første er langt hovedparten af de kvinder, der henvender sig til voldtægtscentre og lignende, unge for ikke at sige meget unge. For det andet er ligeledes langt hovedparten ofre for såkaldte kontaktvoldtægter, altså udført af en person, de kendte i forvejen. Og endelig bliver det af forskere ofte understreget, at voldtægt i langt de fleste tilfælde i væsentlig højere grad drejer sig om udøvelse af magt end om opnåelse af sexuel tilfredsstillelse. Disse tre forhold gør det i vores optik af afgørende betydning, at der for alvor gøres op med den fortsat herskende dobbeltmoral i forhold til kvinder og mænds seksuelle udfoldelse, således at potentielle ofre af alle køn reelt får mulighed for at udfolde selvbestemmelse og bevare deres integritet også i deres sexliv.

Med venlig hilsen

Formand

Birgitte Medum

Joan Søstrene Aarhus



JOAN-SØSTRENE, KLOSTERPORT 5, KLD. TH., 8000 AARHUS C
TLF. VAGT 40 30 42 12 | MAIL:JOAN8000@HOTMAIL.COM
JOANSOESTRENEAARHUS.DK



Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Fremsendt per e-mail til Strafferetskontoret@jm.dk

København, 26. oktober 2020

Vedrørende høring over udkast til lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) – sagsnr. 2019-731-0062

Justitsministeriet har anmodet foreningen Joan-Sostrene om en udtalelse om ovennævnte forslag til lov om ændring af straffeloven. Joan-Sostrene, som siden 1976 har rådgivet kvinder udsat for seksualiserede overgreb, herunder voldtægt, har med stor interesse læst ovenstående forslag til lov om ændring af straffeloven og har følgende bemærkninger:

Samtykke

Det er positivt, at den nye bestemmelse som grundlag for kriminalisering af voldtægt er baseret på begrebet samtykke, som er det internationalt anerkendte og vedtagne begreb som grundlag for kriminalisering af voldtægt i regi af CEDAW- og Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet) og af den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Justitsministeriets definition af samtykke fremgår af lovforslaget på side 18, og lyder således: "Et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedomt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation". Den definition er identisk med den definition af samtykke, der findes i henholdsvis Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 2 og mindretallets lovudkast i Straffelovrådets betænkning.

Vi har desuden særligt hæftet os ved følgende afsnit i Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser Til § 1, side 29:

"Der kan aldrig foreligge samtykke, hvis passivitet fra den forurettedes side er et udtryk for, at den forurettede agerer ud fra en ubevidst frygtbetinget tilstand, hvor vedkommende ikke gør modstand ("fryser"). Dette kan give sig udslag i f.eks. dissociation eller tonisk immobilitet, hvor forurettede ikke kan tale eller bevæge sig, men der ses også eksempler på, at forurettedes krop er i en sådan frygttilstand (kører på "autopilot"), så vedkommende fysisk kan fungere (f.eks. vende sig om eller foretage seksuelle handlinger, hvis forurettede bliver bedt om det), uden at dette er udtryk for forurettedes frie vilje. Dette vil både kunne forekomme for og under et samleje. I sådanne tilfælde foreligger der aldrig samtykke."

Det er dog problematisk, når der visse steder i bemærkningerne benyttes ordene "et samtykke" og ikke "samtykker" eller "at samtykke". Et samtykke er et substantiv, og noget som gives enkeltvis. Når der i

teksten benyttes formuleringen ”samtykker” og ”med samtykke” bliver samtykke et verbum og dermed noget man gør kontinuerligt. Det understreger en forståelse af, at samtykke ikke er en enkeltstående handling, men en proces.

Ordet samleje i forbindelse med voldtægtssager

Det fremgår af § 1 punkt 1, at § 216, stk. 1, foreslås ophævet og ændret til:

”§ 216. For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri.”

Hvis man ønsker en neutral, upartisk og tidssvarende lovgivning, så bør man undlade brugen af ordet samleje i forbindelse med voldtægt.

Da straffelovens begreber skal anvendes af alle inden for politi, anklagemyndighed og domstole, bør straffelovens begreber være så præcise, neutrale og upartiske som muligt. Det er ordet samleje ikke i sammenhæng med voldtægt. Samleje forudsætter samtykke, noget man gør sammen og fuldt ud legalt. Voldtægt derimod er en ensidig handling. Begrebet samleje i forbindelse med voldtægt er måske i nogle tilfælde i overensstemmelse med gerningspersonernes perspektiv, men er ikke i overensstemmelse med ofrenes perspektiv.

Det fremgår af forslaget afsnit 2.1.1 om Gældende ret, side 5:

”Det følger af forarbejderne til bestemmelsen, jf. Folketingstidende 2012-2013, tillæg A, L 141 som fremsat, side 36, at samleje efter straffelovens § 216, stk. 1, omfatter både vaginalt og analt samleje.

Det fremgår af straffelovens § 225, at straffelovens § 216 finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje. Som eksempler på andet seksuelt forhold end samleje kan nævnes oralt seksuelt forhold, kys mv. på konsdele, indføring af fingre eller genstande i skeden eller anus og manipulation af konsdele.”

Senere i forslaget Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser Til § 1, side 28, fremgår at:

”Forståelsen af »samleje« forudsættes ikke ændret med forslaget. Samleje vil således som efter gældende ret omfatte vaginalt og analt samleje.”

Og senere i forslaget Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser Til § 1, side 33, fremgår at:

”Der vil f.eks. i almindelighed som hidtil være grundlag for at udmåle en skærpet straf, hvis der som led i voldtægten er udøvet betydelig vold, hvis voldtægten er begået over for et barn, hvis voldtægten har strakt sig over længere tid eller er begået af flere gerningsmænd, eller hvis gerningsmanden er trængt ind i et privat hjem og her begår voldtægt. Der vil omvendt i almindelighed være grundlag for at udmåle en lavere straf end de angivne udgangspunkter, hvis der f.eks. er tale om andet seksuelt forhold end samleje (§ 225) eller om forsøg.”

Det er Joan-Sostrenes erfaring fra vores rådgivning, at kvinder, der har været udsat for oral voldtægt, har oplevet det mindst lige så ydmygende og voldsomt, som kvinder der har været udsat for vaginal eller anal voldtægt. Der er på den baggrund ikke grundlag for at udmåle en lavere straf for oral voldtægt.

Som følge af ovenstående synspunkter samlet, vil Joan-Sostrene foreslå, at man i den nye § 216 i stedet for ordet samleje anvender den formulering, som er anvendt i Istanbulkonventionen artikel 36, stk. 1, litra a for det, som bør være kriminaliseret som voldtægt, at: ”uden den pågældendes samtykke at

foretage vaginal, anal eller oral penetrering af seksuel karakter af en anden persons krop ved hjælp af en kropsdel eller en genstand”.

Forsæt

Vedrorende Straffelovrådets overvejelser om tilregnelser i Rådets betænkning afsnit 3.1.5 fremstår det ikke klart for os, om den utilstrækkelige strafferetlige beskyttelse af den seksuelle selvbestemmelsesret i Danmark (afsnit 3.1.1) alene skyldes ordlyden i den nuværende straffelov § 216, eller om domstolenes praksis for så vidt angår bedømmelsen af forsæt i voldtægtssager også spiller en rolle. Den uklarhed er ikke blevet afklaret med foreliggende forslag til lov om ændring af straffeloven, afsnit 2.1.2.4.

Med hensyn til domstolenes nuværende praksis for så vidt angår bedømmelsen af forsæt i voldtægtssager, findes der retspraksis, hvor tiltaltes forsæt til voldtægt er bedomt meget mildt, for eksempel frifindelser selv om et offer græd under akten.

Joan-Sostrene vil derfor opfordre til, at det tydeliggøres i forarbejderne til dette lovforslag, at bedømmelser om forsæt i voldtægtssager skal ske ud fra samme målestok som ved andre forbrydelser, herunder også ned til laveste forsætsgrad – dolus eventualis

Skærpende omstændigheder

Joan-Sostrene vil opfordre til, at der i forarbejderne til dette lovforslag henvises til straffelovens almindelige bestemmelser om skærpende omstændigheder, herunder den ikke udtømmende opstilling i straffelovens § 81 og til opstillingen i Istanbulkonventionens artikel 46.

Det er efter vores rådgivningserfaring betænkeligt at vurdere grovheden af en voldtægt ud fra offerets reaktion. I gerningssituationen er offerets respons en instinktiv kropsligt styret reaktion, som ikke nødvendigvis er udtryk for omfanget af vold eller trussel.

Joan-Sostrene er desuden enige i Straffelovrådets mindretals forslag om at lade psykisk vold indgå som en strafskærpende omstændighed i strafudmålingen. Joan-Sostrenes erfaring fra vores mangeårige rådgivning af blandt andet kvinder, udsat for voldtægt i parforhold, viser, at det netop i sådanne sager, at den seksuelle vold – herunder voldtægt – finder sted som følge af den psykiske intimidering, som partneren udøver mod offeret.

Afslutning

Vi håber, at implementering af nærværende lovforslag vil styrke den strafferetlige beskyttelse af den seksuelle selvbestemmelsesret. Efter vores opfattelse vil det styrke formålet med den ny lovgivning, hvis man også sætter ind med efteruddannelse af politi, anklagemyndighed, dommere og domsmænd i forståelse for køn, seksualitet og overgreb for at undgå bevidste eller ikke-bevidste fordomme og brug af stereotype fremstillinger af køn og seksualitet. Der er brug for en kulturændring.

Vi vil i øvrigt henvide til høringssvar afgivet af Det Nationale Voldsobservatorium, som Joan-Sostrene også fuldt ud har tilsluttet sig.

Vi står naturligvis til rådighed med ydeligere oplysninger eller bemærkninger, såfremt det ønskes.

Med venlig hilsen
Joan-Sostrene



26. oktober 2020

HØRINGSSVAR

Høringssvar fra Aalborg Universitetshospital - lov om ændring af straffeloven

Sagsnummer 2019-731-0062

Aalborg Universitetshospital og herunder Center for Voldtægtsofre vil gerne takke for muligheden for at give et høringssvar vedr. lov om ændring af straffeloven, Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse.

Vi støtter op omkring forslaget til lovændringen og finder det positivt, at der er fokus på området og vilje til at sikre en bedre retssikkerhed for ofre. Vi finder særligt følgende punkter vigtige:

- Fokus på ofrets integritet og selvbestemmelsesret
- Samtykke under hele forløbet
- Samtykke skal være givet frivilligt – set i forhold til psykisk vold
- Den initiativtagende part er forpligtet til at sikre, at samtykke er til stede ved passivitet
- Loven gælder "alle køn"

Justitsministeriet

Til strafferetskontoret@jm.dk
cc chn@jm.dk

Danners høringssvar til Forslag til Lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Sagsnr. 2019-731-0062.

Organisationen Danner, der arbejder for kvinders rettigheder og hjælper ofre for fysisk, psykisk og seksuel vold, fremsender hermed i samarbejde med forsker Eva Bertelsen og sexologisk terapeut, Camilla Dreemark, sit høringssvar til forslag om en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse.

Organisationen Danner har lang erfaring som en aktør, der både driver et krisecenter, en række projekter og indsatser, arbejder nationalt og internationalt med kapacitetsopbygning af NGO'er, krisecentre og fagpersonale, samt arbejder med ligestilling og normer. Vi samarbejder bredt med mange organisationer.

Eva Bertelsen, ph.d., forsker i det danske velfærdsarbejde med partnervold, aktuelt med et projekt om seksuel vold i parforhold. Camilla Dreemark er sexologisk konsulent og terapeut med speciale i seksuel vold i parforhold, og leder af Exitcirklen i Jylland, der blandt andet tilbyder samtalegrupper for psykisk voldsramte.

Generelle bemærkninger

Vi tilslutter os høringssvaret fra det Nationale Voldsobservatorium under Kvinderådet. Vi har derudover bemærkninger til lovforslaget, nævnt i det følgende.

I Danner hilser vi en ny lovgivning baseret på samtykke velkommen. Vi anser lovgivningen som værende essentiel i et moderne samfund samt en vigtig milepæl i forhold til Danmarks overholdelse af Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet). Samtykke er det internationalt anerkendte grundlag for kriminalisering af voldtægt i CEDAW og Istanbulkonventionen samt ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Det er derfor glædeligt, at en ny samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil bringe dansk ret i bedre overensstemmelse med Danmarks konventionsmæssige forpligtelser. I den forbindelse henvises der også til Europarådets ekspertgruppes, GREVIO, evaluering i 2017 af Danmarks efterlevelse af Istanbulkonventionen.

Samtidig vil en ny voldtægtsbestemmelse centreret om samtykke signalere, at alle personers seksuelle integritet og selvbestemmelsesret og ikke mindst personlige frihed er vægtet højt i den danske lovgivning og i samfundet generelt.

Den nuværende lovgivning har i høj grad medvirket til, at mange kvinder, der har oplevet ikke at kunne sige fra overfor voldsomme overgreb, bagefter reagerer med både skam og skyld. De kan ikke se sig i den nuværende bestemmelses ordlyd om, at "tiltvinge sig samleje ved vold eller

trussel om vold eller skaffer sig samleje ved anden ulovlig tvang". Det betyder, at mange kvinder ikke anser overgrebene som ulovlige, både fordi de ikke gjorde (fysisk) modstand, og fordi gerningspersonen ikke anvendte vold eller trusler.

Seksuel vold i parforhold

Helt overordnet bemærker vi dog, at psykisk vold i lovforslaget ikke er velbeskrevet som fænomen, der har betydning, når voldtægt begås af en partner. I nogle parrelationer vil vold være en del af hverdagen. Er der psykisk vold i et forhold, er det vores erfaring, at der også vil være seksuel vold. Volden flytter umærkeligt ind i det seksuelle rum. Dette kommer til udtryk på et utal af måder. Det er vores erfaringer, at kvinder, der lever med en voldelig partner, beretter om voldtægter begået med fysisk vold og tvang, eller trusler herom. Ved disse voldtægter reagerer kvinderne genkendeligt med gråd, behov for at vaske sig, skyld, væmmelse ved egen krop, etc. Tal fra *Center for Seksuelle Overgreb* på Rigshospitalet understreger dette: De kvinder, der søger hjælp til sporsikring mv., som er udsat for de mest voldsomme fysiske overgreb, er de kvinder, der udsættes for overgreb af en partner eller eks-partner.¹

Men den seksuelle vold erfares også i andre, og ofte mere subtile, former: Mange kvinder, der lever med en voldelig partner oplever tvungne samlejer, hvor tvangen i højere grad er psykisk. Psykisk tvang omhandler de strategier, som voldsudøveren anvender til at opnå sex uden brug af fysisk vold. Det involverer *implicit tvang*, der betyder, at den udsatte i et forsøg på at beskytte sig selv (og måske sine børn) mod fysisk vold samtykker til sex uden lyst. Men det kan også komme til udtryk gennem *eksplicitte tvangsstrategier*, hvor voldsudøveren fx udøver emotionel afpresning, overbeviser en kvinde om, at det er en kvindes pligt at tilfredsstille sin mands seksuelle behov, at han forlader hende eller er utro, hvis ikke de har sex, når han har lyst.

Denne subtile tvang virker, fordi kvinden er indfanget i vold. Det betyder, at seksuel aktivitet vil foregå på udøvers præmisser, og at det er svært for kvinden overhovedet at forstå, hvad hun oplever. Blandt andet fordi de voldelige overgreb bliver så almindelige, at de bliver hverdag – overgrebene er blevet normaliseret. Det er således ikke den enkelte situation, den enkeltstående seksuelle aktivitet, der i disse tilfælde afgør, om der er tale om voldtægt. Det er dét mønster af voldelige strategier, kvinden er underlagt, som gør tvungen sex mulig.

En samlet vurdering af, hvorvidt et samtykke er afgivet frivilligt, bør således bero på en afsøgning af, om kvinden er underlagt psykisk vold, hvis voldtægt er udført af partner eller eks-partner. En kvinde fanget i psykisk vold af sin partner kan under ingen omstændigheder afgive samtykke reelt frivilligt. At hun ingen seksuel selvbestemmelse har, er netop én af konsekvenserne af partnervold.

Dette forhold har betydning for flere elementer i forslaget, særligt forhold omkring, hvordan samtykke objektivt kommer til udtryk og kan sandsynliggøres.

"Deltagelse i samlejet, herunder personens ord og handlinger"

¹ Rigshospitalet/Center for Seksuelle Overgreb – i tal for perioden 2014-2018, side 19.

Det er en kendt sikkerhedsadfærd for voldsudsatte kvinder at deltage aktivt i samleje for at undgå dét, kvinden i øjeblikket opfatter som værre: fysisk vold, at det går ud over hendes børn i stedet, massiv dagevis lang ignorering eller eksplicit utroskab. Det er fx en udbredt erfaring, at kvinder, der har samleje med en voldelig partner, stønner eller tilbyder sig på forskellige vis alt efter udøvers anvisninger.

Det må igen på det kraftigste understreges, at granskning af kvindens objektive adfærd under tilsyneladende samtykket sex er misvisende, hvis kvinden lever med en voldelig partner. Det må endvidere understreges, at dette forhold kræver kendskab til voldens dynamikker hos både politiet og dommere.

“Total passivitet”

Vi er i høj grad enige i forslagets understregning af, at i de situationer, hvor der udvises total passivitet fra den ene persons side, er der en formodning for, at vedkommende ikke samtykker. Særligt hvis der, som det i denne sammenhæng gør sig gældende, er tale om en anmeldelse for voldtægt.

Det må dog nuanceres, at passivitet ikke blot er en fysiologisk reaktion. Passivitet kan være et sikkert valg. At der er foretaget et valg, betyder dog ikke, at der ikke er tale om sex uden samtykke, men indikerer snarere, at der er bagvedliggende psykisk tvang eller viden om, at manden er kapabel til at ty til fysisk vold.

“Tidligere samleje gennemført med samtykke”

Det understreges i forslaget, at det “naturligt” vil indgå i vurderingen af om, der kan foreligge samtykke, hvorvidt parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke. Voldelige relationer er ikke voldelige fra begyndelsen. At et par tidligere har haft samtykket sex betyder altså ikke, at voldtægter ikke kan forekomme. Partnervoldtægter kan endog, jf. Center for Seksuelle Overgreb, foregå yderst voldsomt. Myndighedernes afsøgning af parternes seksuelle relation bør således foregå nuanceret og ikke mekanisk i den grad, der implicit indikeres i udkastet.

Afsluttende bemærkninger

Vi er opmærksomme på, at det kan være vanskeligt at løfte bevisbyrden i sager med partnervoldtægter, både generelt, men i særdeleshed, hvor den psykiske vold styrer den seksuelle relation. Men med viden og indsigt samt lovbemærkninger, der forklarer og tager højde for den psykiske volds betydning, kan vi sikre, at også ofre for denne forbrydelse sikres den bedst mulige retsstilling. Og derigennem styrke tilliden til politiet og retssystemet, ligesom det vil øge anmeldelseshyppigheden i sager om voldtægt.

Vi anbefaler sideløbende med implementeringen af loven at uddanne politiets efterforskere i voldens dynamikker samt traumereaktioner. Samtidig bør der arbejdes kulturelt med de bias, der giver særligt kvinder en opfattelse af ikke at blive troet på og lægger skyld og skam på offeret, snarere end at stille gerningspersonen til regnskab for sine handlinger.

Vi henviser i denne forbindelse til Grevio udvalgets inspektion af Danmarks overholdelse af Istanbulkonventionen i 2017. I sin afrapportering anbefaler udvalget ("strongly encourages"), at danske myndigheder indfører obligatorisk træning af politiansatte, der således får indblik i alle former for vold, herunder den særlige kønsbaserede vold, som rammer kvinder og piger. Udvalget anbefaler desuden ("strongly encourages"), at dette sker i hele landet samt at træningen ledsages af guidelines, der sikrer ensartet og professionel behandling af sagerne.

Med venlig hilsen

Lisbeth Jessen/Danner, Camilla Dreemark og Eva Bertelsen



Justitsministeriet
Strafferetskontoret
Slotholmsgade 10
1216 København K.

Sagsnr.: 2019-731-0062 - Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Hos Hjælp Voldsofre har vi med tak modtaget indbydelsen til at afgive høringssvar i anledning af forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse), og har med stor interesse læst bemærkningerne til lovforslaget.

Det korte svar er, at vi støtter op om den foreslåede ændring i straffelovens § 216 og har ikke bemærkninger til den foreslåede tekst "*For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri*".

Som det imidlertid fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, er det væsentligste, hvilke forudsætninger, der er indgået i den foreslåede ændring af straffeloven, og der foruden hvilke aspekter der - fra lovgivers side - lægges op til, skal anvendes i praksis. Vi har derfor nogle supplerende bemærkninger og nogle ønsker i forhold til, at man fra Justitsministeriets side også forholder sig til spørgsmålet om tilkendelse af tortgodtgørelse, jfr. EAL § 26, stk. 1, jfr. stk. 2.

Generelle bemærkninger:

I bemærkningerne til lovforslaget er det på side 4 anført, hvilken betydning indførelse af en voldtægtsbestemmelse, baseret på samtykke, må formodes at have. Vi er enige heri. Det kan ikke undervurderes, at en samtykkebaseret voldtægtslovgivning ikke kun øger beskyttelsen af voldtægtsofre i lovgivningsmæssig henseende; det vil og bør i den grad bidrage til en generel holdningsændring i samfundet med øget fokus på respekt for individets grænser og friheden til at bestemme over egen krop.

Vi har tidligere påpeget, at det efter vores opfattelse er af stor betydning, at voldtægtssager håndteres og vurderes anderledes og mere respektfuldt af politiet. Der er plads til forbedring og optimering af den hurtige og effektive efterforskning med henblik på, at anklagemyndigheden kan præsentere mere oplyste og bedre efterforskede sager for domstolene, hvorved også domstolenes vurderinger af voldtægtssagerne må formodes at ændres.

I relation til domstolenes vurdering af voldtægtssagerne henviser vi til, at Straffelovsrådets (betænkning nr. 1574/2020) undersøgelse præcist viste, at den gældende lovgivning har ført til en

HJÆLP VOLDSOFRE
Rådhusstræde 7, 1.
8900 Randers C
Tlf 8641 5900
voldsofre@voldsofre.dk

Facebook – Hjælp Voldsofre
Instagram - [hjaelpvoldsofre](https://www.instagram.com/hjaelpvoldsofre)
www.voldsofre.dk

retspraksis med flere frifindende domme, hvis rimelighed vurderet ud fra individets selvbestemmelsesret i forhold til seksuel adfærd, kan diskuteres.

Udvidelse af det strafbare område:

Det må kunne lægges til grund, at det allerede i dag er strafbart at have samleje med en person, der ikke har givet sit samtykke hertil. Imidlertid må det også efter Straffelovsrådets grundige gennemgang af retspraksis stå klart, at der i overvejende grad kun sker domfældelse i de situationer, hvor der kan føres bevis for, at der er udøvet vold eller trussel om samme, eller hvor der foreligger utvetydig dokumentation for, at den forurettede har været ude af stand til at modsætte sig handlingen. I de mange situationer, hvor den forurettede af forskellige årsager har forholdt sig passivt, har der således hidtil sket domfældelse i relativt få sager.¹

Vi har noteret os, at der med nyaffatning af bestemmelsen lægges op til, at der i flere passivitetssituationer skal kunne ske domfældelse, hvilket må antages at udvide det strafbare område. Dette støtter vi også op om og mener således ikke, at der derved vil ske tilsidesættelse af hensynet til den mistænkte/sigtede, idet det fortsat er anklagemyndigheden, der skal løfte bevisbyrden for det kriminelle forsæt.

I den forbindelse kan vi fra vores egen erfaring - dvs. fra såvel vores faste advokat Helle Halds praksis, som fra telefoniske henvendelser fra ofre for voldtægt - supplere med, at langt størstedelen af de voldtægts ofre, der overfor os giver udtryk for utilfredshed og fortvivlelse over den nugældende retstilstand, er ofre, der har forholdt sig "passivt" i den betydning, som så fint er beskrevet i bemærkningerne på side 19.

Betænkeligheder:

Vi har noteret os, at det på flere punkter stadig vil være relevant for domstolene at foretage en konkret og samlet vurdering, og vi forudser derfor, at den ønskværdige retstilstand, som synes at være hele hensynet bag en nyaffattelse af straffelovens § 216, vil tage tid.

Vi hæfter os i den forbindelse ved Justitsministeriets overvejelser, anført under pkt. 2.1.3.1 om:

"En ny voldtægtsbestemmelse skal sikre et styrket fokus på den seksuelle selvbestemmelsesret og sende et klar signal om, at voldtægt ikke handler om tvang eller pligt til at sige fra. Det bør derfor også være klart, at den initiativtagende part generelt har et ansvar for at sikre, at den eller de andre parter samtykker i samlejet."

Det må erkendes, at en holdningsændring i samfundet tager tid, og det kan ikke udelukkes, at domstolene i den indledende fase vil være tilbageholdende med at dømme en initiativtagende

¹ Vi kan supplerende henvise til Amnesty International, 2019 "Giv os respekt og retfærdighed", s.21ff

person, der ikke i tilstrækkelig grad har sikret sig et samtykke, hvorefter der "ud fra en konkret og samlet vurdering" vil kunne ske frifindelse.

Vi skal derfor opfordre til, at der samtidig med lovændringen foretages aktive handlinger med henblik på at sikre den nødvendige generelle holdningsændring i samfundet.

Erstatningsretlige overvejelser:

I bemærkningerne til lovforslaget er intet anført i forhold til, hvorvidt den person, der har været udsat for en voldtægt, fordi der ikke er givet det fornødne samtykke, skal tilkendes samme tortgodtgørelse, som den person, der har været udsat for en voldtægt under anvendelse af vold.

Tortgodtgørelse tilkendes for en krænkelse af en persons selv- og æresfølelse, dvs. personens opfattelse af eget værd og omdømme; principielt uafhængigt af strafbarheden af forbrydelsen, som offeret har været udsat for. I praksis tages der selvsagt udgangspunkt i, hvilke omstændigheder, der ligger til grund for krænkelsen.

Det har forud for forhøjelsen af godtgørelsesniveauerne for seksualforbrydelser ved L 2018 1719 været praksis, at der ved voldtægter begået efter § 216, stk. 1, nr. 1. tilkendes 60.-70.000 kr., hvorimod der ved voldtægter efter § 216, stk. 1, nr. 2 kun er tilkendt godtgørelse i størrelsesordenen 10.000 – 30.000 kr., idet dog et par enkelte domme tilkender 50.000 kr.² Til sammenligning tilkendes ved forsøg på voldtægt ca. 30-40.000 kr.

Dette skal ses i lyset af den retstilstand, der var før ændring af straffeloven i 2013³, hvor § 218 stk. 2 blev ophævet og § 216, stk. 1, nr. 2 indført. Således bemærkede Østre Landsret i dom af 15. august 2016⁴, at *"der ikke efter ændringen af straffelovens § 216 og ophævelsen af § 218, stk. 2, er grundlag for at ændre det hidtidige godtgørelsesniveau"*.

Ved lovændringen pr. 1. april 2018 (L 2018 1719) er der lagt op til, at fuldbyrdede voldtægter som udgangspunkt godtgøres med 100.000 kr., der således er tiltænkt som en minimumsgodtgørelse. Hverken loven eller bemærkningerne til lovforslaget forholder sig til, om denne minimumsgodtgørelse skal tilkendes, uanset om der er tale om voldtægt efter nugældende § 216, stk. 1, nr. 1 eller nr. 2.

Det må imidlertid konstateres, at praksis stadig differentierer erstatningsretligt.

² Se hertil eksempelvis: FED2015.153 (10.000 kr.), Tfk2015.1295 (10.000 kr.), Tfk2018.396/2 (20.000 kr.) og Tfk2020.211/2 (50.000 kr.)

³ L 2013 633

⁴ Tfk2016.1335/2 Ø

I flere nylige sager, og så sent som ved Østre Landsrets dom af 9. september 2020⁵, tilkendtes der for en voldtægt, hvor forurettede har været i en tilstand, hvor vedkommende på grund af en kombination af alkohol, søvn og overrumpling ikke kunne modsætte sig handlingen, 35.000 kr. i godtgørelse.

I bemærkningerne til lovforslaget side 32 anføres det, at der ikke kan foreligge et gyldigt samtykke i tilfælde, hvor offeret befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Der vil med andre ord notorisk være tale om voldtægt, under forudsætning af, at der har været forsæt, hvis der gennemføres et samleje i den givne situation. Dette må rent erstatningsretligt afspejle sig i den udmålte godtgørelse, således at alle former for voldtægt anerkendes som værende en alvorlig krænkelse af selv- og æresfølelsen.

Der ses ikke erstatningsretligt at være holdepunkter for, at der ved en voldtægt, hvor den forurettede ikke har været i stand til at modsætte sig handlingen, sker en mindre krænkelse af selv- eller æresfølelsen, end ved voldtægter, hvor forurettede har været i stand til at modsætte sig.

En voldtægt, der sker ved, at gerningspersonen fremsætter en trussel for at skaffe sig samleje, hvorefter forurettede efterkommer – uden at der i øvrigt er fysisk tvang – er mindst ligeså krænkende som en voldtægt, der sker ved, at forurettede sover, er beruset eller på anden måde er påvirket, og dermed er helt ude af stand til at modsætte sig handlingen, men i stedet – og i bedste fald – vågner og indser, at gerningspersonen er i færd med at skaffe sig samleje.

I ovenstående eksempel vil forurettede i situationen med en enkeltstående trussel blive tilkendt 100.000 kr., da gerningsindholdet knytter sig til § 216, stk. 1, nr. 1, hvorimod den anden forurettede maksimalt vil blive tilkendt op til 50.000 kr. – eller måske kun 35.000 kr., jf. ovennævnte praksis fra Østre Landsret - da gerningsindholdet knytter sig til § 216, stk. 1, nr. 2.

Som retsstillingen er nu, synes det således ikke at være voldtægten, der godtgøres, men derimod den deri tilknyttede vold, eller trussel om anvendelsen af vold, der reelt er udslagsgivende for, om der tilkendes 100.000 kr. eller langt mindre.

(Daværende) ledende psykolog Anja Hareskov Jensen fra Center for Voldtægts ofre på Aarhus Universitetshospital har om oplevelsen for ofre i 2011⁶ udtalt, at:

"En af de væsentligste dimensioner for det psykologiske efterforløb er sædvanligvis oplevelsen af, om man har gjort modstand eller ej. Hvis kvinden har en oplevelse af ikke at

⁵ Sagsnr. S-1876-20. Spørgsmålet om tortgodtgørelse søges prøvet ved Højesteret og der er af advokat Helle Hald således søgt tilladelse hos Procesbevillingsnævnet.

⁶ U.2011B.323, Norman E. Cleaver, Henrik Gam, "Seksuel udnyttelse af en person i værgeløs tilstand"



have gjort nok modstand, vil det ofte føre til øget skyld og skam samt en forståelse af sig selv som svag."

Når der ved vedtagelsen af lovforslaget ikke vil være hjemmelsmæssig forskel på, om offeret har været hensat i en tilstand, hvor vedkommende ikke har været i stand til at modsætte sig, eller om offeret har kunne modsætte sig handlingen, er det sidste holdepunkt for at fastholde en differentiering væk.

Der er i lovforslaget fortsat lagt op til en forskel i strafudmålingen afhængig af, om offeret har været hensat i en hjælpeløs tilstand, eller om voldtægten f.eks. er tiltvunget ved anvendelsen af vold. Det har vi ingen bemærkninger til. Vi kan imidlertid ikke se, hvorfor lavere straf også skulle udløse lavere tortgodtgørelser.

Med venlig hilsen

Hjælp Voldsofre

Talsperson Helle Hald, partner, advokat (H) - Siriusadvokater

Justitsministeriet

København d. 27. oktober 2020

Att. strafferetskontoret@jm.dk

Høring over forslag til Lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Sagsnummer 2019-731-0062

Det Nationale Voldsobservatorium (Voldsobservatoriet) – et netværk, der udgøres af 31 forskere, uafhængige eksperter og repræsentanter for interesseorganisationer med ekspert- og faglig viden om voldtægt og kønsbaseret vold – har med interesse læst Justitsministeriets forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) og har følgende bemærkninger:

Generelle bemærkninger

Voldsobservatoriet anser indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse som et stort fremskridt og hilser derfor lovforslaget velkommen. Voldsobservatoriet finder det særligt positivt, at lovforslaget peger på, at der er behov for en væsentlig ændring af straffelovens voldtægtsbestemmelse, så bestemmelsen fremover kommer til at afspejle og tydeliggøre beskyttelsen af den seksuelle integritet og selvbestemmelsesret.

Straffelovgivningen er udtryk for samfundets etiske spilleregler, som opstilles for acceptable og uacceptable handlinger for alle køn. Den udtrykker en autoritativ norm for samfundets værdier og standarder for opførelse.¹ En nutidig voldtægtsbestemmelse må derfor ifølge Voldsobservatoriet afspejle den herskende opfattelse af lighed mellem kønnene, som er en grundlæggende værdi i det danske samfund, så anerkendelsen af ligestilling mellem mænd og kvinder kommer til udtryk i såvel politik, lovgivning og i praksis. Voldtægt er dog den mest ensidigt kønsbaserede forbrydelse mod kvinders (seksuelle) integritet og selvbestemmelsesret, idet voldtægt næsten undtagelsesfrit begås af mænd mod kvinder.²

Voldsobservatoriet finder derfor, at dette bør komme til udtryk i de generelle bemærkninger til lovforslaget og ikke blot i overordnede vendinger i afsnit 4. om ligestillingsmæssige konsekvenser.

¹ Larcombe W., Limits of the Criminal Law for Preventing Sexual Violence. I: Preventing Sexual Violence. Interdisciplinary approaches to overcoming rape culture. Gavey N. og Powel A. (red.), s. 64-83, 2015.

² I både voldtægts- og seksualforbrydelsessager udgør kvinderne henholdsvis 97,4 procent og 89 procent af ofrene, jf. Danmarks Statistik 2016:24. Se også Justitsministeriets seneste offerundersøgelse, hvor der kun er nævnt kvinder under opsummeringen om voldtægt: https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/offerundersogelsen_2005-2019_hovedtal.pdf Yderligere referencer: Deen, Laura, Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller, og Bjarne Laursen. 2018. Vold og seksuelle krænkelse: En afdækning af omfang og udvikling af fysisk vold og seksuelle overgreb og omfang af seksuelle krænkelse samt en analyse af erfaringer med digitale seksuelle krænkelse. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Helweg-Larsen, Karin. 2012. Vold i Nære Relationer: Omfanget, karakteren og udviklingen samt indsatsen mod partnervold blandt kvinder og mænd. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Oldrup, Helene, Mogens N. Christoffersen, Ida Lykke Kristiansen, and Stine Ø. Vernstøm. 2016. Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd; WHO. 2013. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. Geneva: World Health Organization.

Samtykke er det internationalt anerkendte og vedtagne grundlag for kriminalisering af voldtægt i CEDAW konventionen og Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet) samt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Voldsobservatoriet finder derfor, at indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil bringe dansk ret i bedre overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, som også påpeget i Europarådets ekspertgruppes, GREVIO, evaluering i 2017 af Danmarks efterlevelse af Istanbulkonventionen. I samme sammenhæng fremsatte GREVIO andre kritikpunkter vedrørende dansk voldtægtslovgivning, som Voldsobservatoriet dog savner inddraget og vil opfordre Justitsministeriet til at indføre i lovforslaget, jf. nedenfor under strafniveau.³

Samtykke

Af lovforslaget (s. 18) fremgår Justitsministeriets definition af samtykke, hvilken lyder således: "Et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation". Voldsobservatoriet hilser denne definitionen velkommen og bemærker samtidig, at definitionen er identisk med de definitioner af samtykke, der findes i henholdsvis Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 2 samt mindretallets lovudkast i Straffelovrådets betænkning om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse (betænkning nr. 1574).⁴ Voldsobservatoriet opfordrer imidlertid til, at straffelovens § 216, stk. 1, udformes, så definitionen af samtykke fremgår direkte af lovbestemmelsen, så denne lyder: "For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation."

Vedr. terminologien i lovforslagets almindelige bemærkninger foreslår Voldsobservatoriet, at udtrykket 'et samtykke' erstattes af 'samtykke' eller 'at samtykke'. Brugen af begrebet 'et samtykke' som et substantiv indikerer, at samtykket gives engangsvist. Formuleringen 'samtykker' som et verbum eller 'med samtykke' gør derimod begrebet kontinuerligt. Sidstnævnte understreger forståelsen af, at samtykke ikke er en enkeltstående handling men en proces, som er en del af den seksuelle aktivitet. Da voldtægt består af en sekvens af handlinger, må samtykke som konsekvens heraf opfattes som en proces, hvilket også understøtter lovforslagets forståelse af samtykkebegrebet.

Under Justitsministeriets bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser § 1 (s. 29) fremgår: "Samtykke kan komme til udtryk gennem ord eller handling. Der stilles ikke krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde. Samtykke efter voldtægtsbestemmelsen skal således vurderes uformaliseret og ud fra en konkret og samlet vurdering." Voldsobservatoriet finder denne beskrivelse formålstjenlig, men foreslår samtidig, at der hertil tilføjes yderligere bemærkninger.

³ For nærmere se Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), GREVIO/Inf(2017)14, offentliggjort den 24. november 2017.

⁴ Jf. f.eks. betænkningens s. 187.

Af hensyn til retsanvendelsen hos politi, anklagemyndighed og domstole vil det være hensigtsmæssigt, at det anføres, at samtykke kan komme til udtryk i ord, lyde eller handlinger, der positivt tilkendegiver lyst til at være en del af den seksuelle aktivitet. Hertil bør også tilføjes, både at samtykke er en proces, som foregår under den seksuelle aktivitet, og at der ikke stilles krav om, at samtykke skal komme til udtryk på en prædefineret direkte verbal eller anden bestemt måde. Samtykke skal efter voldtægtsbestemmelsen således bedømmes ud fra en konkret og samlet vurdering af hændelsesforløbet og de kontekstuelle forhold, som anses for betydningsfulde for hændelsesforløbet, så som f.eks. forhold, der betinger vurderingen af frivillighed eller magtforhold.

Voldsobservatoriets finder, at en sådan konkretisering af bemærkningerne til § 1 vil udgøre en vejledning af betydning for de retsanvendende myndigheders praksis.

Definition af samleje

Voldsobservatoriet noterer sig, at Justitsministeriet i lovforslaget forudsætter, at "samleje" ikke ændres med forslaget og således som efter gældende ret omfatter vaginalt og analt samleje. I Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 1, a, defineres samleje som vaginal, anal eller *oral* penetration af en anden persons krop. Inddragelse af oral penetration i definitionen af samleje udgør en nutidig og almindelig forståelse af samlejebegrebet. Det bemærkes også, at uønsket oral penetration af forurettede oftest opfattes som voldtægt på lige fod med vaginalt og analt samleje med de samme psykiske eftervirkninger til følge.

Voldsobservatoriet opfordrer derfor til, at definitionen af samleje i lovforslaget udvides til også at omfatte oral penetration, jf. også Istanbulkonventionen.

Tilregnelser

Justitsministeriet tilslutter sig i lovforslaget Straffelovrådets anbefaling om at udvide anvendelsesområdet for straffelovens § 216, og at der fortsat stilles krav om forsæt i relation til alle elementer i gerningsindholdet (2.1.3.4., s. 21-22). Voldsobservatoriet deler Justitsministeriets opfattelse. I henseende til tilregnelsen vil en præcisering af, hvordan gerningspersonens forsæt fremover skal vurderes, være væsentlig. Forskning inden for området viser⁵, at voldtægt bl.a. foregår ved, at gerningspersonen udviser ligegyldighed over for forurettedes manglende samtykke. En sådan adfærd må efter Voldsobservatoriets opfattelse tilregnes gerningspersonen som forsættelig. Voldsobservatoriet opfordrer på den baggrund til, at det tydeliggøres, at forsætsbedømmelsen skal ske ud fra samme målestok som ved andre forbrydelser, herunder også inddrage den laveste forsætsgrad (*dolus eventualis*), og at dette gøres klart i bemærkningerne til lovændringen.

⁵ Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2019), "Gender, power and sexual violence: An anthropological exploration of young people's perceptions and unwanted sexual experiences in Denmark", Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet .

Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Bodil Maria Pedersen & Tine Tjørnhøj-Thomsen (2020) "You can Feel that on the Person" - Danish Young People's Notions and Experiences of Sexual (Non)Consenting, NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research, 28:1, 4-17, DOI: [10.1080/08038740.2019.1685593](https://doi.org/10.1080/08038740.2019.1685593)

Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2016), Seksuel vold Opfattelser og holdninger til strafbarhed og anmeldelse blandt unge, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Liz Kelly, Surviving Sexual Violence (1988), London: John Wiley & Sons

Nicola Gavey (2005), Just Sex?: The Cultural Scaffolding of Rape, Routledge

Strafniveau

Af lovforslagets punkt 2.1.2.4. (s. 16) fremgår om Straffelovrådets overvejelser om strafniveau: "Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at der i mildere tilfælde, f.eks. i visse passivitetssituationer, vil kunne være grundlag for at tage udgangspunkt i et strafniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, da sådanne situationer efter omstændighederne vil kunne sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I atter andre mildere tilfælde vil der kunne være grundlag for at udmåle en straf under dette niveau, f.eks. hvor parterne har indledt et frivilligt samleje eller et samleje med samtykke, og hvor den ene part undervejs fortryder og siger fra, hvorefter gerningsmanden alligevel fortsætter."

Voldsobservatoriet vil i den sammenhæng anføre, at forskningen på området ikke kan begrunde, at karakteren af en voldtægt og dermed forbrydelsens grovhed kan vurderes ud fra den forurettedes reaktion under et overgreb⁶. Forurettedes reaktion skal ses i lyset af den relationelle og situationelle sammenhæng, overgrebet foregår under, idet reaktionen ikke blot er en respons på gerningspersonens handlinger i gerningsøjeblikket, men også på den konkrete magtrelation mellem parterne, f.eks. på baggrund af alder, social status, afhængighed af gerningspersonen, frygt for dennes repressalier, etc.

Voldsobservatoriet vil fraråde en formulering om strafniveauet, som kan give indtryk af, at lovgiver udtrykker en normativ opfattelse af voldtægters alvor og grovhed baseret på den forurettedes reaktion.

Strafskærpende omstændigheder

Af lovforslagets punkt 2.1.3.5 (s. 22) fremgår: "Det er Justitsministeriets vurdering, at der ikke - som ellers foreslået af Straffelovrådets mindretal - bør indsættes en særskilt bestemmelse i straffelovens § 216, hvorefter de omstændigheder som i dag er strafbare efter straffelovens § 216, stk. 1, samt psykisk vold efter straffelovens 243, skal anses som særligt skærpende omstændigheder ved straffens fastsættelse." Som begrundelse herfor anfører Justitsministeriet, at en sådan tilgang vil "[...] indebære, at straffen generelt vil blive fastsat lavere i de sager, som omfattes af den foreslåede ny-kriminalisering. En sådan graduering af grovheden og alvoren af de enkelte sager er ikke hensigtsmæssig". Justitsministeriet uddyber imidlertid ikke nærmere, hvad denne uhensigtsmæssighed hviler på. Særligt henset til at straffelovens nugældende § 216 om voldtægt indeholder underafsnit vedrørende skærpende omstændigheder (stk. 3 og stk. 5), opfordrer Voldsobservatoriet til, at Justitsministeriet begrundes, hvorfor voldtægt begået ved vold, trussel om vold, psykisk vold, anden ulovlig tvang, jf. § 260, eller mod en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, ikke skal anses for særligt skærpende omstændigheder.⁷

⁶ Liz Kelly, *Surviving Sexual Violence* (1988), London: John Wiley & Sons

Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2016), *Seksuel vold Opfattelser og holdninger til strafbarhed og anmeldelse blandt unge*, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Anna Möller Hans Peter Søndergaard Lotti Helström (2017), *Tonic immobility during sexual assault - a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression*, <https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/aogs.13174>

⁷ "Er forholdet begået ved vold, trussel om vold, psykisk vold, anden ulovlig tvang, jf. § 260, eller med en person, der befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, anses dette som en særligt skærpende omstændighed", jf. Straffelovrådets betænkning, s. 189.

For at lette forståelsen og anvendelsen af de straffeskærpende omstændigheder i praksis er det Voldsobservatoriets opfattelse, at der i bemærkningerne bør henvises ikke blot til straffelovens almindelige bestemmelser om skærpende omstændigheder, herunder den ikke udtømmende opstilling i straffelovens § 81, men også til opstillingen i Istanbulkonventionens artikel 46.

I den forbindelse vil Voldsobservatoriet henvide til Istanbulkonventionens monitoreringsorgan GREVIOs anbefaling til Danmark:

"[...] GREVIO also welcomes the explicit reference to the importance of basing sentences in rape cases on the specific experiences and circumstances of each individual case.³⁵ GREVIO notes, however, that no particular effort was made to inform the judiciary of the set of aggravating circumstances as laid out by Article 46 of the Istanbul Convention and that no sentencing guidelines exist for the judiciary. As set out in the Explanatory Report to the Istanbul Convention, this obligation requires parties to "ensure that these aggravating circumstances are available for judges to consider when sentencing perpetrators although there is no obligation on judges to apply them". This would involve ensuring some measure of awareness among the judiciary. [...] GREVIO encourages the Danish authorities to take appropriate measures to ensure that all aggravating circumstances listed in Article 46 of the Istanbul Convention are, in practice, effectively applied by the judiciary. Moreover, GREVIO encourages the Danish authorities to ensure understanding among the Danish judiciary that lenient sentences in domestic violence cases and other forms of violence against women do not serve the principle of ensuring justice for victims and ending impunity of perpetrators."⁸

Voldsobservatoriet opfordrer stærkt Justitsministeriet til at efterkomme denne anbefaling i bemærkningerne til lovforslaget.

Vurderingen af passivitet

En voldtægtsbestemmelse baseret på samtykke betyder efter en almindelig sprogbrug om samtykke (konkret til sex), at der må foreligge en eller anden form for positiv tilkendegivelse. En kvindes (eller mands) ønske om at deltage i samleje må ikke blot komme til udtryk gennem passivitet, men der må foreligge en eller anden form for fysisk eller verbal positiv tilkendegivelse af at ville have sex, og denne positive tilkendegivelse må være kontinuerlig undervejs i den seksuelle aktivitet. Voldsobservatoriet er derfor enig i, som det fremgår af lovforslaget (s. 29 og 49), at "[i] de situationer, hvor der er udvist total passivitet fra den ene persons side, er der en formodning for, at vedkommende ikke samtykker, og derfor må den person, der ønsker samleje gennemført, gøre noget for at sikre sig, at vedkommende samtykker." Den efterfølgende passage lyder imidlertid således: "Også ved total passivitet må det dog afhænge af en konkret og samlet vurdering, om deltagelse i samlejet kan anses for at være sket med samtykke."

⁸ Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), GREVIO/Inf(2017)14, offentliggjort den 24. november 2017, s. 47 og s. 68.

Voldsobservatoriet forstår det citerede på den måde, at de to sætninger skal læses i nær sammenhæng og opfordrer Justitsministeriet til at tydeliggøre dette, så det står klart, at det afgørende ikke er, om begge parter er aktive, men om begge parter samtykker. Det vil være væsentlig vejledning for de retsmyndigheder, hvordan et sådant samtykke konkret kan komme til udtryk. Voldsobservatoriet finder, at der er behov for nogle eksemplificeringer af, hvornår der ifølge Justitsministeriet kan foreligge samtykke, selv om den ene part har udvist total passivitet.

Endvidere fremgår det af lovforslagets (s. 20 og 29), som en uddybning vedrørende vurderingen af tilfælde af total passivitet, at "[h]er vil det naturligt kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv., eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation."

Det forekommer Voldsobservatoriet selvmodsigende i forhold til hele formålet med den forslåede bestemmelse, hvis tidligere total passivitet under et seksuel hændelsesforløb kan være udtryk for samtykkende sex ved et senere seksuelt hændelsesforløb. At have sex indbefatter i praksis, at der må være et minimum af aktiv deltagelse, og fravær af en vis aktiv medvirken bør give anledning til overvejelser, om tidligere hændelsesforløb med total passivitet snarere har været overgreb end passiv deltagelse. Voldsobservatoriet bemærker i den sammenhæng, at sådanne tidligere hændelsesforløb også kan have været voldtægt, hvorfor tidligere tilfælde ikke bør kunne bruges som bevis for det modsatte. Eksempelvis hvis et offer har været i et parforhold med psykisk vold, hvor vedkommende af gerningspersonen er blevet afkrævet sex, og gerningspersonen har manipuleret forurettede til at se dette som en naturlig del af parforholdet.⁹

Af lovforslagets s. 30 fremgår: "I de situationer, hvor samtykke på den ene eller anden måde er kommet til udtryk, men hvor der undervejs udvises passivitet, og der derfor er anledning til at overveje rækkevidden af samtykket, f.eks. om samtykket kun gælder vaginalt samleje, men ikke analt samleje, eller om det kun gælder oralt seksuelt forhold, men ikke vaginalt samleje, vil der ligeledes skulle foretages en konkret og samlet vurdering af, om der af den konkrete situation og sammenhæng fremgår et samtykke til de seksuelle forhold."

Voldsobservatoriet anbefaler i den forbindelse, at der tilføjes flere eksempler, herunder eksempler som kvælning og andre former for anvendelse af fysisk voldelige handlinger, som i andre sammenhænge må formodes 1) at virke intimiderende og 2) at kunne forårsage smerte. Dette særligt henset til de udenlandske erfaringer med såkaldte 'rough sex defences'.¹⁰

⁹ Se i den forbindelse dom af 8. oktober 2019 afsagt af retten i Nykøbing F., hvor tiltalte blev dømt for psykisk vold, men frifundet for overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 225 om andet seksuelt forhold end samleje mod en tidligere partner, jf. dommens s. 27.

¹⁰ Se f.eks. om engelske forhold BBC News, 'Rough sex' defence will be banned, says justice minister, 17. juni 2020, tilgængelig på engelsk på: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-53064086>

Bevistemaet

Af lovforslagets punkt 2.1.3.1. (s. 18) fremgår: "Der skal således i begge tilfælde [samtykke- eller frivillighedsbaseret bestemmelse] føres bevis for fraværet af noget, henholdsvis fraværet af frivillighed og fraværet af samtykke." Efter Voldsobservatoriets opfattelse er det korrekt, at beviser for frivillighed angår noget negativt (fraværet af tvang mv.). Derimod deler Voldsobservatoriet ikke Justitsministeriets opfattelse af, at bevistemaet ved en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse er *fraværet af samtykke*, men derimod at det er *tilstedeværelsen af samtykke* – altså noget positivt.¹¹

Det er for Voldsobservatoriet uklart, om denne forskel i forståelsen af bevistemaet kan få betydning for retsanvendelsen. Derfor finder Voldsobservatoriet det nødvendigt, at det påpeges (uanset forståelsen af hvad der er positivt, henholdsvis negativt), at fokus i bevisvurderingen af gerningspersonens forsæt ved en samtykkebaseret bestemmelse skal flyttes fra, om han vidste, at forurettede ikke deltog frivilligt, til, om han havde nogen grund til at tro, at forurettede "var med på" hans forehavende – om deltagelsen i den seksuelle aktivitet byggede på begge parter samtykke.

Alt andet lige antager Voldsobservatoriet, at det vil være lettere at bevise samtykke i praksis, og at det kan få afgørende betydning for såvel politi, anklagemyndighed som for domstolenes afgørelser.

Ligestillingsmæssige konsekvenser

Det fremgår af lovforslagets (s. 25), at der med udarbejdelsen af lovforslaget er taget højde for ligestillingsmæssige konsekvenser. Justitsministeriet anfører, at den foreslåede udvidelse af kriminaliseringen af voldtægt omfatter alle køn og anerkender den kønsmæssige slagside i forbrydelsen, men det uddybes ikke, hvilke ligestillingsmæssige konsekvenser, lovforslaget forventes at have.

Voldsobservatoriet finder ikke de ligestillingsmæssige overvejelser tilstrækkelige og opfordrer Justitsministeriet til at beskrive på hvilken måde, den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse forventes at få en indflydelse på kønsligestilling i Danmark.¹²

Afsluttende bemærkninger

Voldsobservatoriet vil afslutningsvis udtrykke forventning om, at en ny samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil sikre en forbedring for voldtægtsorfres retsbeskyttelse uden at slække på retssikkerheden for en tiltalt for voldtægt. Samtidig vil en ny voldtægtsbestemmelse centreret om samtykke signalere, at samfundet vægter alle personers seksuelle integritet og selvbestemmelsesret, og ikke mindst personlige frihed højt. Ud over de retlige konsekvenser, må bestemmelsen også forventes bidrage til at nedbryde kulturelle stereotyper om seksuelle forhold og voldtægt. Dette må i sig selv anses som et væsentligt fremskridt.

Med venlig hilsen

Det Nationale Voldsobservatorium

¹¹ Jf. afsnit 3.1.2 i Straffelovrådets betænkning, s. 16-17.

¹² Jf. Vejledning af 1. marts 2013 til ligestillingsvurdering af lovforslag.

KVINFO

CHRISTIANS BRYGGE 3 - 1219 KØBENHAVN K
TLF. 33 13 50 88 - E-MAIL: KVINFO@KVINFO.DK
CVR NR. 12919247 - EAN NR. 5798009814371

KØBENHAVN - 27 oktober 2020

Høring over forslag til Lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Sagsnummer 2019-731-0062

Justitsministeriet Att. strafferetskontoret@jm.dk

KVINFOs ser indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse som et stort fremskridt og hilser derfor lovforslaget velkommen. Der er behov for denne ændring af straffelovens voldtægtsbestemmelse, der styrker den personlige frihed og den enkeltes seksuelle selvbestemmelsesret. Det er fundamentale rettigheder, som bør sikres for fremtiden.

KVINFOs medarbejder deltager i Det Nationale Voldsobservatorium (Voldsobservatoriet) - et netværk, der udgøres af 31 forskere, uafhængige eksperter og repræsentanter for interesseorganisationer med ekspert- og faglig viden om voldtægt og kønsbaseret vold. KVINFO tilslutter sig i det hele bemærkningerne til lovforslaget fra Voldsobservatoriet.

Med venlig hilsen



Henriette Laursen
Direktør



Børnerådet

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

27.10.2020
J.nr. 3.7.27/eva

Samtykke skal på skoleskemaet, hvis ændring af straffeloven skal lykkes

Lovforslaget medfører en ændring af, hvornår der kan straffes for voldtægt. Straffelovens krav om, at der skal være anvendt vold eller trusler om vold udgår og erstattes af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse. Børnerådet kommer i det følgende med sine anbefalinger og kommentarer til lovforslaget. Rådet understreger bl.a., at:

- Børn og unge skal lære om samtykke for, at ændringen af straffeloven i sidste ende får den ønskede effekt.
- Børn under den seksuelle lavalder bliver ikke beskyttet af lovforslaget. Børnerådet efterlyser yderligere beskyttelse af denne gruppe børn.

Intention med lovgivningen er ikke blot at kriminalisere et område, men handler i lige så høj grad om at ændre en kultur. Børnerådet støtter op om dette mål. En ændring af straffeloven er et vigtigt skridt på vejen, men indsatsen må ikke stå alene. Skal en kulturændring lykkes, bør man sætte tidligt ind med oplysning i grundskolen og ligeledes fortsætte oplysningsarbejdet, når de unge bliver seksuelt aktive, eksempelvis på ungdomsuddannelserne.

Det er derfor Børnerådets anbefaling, at elever i grundskolen og på ungdomsuddannelsen bliver undervist i, hvad samtykke er. Børnerådet har noteret, at det netop var en af anbefalingerne fra Justitsministeriets ekspertpanel¹. Børnerådet er enig med panelet i, at en opdatering af det nuværende seksualundervisningsmateriale bør rette et stærkt fokus på at lære børn og unge at læse hinandens signaler. Dette skal sikre, at sex altid sker frivilligt. Samtidig skal undervisningen være med til at undgå misforståelser om, hvad samtykke egentligt er. Det er vigtigt at få afmystificeret samtykkebegrebet for børn og unge, så de trygt kan udtrykke deres seksualitet.

FN's Børnekomité understreger vigtigheden i, at børn og unge modtager seksualundervisning. Dette følger af FN's Børnekonvention art. 24, der understreger barnets ret til at nyde den højst opnåelige sundhedstilstand. Dette indebærer ifølge Børnekomitéen, at børn og unge skal modtage alderssvarende, omfattende og inkluderende seksualundervisning med særlig fokus på seksual adfærd².

¹ https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2019/notits_om_ekspertpanelets_arbejde_og_anbefalinger.pdf

² Committee on the Right of the Child, General comment No. 20 (2016) on the implementation of the rights of the child during adolescence, § 61



Børnerådet

Børnerådet har noteret, at lovforslaget primært får betydning for ofre over den seksuelle lavalder. Det sker, da straffelovens særlige bestemmelser om seksuelle overgreb mod mindreårige ikke bliver ændret med dette lovforslag. Børnerådet bemærker derfor, at der fortsat er behov for yderligere beskyttelse af børn under den seksuelle lavalder.

Med venlig hilsen

Agi Csonka
Formand

Lisbeth Sjørup
Sekretariatschef

From: Tenna Scheegell Bork <tesc@regionsjaelland.dk>
Sent: 27-10-2020 11:32:07 (UTC +01)
To: EStrafferetskontoret (951s18) <Strafferetskontoret@jm.dk>
Cc: Martin Grønberg Johansen <magrj@regionsjaelland.dk>
Subject: Svar på høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven - sagsnr. 2019-731-0062

Til Justitsministeriet

Justitsministeriet har med mail af 29. september 2020 givet Region Sjællands Centre for Voldtægts ofre mulighed for at kommentere på *Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)*.

Regionens Centre for Voldtægts ofre på Nykøbing F og Holbæk Sygehuse er enige i det fælles høringsvar, som Center for Voldtægts ofre, Aarhus Universitetshospital, og Center for Seksuelle Overgreb, Rigshospitalet har sendt til Justitsministeriet.
Region Sjælland har ikke yderligere bemærkninger.

Med venlig hilsen

Tenna Scheegell Bork
Konsulent

Region Sjælland
Sundhedsstrategisk Planlægning
Koncern Plan
Alleen 15
4180 Sorø
Tlf.: +45 93 56 65 42

Personlig e-post tesc@regionsjaelland.dk

www.regionsjaelland.dk



Fra: Justitsministeriet [mailto:jm@jm.dk]

Sendt: 29. september 2020 16:05

Emne: vlt/ Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven - 2019-731-0062

Se venligst vedhæftede.

Med venlig hilsen


JUSTITSMINISTERIET

Slotsholmsgade 10
1216 København K
Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
im@jm.dk



København d. 27. oktober 2020

Justitsministeriet

Att. strafferetskontoret@jm.dk

Kvinderådets bemærkninger til høring over forslag til Lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Sagsnr. 2019-731-0062

Kvinderådet hilser ændringerne af straffeloven velkomne. Det gør vi først og fremmest, fordi vi tror og håber på, at et øget fokus på samtykke til sex kan forebygge overgreb i fremtiden.

Derudover mener vi, at en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse tydeliggør beskyttelsen af den seksuelle integritet og selvbestemmelsesret og dermed er med til at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder. Endelig vil en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse kunne bringe dansk ret i bedre overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser (Istanbulkonventionen).

Kvinderådet har nogle konkrete bemærkninger til de foreslåede ændringer. Vi henviser dog i det følgende til uddybende høringssvar indgivet af Det Nationale Voldsobservatorium, som vi tilslutter os fuldt ud:

Samtykke

Kvinderådet opfordrer til, at straffelovens § 216, stk. 1, udformes, så definitionen af samtykke fremgår direkte af lovbestemmelsen, så denne lyder: "For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation."

Kvinderådet foreslår, at udtrykket 'et samtykke' erstattes af 'samtykke' eller 'at samtykke'. Brugen af begrebet 'et samtykke' som et substantiv indikerer, at samtykket gives engangsvist. Formuleringen 'samtykker' som et verbum eller 'med samtykke' gør derimod begrebet kontinuerligt. Sidstnævnte understreger forståelsen af, at samtykke ikke er en enkeltstående handling men en proces, som er en del af den seksuelle aktivitet. Da voldtægt består af en sekvens af handlinger, må samtykke som konsekvens heraf opfattes som en proces, hvilket også understøtter lovforslagets forståelse af samtykkebegrebet.



Niels Hemmingsensgade 10, 2 / 1153 Copenhagen K
tlf. + 45 3312 80 87 / kvinderaadet.dk



Definition af samleje

Kvinderådet opfordrer til, at definitionen af samleje i lovforslaget udvides til også at omfatte *oral* penetration. Jf. også Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 1, a, defineres samleje som vaginal, anal eller *oral* penetration af en anden persons krop.

Tilregnelser

Justitsministeriet tilslutter sig i lovforslaget Straffelovrådets anbefaling om at udvide anvendelsesområdet for straffelovens § 216, og at der fortsat stilles krav om forsæt i relation til alle elementer i gerningsindholdet (2.1.3.4., s. 21-22). I henseende til tilregnelsen vil en præcisering af, hvordan gerningspersonens forsæt fremover skal vurderes, være væsentlig. Forskning inden for området viser¹, at voldtægt bl.a. foregår ved, at gerningspersonen udviser ligegyldighed over for ofrets manglende samtykke. En sådan adfærd må efter vores opfattelse tilregnes gerningspersonen som forsættelig.

Vurderingen af passivitet

En voldtægtsbestemmelse baseret på samtykke betyder efter en almindelig sprogbrug om samtykke (konkret til sex), at der må foreligge en eller anden form for positiv tilkendegivelse. En kvindes (eller mands) ønske om at deltage i samleje må ikke blot komme til udtryk gennem passivitet, men der må foreligge en eller anden form for fysisk eller verbal positiv tilkendegivelse af at ville have sex, og denne positive tilkendegivelse må være kontinuerlig undervejs i den seksuelle aktivitet.

¹ Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2019), "Gender, power and sexual violence: An anthropological exploration of young people's perceptions and unwanted sexual experiences in Denmark", Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet .


Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Bodil Maria Pedersen & Tine Tjørnhøj-Thomsen (2020) "You can Feel that on the Person" - Danish Young People's Notions and Experiences of Sexual (Non)Consenting, NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research, 28:1, 4-17, DOI: [10.1080/08038740.2019.1685593](https://doi.org/10.1080/08038740.2019.1685593)

Katrine Bindsbøl Holm Johansen (2016), Seksuel vold Opfattelser og holdninger til strafbarhed og anmeldelse blandt unge, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Liz Kelly, Surviving Sexual Violence (1988), London: John Wiley & Sons

Nicola Gavey (2005), Just Sex?: The Cultural Scaffolding of Rape, Routledge





Vi er derfor enig i, som det fremgår af lovforslaget (s. 29 og 49), at "[i] de situationer, hvor der er udvist total passivitet fra den ene persons side, er der en formodning for, at vedkommende ikke samtykker, og derfor må den person, der ønsker samleje gennemført, gøre noget for at sikre sig, at vedkommende samtykker." Den efterfølgende passage lyder imidlertid således: "Også ved total passivitet må det dog afhænge af en konkret og samlet vurdering, om deltagelse i samlejet kan anses for at være sket med samtykke." Vi forstår det citerede på den måde, at de to sætninger skal læses i nær sammenhæng og opfordrer Justitsministeriet til at tydeliggøre dette, så det står klart, at det afgørende ikke er, om begge parter er aktive, men om begge parter samtykker. Det vil være væsentlig vejledning for de retsanvendende myndigheder, hvordan et sådant samtykke konkret kan komme til udtryk.

Endvidere fremgår det af lovforslagets (s. 20 og 29), som en uddybning vedrørende vurderingen af tilfælde af total passivitet, at "[h]er vil det naturligt kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv., eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation." Det forekommer selvmodsigende i forhold til hele formålet med den forslåede bestemmelse, hvis tidligere total passivitet under et seksuel hændelsesforløb kan være udtryk for samtykkende sex ved et senere seksuelt hændelsesforløb. At have sex indbefatter i praksis, at der må være et minimum af aktiv deltagelse, og fravær af en vis aktiv medvirken bør give anledning til overvejelser, om tidligere hændelsesforløb med total passivitet snarere har været overgreb end passiv deltagelse. Det skal i den sammenhæng bemærkes, at sådanne tidligere hændelsesforløb også kan have været voldtægt, hvorfor tidligere tilfælde ikke bør kunne bruges som bevis for det modsatte. Eksempelvis hvis et offer har været i et parforhold med psykisk vold, hvor vedkommende af gerningspersonen er blevet afkrævet sex, og gerningspersonen har manipuleret ofret til at se dette som en naturlig del af parforholdet.²

² Se i den forbindelse dom af 8. oktober 2019 afsagt af retten i Nykøbing F., hvor tiltalte blev dømt for psykisk vold, men frifundet for overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 225 om andet seksuelt forhold end samleje mod en tidligere partner, jf. dommens s. 27.





Bevistemaet

Af lovforslagets punkt 2.1.3.1. (s. 18) fremgår:” Der skal således i begge tilfælde [samtykke- eller frivillighedsbaseret bestemmelse] føres bevis for fraværet af noget, henholdsvis fraværet af frivillighed og fraværet af samtykke.” Efter Voldsobservatoriets opfattelse er det korrekt, at beviser for frivillighed angår noget negativt (fraværet af tvang mv.). Derimod deler vi ikke Justitsministeriets opfattelse af, at bevistemaet ved en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse er *fraværet af samtykke*, men derimod at det er *tilstedeværelsen af samtykke* – altså noget positivt.³

Det er uklart, om denne forskel i forståelsen af bevistemaet kan få betydning for retsanvendelsen. Derfor finder vi det nødvendigt, at det påpeges (uanset forståelsen af hvad der er positivt, henholdsvis negativt), at fokus i bevisvurderingen af gerningspersonens forsæt ved en samtykkebaseret bestemmelse skal flyttes fra, om han vidste, at ofret ikke deltog frivilligt, til, om han havde nogen grund til at tro, at ofret ”var med på” hans forehavende – om deltagelsen i den seksuelle aktivitet byggede på begge parter samtykke. Alt andet lige antager vi, at det vil være lettere at bevise samtykke i praksis, og at det kan få afgørende betydning for såvel politi, anklagemyndighed som for domstolenes afgørelser.

Med venlig hilsen

Lise Johansen
Direktør

³ Jf. afsnit 3.1.2 i Straffelovrådets betænkning, s. 16-17.



Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
E-mail: strafferetskontoret@jm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
MOBIL 91325719
MIKL@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 20/02515-2

27. OKTOBER 2020

HØRINGSSVAR OVER UDKAST TIL FORSLAG TIL LOV OM ÆNDRING AF STRAFFELOVEN

Justitsministeriet har ved e-mail af 29. september 2020 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse).

Instituttet har følgende bemærkninger:

1. SAMMENFATNING

Med udkastet til lovforslag foreslår Justitsministeriet at ændre straffeloven, så det fremover skal udgøre voldtægt at have samleje med en person, der ikke samtykker (straffelovens § 216, stk. 1).

Samtidig foreslås straffelovens § 218 opretholdt. Efter bestemmelsen er det strafbart at udnytte en andens sindssygdom eller mentale retardering til at skaffe sig samleje med vedkommende.

Efter instituttets opfattelse bør Justitsministeriet i lovdokumentet forholde sig nærmere til afgrænsningen af den nye voldtægtsbestemmelse i straffelovens § 216, når kriminaliseringen i straffelovens § 218 foreslås fastholdt. Ellers er der en risiko for, at voldtægter, hvor der i realiteten ikke forelå et samtykke, alene bliver pådømt efter § 218, fordi det kriminelle forhold i denne bestemmelse er lettere at bevise.

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Justitsministeriet foretager en revurdering af fastholdelsen af kriminaliseringen i straffelovens § 218 og en nærmere afgrænsning over for nyaffattelsen af straffelovens § 216, stk. 1, herunder en præcisering af, om der overhovedet kan foreligge et gyldigt samtykke i situationer, hvor en persons psykiske eller kognitive handicap udnyttes til at skaffe sig samleje med den pågældende.

2. KORT OM LOVUDKASTETS INDHOLD

Med lovudkastet foreslås straffelovens § 216, stk. 1, nyaffattet, så det fremover skal udgøre voldtægt at have samleje med en person, der ikke samtykker.

Det fremgår af lovudkastet, at et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation.

Det foreslås, at samtykke kan komme til udtryk i ord og handlinger, at der ikke stilles nogen krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde, og at samtykke efter voldtægtsbestemmelsen således skal vurderes uformaliseret og ud fra en konkret og samlet vurdering.

Det foreslås også, at der som udgangspunkt må være en formodning for, at en person, der samtykker i et samleje, ikke blot forholder sig helt passivt, men deltager i et eller andet omfang.

Det understreges, at det er personens adfærd umiddelbart i sammenhæng med og på tidspunktet for samlejet, som er afgørende for vurderingen af, om der foreligger samtykke, og at flirtende adfærd, kys tidligere på aftenen, eller det forhold, at en person er gået med en anden person hjem, ikke i sig selv kan anses som samtykke til et samleje.

Endelig er det retten, som efter en samlet vurdering af alle sagens omstændigheder, vil skulle afgøre, om der foreligger et samtykke i det konkrete tilfælde.

Samtidig foreslås en ændring af straffelovens § 228 om uagtsomhed med hensyn til blandt andet forurettedes tilstand i visse sager om voldtægt, der handler om, at henvisningen til straffelovens § 216 udgår. Ændringen skyldes, at de situationer, som straffelovens § 228 tilsigter at ramme, i stedet vil blive omfattet af straffelovens § 216.

3. INSTITUTTETS BEMÆRKNINGER

Instituttet vurderer, at lovudkastet om udformning af en ny voldtægtsbestemmelse vil være et positivt menneskeretligt skridt blandt andet som følge af, at retten til selvbestemmelse og den seksuelle og personlige integritet kommer i fokus, og at fokus for

efterforskningen i højere grad bliver, om den seksuelle handling var frivillig, end om offeret gjorde modstand.¹

Instituttet bemærker i den forbindelse, at FN's Komite for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder i november 2019 i sine sammenfattende bemærkninger blandt andet anbefalede, at Danmark indarbejder et samtykke-element i den juridiske definition af voldtægt.

Instituttet bemærker endvidere, at Ekspertgruppen under Istanbulkonventionen, GREVIO², under sin kortlægning af Danmarks implementering af konventionen i november 2017 blandt andet anbefalede ("strongly encourages"), at Danmark ændrer reglerne om seksualforbrydelser, så reglerne bliver baseret på et krav om et frit givet samtykke.³

Anbefalingerne fra FN's Komite for Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder og GREVIO er ikke juridisk bindende.

Instituttet vil samtidig gerne fremhæve vigtigheden af, at der afsættes økonomiske midler til forebyggende tiltag, der har til formål at forebygge seksuelle overgreb og modvirke u hensigtsmæssige normer for køn, sex og grænser blandt især unge. Det er vigtigt at sikre oplysningsindsatser og kampagner samt undervisning til børn og unge, herunder til undervisere og fagpersoner, der har ansvar for børn og unge.

Endelig henviser instituttet til sit høringssvar til Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse, hvor instituttet blandt andet beskriver menneskeretten, herunder beskyttelsen af voldtægts ofre og beskyttelsen af tiltale.⁴

¹ Institut for Menneskerettigheder, Notat om vurderingen af samtykkebaseret voldtægtslovgivning i lyset af Danmarks menneskeretlige forpligtelser, 2. maj 2019, afsnit 2, tilgængelig her, <https://menneskeret.dk/udgivelser/samtykkebaseret-voldtaegtslovgivning>.

² GREVIO står for Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence. GREVIO er et uafhængigt ekspertorgan, som monitorerer medlemsstaternes implementering af Istanbulkonventionen.

³ GREVIOs Baseline Evaluation Report – Denmark, 2017. Tilgængelig på: <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/denmark>

⁴ Institut for Menneskerettigheder, høringssvar over Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret

4. FORHOLDET TIL STRAFFELOVENS § 218

Efter straffelovens § 218 straffes den, der ved udnyttelse af en anden persons sindssygdom eller mentale retardering skaffer sig samleje med den pågældende med fængsel indtil 4 år. Bestemmelsen finder tilsvarende anvendelse med hensyn til andet seksuelt forhold end samleje, jf. straffelovens § 225.

Efter gældende ret anses udnyttelse af nogens psykiske eller kognitive handicap for at skaffe sig samleje med vedkommende således ikke som voldtægt i modsætning til de forskellige former for ulovlig tvang, jf. straffelovens § 260. Det anses desuden som mindre strafværdigt, jf. strafferammerne på henholdsvis 4 og 8 år.

Det følger af udkastet til lovforslag, at Justitsministeriet er enig med Straffelovrådet i, at kriminaliseringen i straffelovens § 216, stk. 2, og §§ 218-223 bør opretholdes ved siden af den foreslåede nyaffattelse af § 216, stk. 1. Der vil således, hvis gerningsindholdet i en eller flere af disse bestemmelser er opfyldt, og hvis det seksuelle forhold er gennemført uden samtykke, efter omstændighederne kunne blive tale om, at der skal straffes i sammenstød med den foreslåede § 216, stk. 1 (de almindelige bemærkninger, punkt 2.1.3.6).

Afgrænsningen mellem bestemmelsen i straffelovens § 218 og den foreslåede § 216, stk. 1, er imidlertid ikke nærmere uddybet i udkastet. Særligt fremgår det ikke, hvad der skal til, for at en person med psykisk eller kognitivt handicap kan anses for at have givet samtykke til et seksuelt forhold samtidig med, at vedkommendes tilstand er blevet udnyttet – eller omvendt, hvor meget der skal til, før man kan sige, at personen ikke har givet samtykke.

Efter instituttets opfattelse vil en fastholdelse af kriminaliseringen i straffelovens § 218, uden at man forholder sig nærmere til afgrænsningen til den foreslåede § 216, stk. 1, medføre en risiko for nedsubsumering i retspraksis. Det vil sige en risiko for, at voldtægter, hvor der i realiteten ikke forelå et samtykke, alene bliver pådømt efter straffelovens § 218, fordi det kriminelle forhold i denne bestemmelse er lettere at bevise og begrunde.

Til støtte for, at straffelovens § 218 i praksis kan blive anset for nemmere at arbejde med bevismæssigt end den foreslåede nyaffattelse af straffelovens § 216, stk. 1, kan henvises til Straffelovrådets

voldtægtsbestemmelse af 18. marts 2020, tilgængelig her, <https://menneskeret.dk/hoeringssvar/straffelovraadets-betaenkning-nr-15742020-frivillighedsbaseret-voldtaegtsbestemmelse>.

betænkning, hvor det fremgår, at trykt retspraksis vedrørende straffelovens § 218 ifølge litteraturen tyder på, at det straffri område er forholdsvis begrænset, og at der – hvis gerningsmanden er bekendt med forurettedes tilstand – næsten altid vil blive statueret misbrug.⁵

Derudover har det også betydning for offerets adgang til en bistandsadvokat og politiets vejledning om bistandsadvokatens medvirken under straffesagen, om en kriminel handling rubriceres under straffelovens § 216 eller § 218.⁶

- Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at Justitsministeriet foretager en revurdering af fastholdelsen af kriminaliseringen i straffelovens § 218 og en nærmere afgrænsning over for nyaffattelsen af straffelovens § 216, stk. 1, herunder en præcisering af, om der overhovedet kan foreligge et gyldigt samtykke i situationer, hvor en persons psykiske eller kognitive handicap udnyttes til at skaffe sig samleje med den pågældende.

Der henvises til ministeriets sagsnummer 2019-731-0062.

Med venlig hilsen

Louise Holck

DIREKTØR

⁵ Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse, side 37, tilgængelig her, https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2020/betaenkning_1574_final.pdf.

⁶ Se retsplejelovens § 741 a, stk. 2 og 3, og retsplejelovens § 741 b.

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

KRONPRINSESSEGADE 28
1306 KØBENHAVN K
TLF.: 33 96 97 98

DATO: 27. oktober 2020
SAGSNR.: 2020 - 3134
ID NR.: 696978

strafferetskontoret@jm.dk

Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Ved e-mail af 29. september 2020 har Justitsministeriet anmodet om Advokatrådets bemærkninger til ovennævnte forslag.

Advokatrådet er enig i, at voldtægt udgør en af de mest alvorlige personfarlige forbrydelser og indebærer en grov krænkelse af den seksuelle selvbestemmelsesret.

I forlængelse heraf ser Advokatrådet således også en nyaffattelse af voldtægtsparagraffen som et vigtigt redskab i understregningen af, at seksuelle handlinger altid skal være frivillige for de involverede parter. Nyaffattelsen kan dermed forhåbentlig bidrage til en generel forståelse af, hvor grænserne går mellem acceptabel og strafbar seksuel adfærd, idet ændringen må formodes ikke at have til formål at skulle medføre flere sager om voldtægt, men derimod forebygge uønsket seksuel adfærd.

Med de foreslåede ændringer af straffelovens § 216 sker der en udvidelse af det strafbare område for voldtægt, således at det omfatter samleje med en person, der ikke frivilligt har samtykket hertil.

Advokatrådet har noteret sig, at det med lovændringen ikke længere er et krav, at gerningsmanden har anvendt vold, trussel om vold eller anden ulovlig tvang, eller at den forurettede befinder sig i en tilstand eller en situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Advokatrådet har ingen bemærkninger til, om ændringen baserer sig på en formulering om frivillighed eller samtykke. Spørgsmålet i de tilfælde, hvor det objektivt kan konstateres, at der er tale om et ufrivilligt samleje, eller et samleje, der er gennemført uden samtykke, bliver fortsat, om gerningsmanden havde forset hertil.

I den forbindelse fremgår det udtrykkeligt, at det som hidtil er anklagemyndigheden, der skal løfte bevisbyrden, og det er et krav, at der hos gerningsmanden er forsæt til alle gerningsmomenter i bestemmelsen. Det er således ikke tilstrækkeligt, at gerningsmanden burde vide, at forurettede ikke samtykkede.

Det er imidlertid Advokatrådets vurdering, at det hidtidige bevistema i de bevismæssigt tunge og meget vanskelige påstand mod påstand sager derfor fortsat grundlæggende vil være en troværdighedsvurdering af de involveredes forklaringer om, hvorvidt gerningspersonen havde grund til at tro, at forurettede samtykkede i samlejet.

I forlængelse af at de situationer, som forventes omfattet af den foreslåede nykriminalisering, vil være af yderst forskelligartet karakter, skal Advokatrådet, navnlig fordi bestemmelsens ordlyd ikke i sig selv bidrager til en afgrænsning heraf, af retssikkerhedsmæssige hensyn opfordre til, at den udvidede kriminalisering, der knytter sig til det manglende samtykke, så vidt muligt tydeliggøres og eksemplificeres, således at alle får det bedst mulige udgangspunkt for en vurdering af, om en situation er omfattet af bestemmelsen.

Hensynene til at beskytte voldtægtsofre må balanceres i forhold til retssikkerheden for dem, der beskyldes for at have begået voldtægt. Advokatrådet skal derfor anbefale, at udviklingen i anmeldelser, sigtelser, tiltaler og domfældelser for voldtægt følges nøje.

Med venlig hilsen


Andrew Hjalmer Crichton
Generalsekretær



RETSPOLITISK FORENING

HØRINGSSVAR

Til Justitsministeriet.

Vedr. Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Høringsbrev af 29. september 2020 - med svarfrist 27. oktober 2020.

Svar fremsendt pr. mail til strafferetskontoret@jm.dk

Att. sagsnummer 2019-731-0062.

Retspolitisk Forening kan i det hele henvise og henholde sig til foreningens høringssvar af 18. marts 2020 over Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse.

Foreningens høringssvar af 18. marts 2020 vedlægges her som bilag.

København, d. 27. oktober 2020

Bjørn Elmquist

Formand

Leif Hermann

Bestyrelsesmedlem

Ole Husgaard

Høringsudvalgsmedlem

Den 27. oktober 2020

Strafferetskontoret

Justitsministeriet

Sagsnummer 2019-731-0062

Udtalelse i forbindelse med høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

1. Justitsministeriet har den 29. september fremlagt et udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse). Det foreslås at nyaffatte straffelovens § 216, stk. 1, således at den, der har samleje med en person, som ikke samtykker heri, straffes for voldtægt. Straffelovens § 216, stk. 1, skal ophæves, og i stedet skal følgende bestemmelse indsættes:

»§ 216. For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri.«

Desuden skal § 228 ændres, således at de to henvisninger til »§ 216, stk. 1, nr. 2,« udgår.

Formålet med den foreslåede lovændring er at "tydeliggøre det strafferetlige værn mod indgreb i den seksuelle selvbestemmelsesret og den seksuelle integritet". Samtidig vil lovændringen kunne "medvirke til at markere samfundets afstandtagen fra seksuelle handlinger, som ikke er frivillige, og dermed bidrage til en generel holdningsændring i samfundet".

Den foreslåede voldtægtsbestemmelse skal sikre et styrket fokus på den seksuelle selvbestemmelsesret og sende et klart signal om, at voldtægt ikke handler om tvang eller pligt til at sige fra. Det skal være klart, at den initiativtagende part generelt har et ansvar for at sikre, at den eller de andre parter samtykker i samlejet.

Begge parter skal samtykke, og samtykket skal foreligge under hele samlejet. Ellers er det voldtægt. Dette skal også gælde i parforhold.

- I lyset af formålet med lovændringen må det alt andet lige betragtes som en stor fordel, at lovtæksten tænkes affattet på en enkel måde med en fyndig ordlyd. Dette vil kunne lette en bred formidlingsindsats og bidrage til en grundlæggende forståelse i befolkningen af meningen med lovændringen. Den nærmere fortolkning af bestemmelsens rækkevidde må under alle omstændigheder fastlægges i kraft af forarbejderne. Det er i den forbindelse ikke afgørende, at det sproglige omdrejningspunkt i bestemmelsen bliver begrebet "samtykke", ikke "frivillighed".

2. Der er med forslaget ikke tilsigtet nogen ændring i kriminaliseringen af de forhold, som allerede i dag er strafbare som voldtægt efter den hidtil gældende bestemmelse i straffelovens § 216, stk. 1, dvs. hvor samlejet tiltvinges ved vold eller trussel om vold, eller hvor samlejet skaffes ved ulovlig tvang eller med en person, som befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Samtykket skal være afgivet frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation. Det afgørende er, at personen har haft mulighed for at tage stilling til, om vedkommende vil deltage i samlejet.

Et samtykke kan komme til udtryk gennem ord eller handling. Der stilles ikke krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde. Samtykke efter den foreslåede bestemmelse skal således vurderes uformaliseret og ud fra en konkret og samlet vurdering.

Det er en forudsætning for strafansvar efter af den foreslåede bestemmelse, at gerningspersonen har handlet med fornødent *forsæt*. Vedkommende skal således have opfattet og forstået, at forurettede ikke samtykkede i samlejet. Forslaget indebærer, at det ikke er tilstrækkeligt for domfældelse, at gerningspersonen burde vide, at samlejet var gennemført uden samtykke.

Der vil som udgangspunkt være en formodning for, at en person, der samtykker i et samleje, ikke blot forholder sig helt passivt, men deltager i et eller andet omfang.

Handlinger, der kan være udtryk for et samtykke til samleje, kan bl.a. være kys, berøringer, nydende lyde eller relevante bevægelser. Selv om sådanne handlinger foreligger, kan der i visse tilfælde være en formodning imod, at et samtykke foreligger. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis samlejet er gennemført under omstændigheder, der er egnet til at virke intimiderende.

Lovforslaget forudsætter, at uskyldsformodningen fortsat gælder i sager om voldtægt. Det er anklagemyndigheden, der har bevisbyrden for, at tiltalte har overtrådt en straffebestemmelse med den påkrævede tilregnelser. Det er følgelig op til anklagemyndigheden at føre bevis for, at tiltalte havde samleje med forurettede, at forurettede ikke deltog med samtykke, og at tiltalte havde *forsæt* med hensyn til, at forurettede ikke samtykkede. Domfældelse kræver, at beviset har en sådan styrke, at der ikke er nogen rimelig tvivl om, at tiltalte er skyldig. Hvis der ikke er andre beviser end tiltaltes og forurettedes forklaringer, og de to parter forklaringer om forløbet er forskellige, vil afgørelsen i første række bero på en bedømmelse af troværdigheden af forklaringerne. Hvis de modstridende forklaringer af retten vurderes at være lige troværdige, skal der frifindes.

3. Om der i et givet tilfælde forelå et samtykke, skal vurderes *objektivt* ud fra oplysningerne om personens deltagelse i samlejet, herunder personens ord og handlinger. Det er i den forbindelse ikke afgørende, om vedkommende egentlig havde lyst til at medvirke i samlejet. En person, som efter sin indre overbevisning ikke ønsker et samleje, men som alligevel vælger at gå med til samlejet, anses for at have samtykket.

Ved afgørelsen af, om der objektivt set var et samtykke i tilfælde af passivitet fra forurettedes side, sondres der i forslaget mellem to forskellige grupper af tilfælde.

Først redegøres der for situationer, hvor passivitet er udtryk for, at den forurettede agerede ud fra en ubevidst frygtbetinget tilstand, hvor vedkommende ikke gjorde modstand ("frøs"). Objektivt set vil der i sådanne tilfælde ikke være tale om et samtykke. I praksis vil spørgsmålet herefter være, om gerningspersonen handlede med *forsæt*, dvs. havde den fornødne forståelse af, at samlejet objektivt set blev gennemført uden samtykke. Det vil i den forbindelse have betydning, om gerningspersonen havde grund til at tro, at forurettede samtykkede.

Efter redegørelsen for bedømmelsen af tilstande, hvor forurettede befinder sig i en ubevidst frygtbetinget tilstand og derfor "fryser", indeholder bemærkningerne til lovforslaget følgende afsnit:

”Når der ses bort fra ovennævnte situationer, vil der ved ”total passivitet” forstås den situation, hvor den ene person ikke foretager sig nogen form for handling, der kan indikere samtykke eller manglende samtykke til samleje.”

Udtrykket ”total passivitet” og redegørelsen for bedømmelsen af sådanne tilfælde er hentet fra mindretallets udtalelse i Straffelovrådets betænkning, og det indgår tillige i det enighedspapir, som regeringen og dens støttepartier fremlagde den 1. september.

I de situationer, hvor der er udvist ”total passivitet” fra den ene persons side, er der efter bemærkningerne til forslaget en formodning for, at vedkommende ikke samtykker, og derfor må den person, der ønsker samleje gennemført, gøre noget for at sikre sig, at vedkommende samtykker.

Også ved ”total passivitet” må det dog afhænge af ”en konkret og samlet vurdering”, om deltagelse i samlejet kan anses for at være sket med samtykke. Det vil i sådanne tilfælde kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv.

Det forudsættes med andre ord, at der objektivt set også kan foreligge et samtykke ved ”total passivitet”. Det er ikke umiddelbart forståeligt, hvordan ”total passivitet” kan tages som udtryk for, at der objektivt set er afgivet et samtykke. Der menes muligvis, at et samtykke kan være stiltiende eller underforstået i kraft af parternes indbyrdes relation. I givet fald må meningen være, at der i visse tilfælde af ”total passivitet” ikke skal være en pligt for den, der ønsker et samleje, til først at sikre sig, at der faktisk er samtykke fra den anden part.

Retspolitisk vil der godt kunne argumenteres for, at hvis parterne tidligere har haft samleje, hvor den ene part har føjet den anden og er gået med til samværet, men ikke har deltaget aktivt, kræves der ikke samtykke, men forholdet betragtes som frivilligt og straffrit. Dette ville være i god overensstemmelse med den model, som flertallet i Straffelovrådet anbefalede. Mindretallet i Straffelovrådet lagde sig imidlertid på en linje, som fører til præcis samme resultat, nemlig ved at anføre det forbehold om ”en konkret og samlet vurdering”, som nu har fundet vej til enighedspapiret og bemærkningerne i lovudkastet.

Flertallet i Straffelovrådet lagde til grund, at frivilligheden kan fremgå af ”den konkrete situation og sammenhæng” og dermed ikke behøver at antage form af en udtrykkelig tilkendegivelse. Tilsvarende antog mindretallet, at et samtykke skal vurderes helt uformaliseret og dermed godt kan være stiltiende, hvilket i det væsentlige indebærer det samme som den af flertallet anbefalede ordning.

I lyset heraf kan der stilles et meget stort spørgsmålstejn ved, om det er retvisende, når det i bemærkningerne til lovudkastet anføres, at det i passivitetssituationer vil kunne påhvile den initiativtagende part en videre forpligtelse til at sikre, at den anden part samtykker, hvis vedkommende forholder sig passiv, end ved en frivillighedsbaseret bestemmelse.

- **Det må anbefales, at der under den videre behandling af lovforslaget foretages en nærmere uddybning af, hvad det egentlig er for tilfælde, hvor der kan foreligge et samtykke, selv om den ene part i et samleje forholder sig ”totalt passiv”, og hvor der følgelig ikke påhviler den anden part en pligt til at sikre sig, at der faktisk foreligger et samtykke. Bemærkningerne til lovudkastet er beklageligt sparsomme.**

4. Det er ikke tanken, at uagtsomhed skal være strafbart i forbindelse med kriminaliseringen af voldtægt. Straffelovrådet har både for nylig og tidligere drøftet spørgsmålet herom. Rådet har i den

forbindelse fremhævet, at uagtsomhed indebærer en normativ vurdering, der kan være subjektivt præget, og hvori individuel seksualmoral kan indgå. En sådan regulering kan svække forudsigeligheden i forhold til, hvilken adfærdsnorm de konkrete handlinger vil blive bedømt ud fra, og risikerer derfor at svække gerningspersonens retssikkerhed. Desuden kan der være en reel risiko for en nedsubsummering i retspraksis, hvis der indføres en bestemmelse om uagtsom voldtægt.

I overensstemmelse med Straffelovrådets anbefaling indeholder lovudkastet et forslag om at afskaffe de gældende regler vedrørende hjemmel til at straffe for voldtægt, hvis "ukendskab til forurettedes tilstand" kan tilregnes gerningspersonen som *uagtsomt*, jf. straffelovens § 228. I sin hidtidige affatning henviser § 228 bl.a. til den del af voldtægtsbestemmelsen, der vedrører overgreb mod en person, der "befinder sig i en tilstand eller situation, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen", jf. § 216, stk. 1, nr. 2, andet led.

De "tilstande", der er omfattet af 2. led, er søvn, bevidstløshed, stærk beruselse, hypnotisk trance, fysisk lammelse og lignende. I en årrække har kriminaliseringen af uagtsomhed i denne henseende ikke spillet nogen rolle i praksis.

Efter forslaget skal bestemmelsen i § 228 som hidtil gælde i forhold til andre særligt alvorlige seksualforbrydelser.

Den angivne begrundelse for, at der ikke behov for en særskilt kriminalisering af uagtsomhed i tilfælde dækket af den foreslåede voldtægtsbestemmelse, er, at hvis en forurettet befinder sig i en tilstand, hvor vedkommende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, at må det stå gerningspersonen klart, at der ikke er samtykke. Kravet om samtykke vil efter forslaget indebære "sådanne skærpede krav til, at gerningspersonen må sikre sig, at et samleje er frivilligt, at det vil dække de situationer, hvor der bør straffes for den ikke-acceptable adfærd fra den pågældende, som den nugældende bestemmelse i straffelovens § 228 om uagtsomhed i relation til forurettedes tilstand må anses for at ville ramme".

- **Der kan være gode begrundelser for at afstå fra kriminalisering af uagtsomhed i tilfælde, hvor der gennemføres et samleje med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Men det er ikke retvisende at begrunde en stillingtagen til dette spørgsmål med, at det i sådanne tilfælde altid vil stå gerningspersonen klart, at der ikke er samtykke. Lovforslaget bygger jo generelt på en forudsætning om, at det beror på "en konkret og samlet vurdering", om der foreligger samtykke, og strafansvar forudsætter, at der kan føres bevis for, at tiltalte havde det fornødne forsæt. Dette bør der redegøres mere dækkende for i bemærkningerne til lovforslaget.**

5. En del af den offentlige debat har handlet om spørgsmålet vedrørende kriminalisering af såkaldt "pligt- eller hverdagssex", herunder bl.a. med deltagelse af samlevende par i langvarige forhold, hvor kun den ene part har lyst til sex. Debatten herom vedrører navnlig parforhold, der er præget af misbrug og overgreb. Psykisk vold kan bevirke et handlemønster, der kan opfattes som frivillig deltagelse, men ikke er det. Selv om bevisvanskelighederne i disse tilfælde vil være markante, vil en samtykkebaseret lovgivning kunne bidrage til en øget beskyttelse af de svage part i sådanne forhold.

I lovudkastet rettes der ikke særlig opmærksomhed mod forholdene for ofre for psykisk vold, herunder i parrelationer med asymmetri i kvinders forhold til mænd med magt og kontrol over deres partnere. I lovudkastet omtales "indirekte trusler eller psykisk vold mv." alene som et moment, der

kan have betydning i forbindelse med den strafferetlige vurdering i forbindelse med "total passivitet".

- **Betydningen af psykisk vold mv. bør i forarbejderne til lovforslaget adresseres mere bredt, ikke blot i relation til situationer med "total passivitet" fra den forurettedes side. I overensstemmelse med lovforslagets grundlæggende formål bør det klargøres, at psykisk vold generelt kan bevirke, at deltagelse i et samleje ikke er frivillig. Ved bedømmelsen af seksuelle handlinger foretaget i forhold præget af vold og psykisk vold bør der juridisk set være en stærk formodning for, at den svage parts deltagelse ikke var udtryk for samtykke.**

6. Der kan i øvrigt henvises til mine redegørelser og bemærkninger i nedennævnte artikler i to faglige tidsskrifter.

Jørn Vestergaard: "Voldtægtsparagraffen – en salomonisk løsning på valget mellem frivillighed og samtykke?", *Juristen* nr. 3/2020 s. 117-129.

Jørn Vestergaard: "Voldtægtsbestemmelse med frivillighed som forankringspunkt", *Ugeskrift for Retsvæsen* 2019.277-286.

Med venlig hilsen,

Jørn Vestergaard



Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
jm@jm.dk, chn@jm.dk

Vesterbrogade 32
1620 København V

Telefon 33 43 70 00
mail@danskeadvokater.dk
www.danskeadvokater.dk

Den 27. oktober 2020

Vedr.: Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) (sagsnummer 2019-731-0062.)

Justitsministeriet har den 29. september 2020 anmodet om en udtalelse vedr. udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse).

Lovudkastet, som har været behandlet i Danske Advokaters fagudvalg for strafferet og straffeprocess, giver Danske Advokater anledning til følgende bemærkninger:

Af indledningen til lovudkastet fremgår det bl.a., at lovforslaget udmønter enighedsrapiret af 1. september 2020 mellem regeringen, Radikale Venstre, SF og Enhedslisten, som bygger på Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse. Det fremgår endvidere, at der med lovforslaget navnlig foreslås en udvidelse af det strafbare område i straffelovens § 216, stk. 1, så samleje med en person, som ikke samtykker heri, er voldtægt.

Danske Advokater sendte ved brev 18. marts 2020 et høringssvar vedr. Straffelovrådets betænkning nr. 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse, hvortil der kan henvises.

Danske Advokater skal herudover særligt bemærke følgende:

Danske Advokater anerkender, at det er en politisk beslutning, hvordan lovgivningen nærmere skal udformes, og i den forbindelse har Danske Advokater noteret sig, at regeringen med lovudkastet baserer sig på mindretallets formulering om samtykke og ikke frivillighed, som foreslået af et flertal i rådet.

Når man politisk fremkommer med en anden løsning end den, der er foreslået af Straffelovrådet, vil det være naturligt med en grundig og nuanceret forklaring på

denne beslutning i form af et sæt lovbemærkninger, der detaljeret beskriver og begrundet den valgte løsning op imod Straffelovrådets forslag.

Vi savner – ikke mindst i lyset af det store arbejde, der er gjort i Straffelovrådet – en mere udførlig begrundelse end den anførte i lovforslaget på side 17 ff. Dette særligt henset til, at Straffelovrådet må formodes at besidde den absolut højeste strafferetlige ekspertise, og at medlemmerne ifølge opdraget fra Justitsministeriet netop er udpeget for at rådgive regeringen om ændringer af straffeloven, som kræver et stærkt og grundigt forarbejde.

Med venlig hilsen

Jeanie Sølager Bigler
Retschef
jsb@danskeadvokater.dk

Justitsministeriet

strafferetskontoret@jm.dk

Formand: Kristian Mølgaard

Solbjergvej 3, 2.

2000 Frederiksberg

20 64 44 23

krm@boelskifteadvokater.dk

Sekretariat: Peter Trudso

Farvergade 27 D, 1. sal

1463 København K

28 13 64 95

pt@strafferetsadvokaten.dk

www.lffa.dk

27. oktober 2020

Justitsministeriets sagsnr. 2019-731-0062, Høring over forslag til lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Justitsministeriet har ved mail af 29. september 2020 bedt om blandt andet Landsforeningen af Forsvarsadvokaters (LFFA) eventuelle bemærkninger til ovennævnte lovforslag om ændring af straffelovens bestemmelse om voldtægt.

Lovforslaget har været drøftet i LFFA's bestyrelse, som har noteret sig, at lovforslaget bygger på det tankegods, som er gennemgået i Straffelovrådets betænkning om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse, men at lovforslaget er givet en anden udformning end foreslået af både rådets flertal og mindretal.

LFFA noterer sig, at der med den ændrede formulering af voldtægtsbestemmelsen er tænkt et klart signal om, at "retten til seksuel selvbestemmelse" bliver omdrejningspunktet for, hvornår der er tale om voldtægt.

LFFA noterer samtidig, at det fremgår af lovforslaget, at en *"samtykkebaseret voldtægtslovgivning balancerer hensynet til beskyttelsen af voldtægtsoffer og retssikkerheden for den, der anklages for voldtægt, idet uskyldsformodningen stadig er gældende, og det fortsat er anklagemyndigheden, der skal løfte bevisførelsen. Af retssikkerhedsmæssige hensyn skal samtykke i øvrigt vurderes objektivt ud fra en samlet afvejning af sagens konkrete omstændigheder."*

LFFA er enig i, at den enkeltes selvbestemmelsesret over egen krop er af beskyttelsesværdi interesse. Som det fremgår af lovens forarbejder skal dette afbalanceres over for uskyldsformodningsreglen, som er et helt centralt begreb i forhold til beskyttelse af den enkelte mod statens udøvelse af magt.

LFFA har noteret, at beskrivelsen af gerningsindholdet i straffelovens § 216, stk. 1, har fået en meget enkel formulering, hvor der ikke længere sondres mellem forskellige typer af voldtægt. Manglende samtykke angives som det objektive kendetegn for forbrydelsen, men "samtykke" er ikke nærmere beskrevet i bestemmelsen, uagtet at begrebet kendes fra forskellige retsområder, hvor et gyldigt samtykke kan være defineret forskelligt. Der er i forarbejderne beskrevet nærmere om, hvornår der kan antages at være givet et samtykke, men her understreges tillige at det beror på en konkret vurdering af samtlige sagens omstændigheder.

Ud fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt skal LFFA opfordre til, at samtykket præciseres nærmere i reglen, herunder at det blandt andet klart fremgår, at samtykket kan være stiltiende.

Der er tale om et nyt samtykkebegreb, som skal indføres i dansk ret. Indtil dette samtykkebegreb har fået en mere fast udformning i retspraksis, vil der efter LFFA's opfattelse være en betragtelig retsikkerhed. LFFA skal derfor opfordre til, at der gennemføres en grundig informationskampagne i forbindelse med lovens vedtagelse.

LFFA skal endvidere pege på, at når man lader den meget brede vifte af forskelligartede indgreb være indeholdt i § 216, stk. 1, kan det sløre, at overgrebene vurderes til at have forskellig grovhed. Strafniveauerne beskrevet fra Folketingets side, kan således ikke længere knyttes op på præcise henvisninger i loven, men fremover vil alene forarbejderne afsløre, at der findes standard-strafpositioner på 2 ½ - 3 år (voldtægt), 3 ½ år (overfaldsvoldtægt) og 1 år og 2 måneder (voldtægt under udnyttelse af ikke påført påvirkning).

Hensynet også til fremtidig regulering af sanktionsniveauer kan derfor med nogen styrke tale for, at bestemmelsen afspejler, at den dækker overgreb, som varierer meget i grovhed.

LFFA skal derfor anbefale, at man enten ved reglens opbygning eller i en særskilt strafbestemmelse kan finde en objektiv beskrivelse af de strafniveauer, som man arbejder med ved sanktionsfastsættelse.

Med venlig hilsen

Kristian Mølgaard

Everyday Sexism Project Danmark

Kirkegårdsvej 12, 3. tv., 2300 Kbh S.

espdanmark@gmail.com

<https://everydaysexism.com/country/dk>

<http://everydaysexismproject.dk/>

Tlf. 50550219

CVR. 36312238



27.oktober 2020

Høringssvar vedr. udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) fra Everyday Sexism Project Danmark (ESPD)

ESPD er en forening, der siden 2013 har haft til formål at indsamle oplevelser om, oplyse om og bekæmpe sexisme. Det bemærkes, at ESPD også sendte høringssvar til Straffelovrådets betænkning 1574/2020, og dette bedes angivet i Justitsministeriets bemærkninger under afsnittet om hørte organisationer.

OVERORDNET OM FORSLAGET TIL SAMTYKKEBASERET BESTEMMELSE

ESPD mener, at bestemmelsen om straf for voldtægt skal være baseret på, om der har foreligget samtykke, derfor er vi som udgangspunkt positive overfor lovforslaget.

Om samtykkets rækkevidde

Det vil blive tydeligere med en samtykkebestemmelse, at samtykke til én type sex ikke er ensbetydende med samtykke til andre typer sex. ESPD har modtaget mange oplevelser, der handler om overgreb, hvor det netop har været tilfældet at én type sex med samtykke senere er blevet til et overgreb, fx fordi seksualakten har udviklet sig voldeligt – det kan være, at der pludselig er taget kvælertag, eller at den ene part pludselig påbegynder anal penetration, hvor der kun har været samtykke til vaginal penetration. Derfor er det positivt, at det medtages i lovbemærkningerne, at "hvor der undervejs udvises passivitet, og der derfor er anledning til at overveje rækkevidden af samtykket, f.eks. om samtykket kun gælder vaginalt samleje, men ikke analt samleje, eller om det kun gælder oralt seksuelt forhold, men ikke vaginalt samleje, vil der ligeledes skulle foretages en konkret og samlet vurdering af, om der af den konkrete situation og sammenhæng fremgår samtykke til de seksuelle forhold." ESPD ønsker her en præcisering / tilføjelse så dette ikke kun kædes sammen med passivitet. Altså en tilføjelse om, at samtykke skal foreligge på tidspunktet for seksualakten, at samtykke til en type seksualakt ikke betyder samtykke til enhver form for seksualakt, og at et samtykke skal kunne tilbagekaldes verbalt eller non-verbalt på et hvilket som helst tidspunkt under seksualakten – aktivt eller ved passivitet.

Om samtykke og passivitet

Af lovbemærkningerne fremgår: *“Der vil – også ved total passivitet – efter en konkret og samlet vurdering kunne foreligge samtykke. Her vil det naturligt kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv., eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation.”*

ESPD ønsker dette afsnit slettet fra bemærkningerne. Det fremgår, at det naturligvis ikke gælder, hvis der har været tale om psykisk vold eller indirekte trusler, og at det ikke kan være samtykke, hvis forurettede har udvist tonisk immobilitet eller dissociation. Problemet er dog, at det vil være utroligt svært at bevise dette, da det ikke objektivt set efterlader spor.

Når vi kigger på den nugældende bestemmelse, så kan man allerede i dag lovligt have samleje ved brug af vold (såkaldt SMsex). Det betyder, at argumentet “hun ville have det hårdt” benyttes som forsvar i sager med synlige fysiske skader. Der er i kommende sager med passivitet en meget nærliggende risiko for, at ovenstående afsnit i lovbemærkningerne vil blive brugt i alle sager om passivitet – ikke bare som understøttelse af manglende forsæt, men også som et direkte smuthul, fordi der åbnes for, at passivitet kan anses som samtykke. Det giver en meget uklar retstilstand, hvis anklagemyndighed og domstole skal forholde sig til et fortolkningselement, hvor passivitet i visse tilfælde kan anses som samtykke. Derudover forplumres begreberne ifht., at befolkningen skal kunne vide, hvad der kriminaliseres. Endelig gør det også opgaven sværere ifht den kulturændring, man ønsker, at lovændringen skal understøtte.

ESPD kan kun se afsnittet som en forlængelse af den problematisering, der er foretaget flere gange af Straffelovrådets flertal (herefter flertallet) i betænkningen, nemlig, at en samtykkebestemmelse vil kriminalisere noget, der er almindeligt seksuelt samvær, herunder fx:

side 136: *“Passivitet vil således kunne være udtryk for et manglende samtykke, mens det er mere åbent, om passivitet er udtryk for ufrivillighed eller frivillighed. Som anført ovenfor kan en samtykkebaseret bestemmelse derfor efter flertallets opfattelse medføre en risiko for at kriminalisere en seksuel adfærd, som af mange vil blive anset som naturlig og sædvanlig i forbindelse med seksuelt samvær.”*

side 130: *“Det er i den forbindelse flertallets opfattelse, at der nok er påvist et klart behov for at udvide den gældende kriminalisering og for i mange situationer at pålægge den, der tager initiativ til samleje eller andet seksuelt forhold, en forpligtelse til at sikre sig, at den anden part er indforstået hermed, men at der på den anden side må tages højde for, at der er situationer, hvor der efter de konkrete omstændigheder er en formodning for frivillighed, og hvor det derfor er rimeligt at forvente, at den anden part siger fra, hvis vedkommende ikke er indforstået med det. Hvis reglerne ikke udformes med forståelse herfor, vil der være risiko for at kriminalisere en seksuel adfærd, som af mange vil blive anset som naturlig og sædvanlig i forbindelse med seksuelt samvær. Dette er en af grundene til, at flertallet foreslår, at en ny bestemmelse skal baseres på frivillighed og ikke på samtykke.”*

Disse afsnit viser efter vores opfattelse netop behovet for en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse uden undtagelser. Mange har fx opfattet det som naturligt og sædvanligt, at der i parforhold var et krav på/ret til sex. At noget er blevet opfattet som naturligt og sædvanligt, er imidlertid ikke ensbetydende med, at det fortsat skal være sådan. Her kan man fx henvise til den tidligere ret til at slå sine børn.

Efter ESPD's opfattelse skal individets ret til seksuel selvbestemmelse være det centrale i den nye lov. Formålet med en ny lovgivning er også udtrykt som netop at ændre på opfattelsen af voldtægt, så det ikke nødvendigvis indebærer bevis for vold og tvang, men i stedet fokuserer på retten til seksuel selvbestemmelse – at seksuelt samvær indebærer gensidighed, hvilket passivitet ikke gør. Det er vores opfattelse, at denne unødige problematisering fra Straffelovrådets flertal baserer sig på tænkte eksempler, der ikke vil udgøre problemer i virkeligheden, hvor man naturligvis ikke anklager en anden person, medmindre man har oplevet et overgreb. Der er fx ingen, der problematiserer risikoen for at gøre helt almindeligt lån af sin ægtefælles bil til en sag om anmeldelse af tyveri, uden sammenligning af tyveri og voldtægt i øvrigt.

Lovbemærkningerne skaber altså her et hul ifht kravet til samtykke, når det gælder parter, der kender hinanden, ud fra en unødvendig problematisering.

Der er naturligvis et ønske om at undgå at dømme uskyldige, og det må og skal være grundlæggende i ethvert retssamfund. Hvis man baserer voldtægtslovgivningen på samtykke, der kan afgives verbalt eller non-verbalt, ved ord eller handling, vil det (stadig) være svært at dømme for voldtægt – også ifht forsættet, som det beskrives i flertallets forslag til en frivillighedsbestemmelse på betænkningens side 181 om tonisk immobilitet. Som det også fremgår af bemærkningerne skal der, i en sag hvor parternes forklaringer er modstridende og lige troværdige ifht, om der er givet samtykke til samleje, ske frikendelse. Der skal også ske frikendelse, hvor der ikke kan bevises/sandsynliggøres forsæt, selvom gerningsindholdet findes bevist.

Formålet med ny lovgivning må derfor også være at gøre forpligtelsen til samtykke klokkeklar og således også, at passivitet ikke kan være samtykke. Hvis man mener, at det er normalt, at den ene part under samleje forholder sig "helt passivt" – og ikke har udtrykt et ønske om at have samleje, mens vedkommende er helt passiv – som det beskrives i eksemplet, så er det denne normal, vi skal gøre op med. Det betyder ikke, at man ikke (fortsat) kan indgå i den form for seksualakt, når ingen anmelder – for man skal jo selv opleve det som et overgreb. I fald den ene part dog oplever det som et overgreb, fratages vedkommende muligheden for at anmelde med den ovenfor angivne passus i bemærkningerne. Dermed svigter den nye lovgivning potentielt en del af de ofre, den tilsigter at beskytte, samtidig med at lovgivningen bliver uklar.

Det eneste krav loven skal stille i en situation som den beskrevne, er, at man sikrer sig og får en eller anden form for tilkendegivelse af, at "ja, det er okay, at du gør noget, selvom jeg selv ligger helt stille". Det mener vi ikke er for meget forlangt og igen; hvis man gør det alligevel, men det ikke opfattes som et overgreb, så er der ingen der bliver hverken anmeldt eller dømt.

De fleste voldtægter sker netop mellem parter, der kender hinanden og ofte i kendte omgivelser, herunder, men ikke udelukkende, mellem partnere/ægtefæller. Som det også siges andetsteds i bemærkningerne, så skal kendskab eller partnerskab ikke have betydning for den seksuelle

selvbestemmelsesret, som skal være absolut og gælde i alle relationer og under alle omstændigheder. Derfor hænger afsnittet om passivitet, der kan fortolkes som samtykke heller ikke sammen med resten af lovbemærkningerne.

Sammenfattende er ESPD hovedsageligt enig med lovbemærkningerne ifht, hvad der anses og ikke kan anses som samtykke, bortset fra ovenstående afsnit. Vi ønsker, at en ny samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse ikke vedtages på baggrund af lovbemærkninger, hvor passivitet vil kunne fortolkes som samtykke. Det mener vi også, vil være klarere og mere forståeligt end en voldtægtsbestemmelse, hvor passivitet i visse tilfælde kan fortolkes som samtykke. Loven er til for at beskytte ofre. Ikke for at beskytte den slags sex nogle mennesker har, som de ikke selv vil betegne eller anmelde som et overgreb.

Bestemmelsens udformning

ESPD er enig med Justitsministeriet i, at det ikke skal fremgå specifikt af lovbestemmelsen, hvad der er strafskærpene momenter, fordi der ellers vil være risiko for, at man i offentligheden vil opleve en hierarkisering af voldtægter. Vi anser det for problematisk, hvis man med lovgivningens ord i sig selv fortsat skaber fokus på forhold, hvor der har været udøvet vold og tvang mv. Det kan risikere at underminere et af de vigtige formål med lovændringen, som også Straffelovrådet og bemærkningerne nævner; at loven også skal understøtte og bidrage til en adfærdsændring.

STRAFUDMÅLINGSNIVEAUET

Det er ESPD's opfattelse, at der ikke skal gøres forskel i niveauet for strafudmåling ifht, om parterne kender hinanden godt eller det er en såkaldt overfaldsvoldtægt. Det er ESPD's opfattelse, at denne praksis er i strid med Istanbulkonventionen jf. dennes artikel 46 a) om, at det er en skærpene omstændighed for straf, at handlingen blev begået mod en person, der i henhold til national lovgivning anerkendes som tidligere eller nuværende ægtefælle eller partner, familiemedlem, ofrets sambo eller en person, der har misbrugt sin myndighed. Når der således i lovbemærkningerne henvises til, at der ikke tilsigtes at blive ændret på de vurderinger af forhold, der hidtil i retspraksis er lagt vægt på som hhv. formildende eller skærpene omstændigheder, er det efter EPDS opfattelse problematisk.

Den nugældende praksis om skærpet straf for overfaldsvoldtægt er en slags videreførsel af den tidligere gældende såkaldte "konerabat", bare i omvendt form. Det bør fremhæves selvstændigt i lovbemærkningerne, at det kan være en (lige så) skærpene omstændighed, at personen, der begår voldtægt, er en person, man normalt må opfattes at være i et tillidsforhold til. ESPD mener, at lovbemærkningerne bør opregne de i artikel 46 i Istanbulkonventionen nævnte tilfælde som skærpene omstændigheder, udover hvad der allerede er anført (som fx Belgien har gjort). Herunder også at det kan inddrages i strafudmålingen som en skærpene omstændighed, at offeret led alvorlig fysisk eller psykisk overlast som følge af den strafbare handling.

OM TYPER AF OVERGREB

Penetrering

Istanbulkonventionen sidestiller "vaginal, anal eller oral penetrering af seksuel karakter af en anden persons krop ved hjælp af en kropsdel eller en genstand" i artikel 36. ESPD anbefaler, at disse også sidestilles i den kommende § 216, da der ikke ses at være studier, der påviser en forskel for offeret ifht traumereaktioner hvor eller med hvad, der penetreres.

Stealthing

Efter straffelovens § 221 straffes den, der tilsniger sig samleje med en person, der forveksler gerningsmanden med en anden, med fængsel indtil 4 år. Som Straffelovrådet bemærker i betænkningen, er det ikke nødvendigvis udtryk for, at samlejet var ufrivilligt eller gennemført uden samtykke. Det strafværdige ligger således udelukkende i, at det kan betragtes som et overgreb, fordi den forurettede ikke kan antages at ville have sagt ja, hvis vedkommende ikke havde troet, at samlejet foregik med en bestemt person.

Efter ESPD's opfattelse er det mindst lige så strafværdigt at fortælle en person, at man bruger kondom og derefter ikke bruge det eller fjerne det under samlejet – såkaldt stealthing. Stealthing indebærer en påførelse af risiko for seksuelt overførte sygdomme uanset køn samt risiko for graviditet for dem, der kan blive gravide. Det strafværdige i denne handling kan sammenlignes med strafværdigheden i straffelovens § 252 om på hensynsløs måde at volde nærliggende fare for nogens liv eller førlighed også ved smitte med sygdom, selvom det ikke er på samme niveau. Desuden er det en form for seksualakt uden samtykke – da man har givet sit samtykke til en bestemt type seksualakt (med beskyttelse), men ikke en anden jf. ovenfor om samtykkets rækkevidde. ESPD har modtaget flere oplevelser, hvor kvinder rent faktisk er blevet påført en seksuelt overført sygdom og/eller selv har måttet bekoste fortrydelsespille eller få foretaget en abort. I betænkningen bemærkes, at dette ikke skal henføres under § 216, og ESPD er enig, men mener, at der bør laves en særskilt bestemmelse, der gør stealthing strafbart på niveau med § 221.

Beskyttelse af børn

ESPD har hjulpet med udfærdigelsen af borgerforslag om bedre beskyttelse af børn mod overgreb FT-05414, forslag til ændring af straffelovens §§ 216, 222 og 223. Vi mener at også overgreb på børn ældre end 11 år skal anerkendes som voldtægt, ligesom grooming bør kriminaliseres.

Udvidelse af § 225

ESPD støtter en udvidelse af straffelovens § 225 til at omfatte situationer, hvor en person tvinger en anden til at udføre seksuelle handlinger med sig selv, fx til at indføre genstande i eller stimulere egne nøgne kønsdele. Som de nylige sager om såkaldt "hurtcore" og andre eksempler viser, er det med digitale mediers fremkomst desværre en forbrydelse, der må antages at blive et større problem i de kommende år.

OM LIGESTILLINGSMÆSSIGE KONSEKVENSER

Det anføres at lovforslaget er kønsneutralt. I betænkningen er flere eksempler angivet med en kvinde som offer og en mand som gerningsperson. Dette risikerer at understøtte en kønsstereotyp tankegang ifht seksualitet og overgreb. Der er ingen tvivl om den kønsmæssige skævhed, når man ser på antallet af udsatte for seksualiserede overgreb, og dette bør naturligvis også adresseres. Det er derfor positivt, at dette ikke gentages i lovbemærkningerne. Problemet ved ikke at give mere kønsneutrale eksempler eller bruge kønsneutralt sprog er, at man risikerer at skabe bestemte forventninger om, hvordan et overgreb ser ud, og derfor kan blive blind for 1) den type overgreb der begås mellem personer af samme køn, og 2) at mænd også kan være ofre. Eksempelvis har 8 % af biseksuelle mænd ifølge SEXUS undersøgelsen fra 2018 været udsat for seksuelle aktiviteter som følge af trusler, tvang eller vold (for heteroseksuelle mænd er det 1 %, for hhv. heteroseksuelle og biseksuelle kvinder er tallene 11 og 31 %). Det foreslås derfor, at man i lovbemærkningerne dropper kønnede betegnelser som fx gerningsmand og i stedet bruger fx gerningsperson.

SPROGBRUG

ESPD vil kraftigt anbefale brugen af verbet 'samtykke' i stedet for substantivet 'et samtykke' i lovtæksten, da verbet samtykke netop er udtryk for en aktiv (og kontinuerlig) handling, der kan trækkes tilbage på et hvilket som helst tidspunkt.

AFSLUTTENDE

ESPD støtter forslaget om en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse i straffeloven. Det er efter vores mening afgørende, at udgangspunktet for seksuelt samvær er, at alle parter verbalt eller non-verbalt, direkte eller indirekte giver aktivt samtykke, modsat lovgivningen i dag, hvor der (ifølge Straffelovrådet) ikke kan dømmes selvom samleje blev gennemført mod den ene parts vilje og tiltalte var klar over det – medmindre der også var bevis for vold eller trusler.

Samtykket skal gælde i alle relationer og ved alle omstændigheder – og passivitet må aldrig kunne fortolkes som samtykke uden andre tilkendegivelser af dette. Det er vores forventning, at en ny affattelse af voldtægtsbestemmelsen vil få stor betydning. Mange har udtrykt, at der vil være tale om symbollovgivning, hvilket vi er enige i, forstået på den måde, at det ikke kan underkendes hvor stor betydning, det vil få for vores samfund, at lovgiver angiver at seksuelt samvær uden samtykke er voldtægt.

Med venlig hilsen

Bestyrelsen for **Everyday Sexism Project Danmark**



27.10.20

Justitsministeriet

Amnesty International, Danmark

Att. strafferetskontoret@jm.dk

**Høring over Forslag til Lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse).
Sagsnummer 2019-731-0062**

Generelle bemærkninger

Justitsministeriet sendte den 1. oktober 2020 Forslag til Lov om ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) sagsnummer 2019 – 731 – 0062 i offentlig høring. Indledningsvis vil Amnesty International Danmark (herefter Amnesty) takke både den forrige og den siddende justitsminister for det store fokus, der er rettet mod sager om voldtægt og for den lydhørhed, som både ministeren og hans ministerium har vist hele området, blandt andet ved at nedsætte det ekspertpanel som Amnesty var en del af. Amnesty har med interesse læst Justitsministeriets Forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) og har følgende bemærkninger:

I 2014 var Danmark blandt de første lande til at ratificere Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet (Istanbulkonventionen), som er den mest omfattende internationale traktat omhandlende vold mod kvinder. Istanbulkonventionen fastsætter, at parterne er forpligtet til at »træffe de lovgivningsmæssige og andre foranstaltninger, der er nødvendige for at udvise rettidig omhu i forbindelse med forebyggelse, efterforskning, idømmelse af straf og ydelse af erstatning for voldshandlinger omfattet af denne konvention og begået af ikke-statslige aktører«.¹ For at leve op til de menneskeretlige forpligtelser er det vigtigt, at Danmark vedtager en samtykkelovgivning. Straffeloven er udtryk for samfundets etiske og moralske spilleregler, som opstilles for acceptable og uacceptable handlinger. Den udtrykker herved en autoritativ norm for samfundets værdier som sådan. En ny definition af voldtægtsbestemmelsen bør derfor afspejle den herskende opfattelse af ligestilling mellem kønnene, som er en grundlæggende

¹ Istanbulkonventionen, artikel 5(2)

værdi i det danske samfund, så anerkendelsen af ligestilling mellem mænd og kvinder også kommer til udtryk både i lovgivning, politik og i praksis. -

Amnesty anser indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse som et stort fremskridt og hilser derfor lovforslaget velkommen. Amnesty finder det særligt positivt, at lovforslaget direkte peger på, at der er behov for en væsentlig ændring af straffelovens voldtægtsbestemmelse, så bestemmelsen fremover kommer til at afspejle og understrege beskyttelsen af den seksuelle integritet og selvbestemmelsesret. Seksuel og kropslig selvbestemmelse og integritet er en fundamental menneskerettighed, som også medfører en række rettigheder som lighed og retten til privatliv.

Voldtægt er dog den mest ensidigt kønsbaserede forbrydelse mod kvinders (seksuelle) integritet og selvbestemmelsesret, idet voldtægt i de fleste tilfælde begås af mænd mod kvinder.²

Amnesty mener derfor, at dette bør komme til udtryk i de generelle bemærkninger til lovforslaget og ikke blot i overordnede vendinger i afsnit 4. om ligestillingsmæssige konsekvenser. Det bør derfor helt tydeligt fremgå, at voldtægt er en kønsbaseret forbrydelse, som fortrinsvis rammer kvinder og piger.

Samtykke er det internationalt anerkendte og vedtagne grundlag for kriminalisering af voldtægt i CEDAW- og Istanbulkonventionen (Europarådets konvention om forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet) samt af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Amnesty mener derfor, at indførelsen af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil bringe dansk ret i bedre overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, som også påpeget i Europarådets ekspertgruppes (GREVIO) evaluering i 2017 af Danmarks efterlevelse af Istanbulkonventionen. I samme sammenhæng fremsatte GREVIO andre kritikpunkter vedrørende dansk voldtægtslovgivning, som Amnesty savner inddraget og derfor vil opfordre Justitsministeriet til at indføre i lovforslaget, jf. flere af nedenstående afsnit.³

Samtykke

Af lovforslaget (s. 18) fremgår Justitsministeriets definition af samtykkesåledes: "Et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation". Amnesty hilser denne definitionen velkommen og bemærker samtidig, at

² I både voldtægts- og seksualforbrydelsessager udgør kvinderne henholdsvis 97,4 procent og 89 procent af ofrene, jf. Danmarks Statistik 2016:24. Se også Justitsministeriets seneste offerundersøgelse, hvor der kun er nævnt kvinder under opsummeringen om voldtægt:

https://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/pdf/offerundersoegelsen_2005-2019_hovedtal.pdf Yderligere referencer: Deen, Laura, Katrine Bindesbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller, og Bjarne Laursen. 2018. Vold og seksuelle krænkelse: En afdækning af omfang og udvikling af fysisk vold og seksuelle overgreb og omfang af seksuelle krænkelse samt en analyse af erfaringer med digitale seksuelle krænkelse. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Helweg-Larsen, Karin. 2012. Vold i Nære Relationer: Omfanget, karakteren og udviklingen samt indsatsen mod partnervold blandt kvinder og mænd. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet; Oldrup, Helene, Mogens N. Christoffersen, Ida Lykke Kristiansen, and Stine Ø. Vernstøm. 2016. Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd; WHO. 2013. Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. Geneva: World Health Organization.

³ For nærmere se Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), GREVIO/Inf(2017)14, offentliggjort den 24. november 2017.

definitionen er identisk med de definitioner af samtykke, der findes i henholdsvis Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 2 samt mindretallets lovudkast i Straffelovrådets betænkning om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse (betænkning nr. 1574).⁴ Amnesty opfordrer imidlertid til, at straffelovens § 216, stk. 1, udformes, så definitionen af samtykke fremgår direkte af lovbestemmelsen, så denne lyder: "For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation."

Under Justitsministeriets bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser § 1 (s. 29) fremgår: "Samtykke kan komme til udtryk gennem ord eller handling. Der stilles ikke krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde. Samtykke efter voldtægtsbestemmelsen skal således vurderes uformaliseret og ud fra en konkret og samlet vurdering." Hertil bør det både tilføjes, at samtykke er en proces, som foregår under den seksuelle aktivitet, og at der ikke stilles krav om, at samtykke skal komme til udtryk på en prædefineret direkte verbal eller anden bestemt måde. Samtykke skal efter voldtægtsbestemmelsen således bedømmes ud fra en konkret og samlet vurdering af hændelsesforløbet og de kontekstuelle forhold, som anses for betydningsfulde for hændelsesforløbet, herunder forhold der er relevante for vurderingen af frivillighed eller magtforhold. Dette er også i overensstemmelse med Istanbul konventionens bemærkninger om det processuelle aspekt af samtykke.

Amnesty henviser til Voldsobservatoriets hørings svar, som finder, at en sådan konkretisering af bemærkningerne til § 1 vil udgøre en vejledning af betydning for de retsanvendende myndigheders praksis.

Definition af samleje

Definitionen af 'samleje' som udelukkende vaginalt og analt samleje fastholdes men Amnesty foreslår, at oralt samleje inkluderes i definitionen af samleje under § 216 og således fremadrettet ikke ligger under tillægsbestemmelsen § 225. Dette vil sikre, at det ikke fremgår som en formildende omstændighed, at voldtægten udøves gennem tvungen oral indtrængen frem for vaginal eller anal indtrængen. Dels må det anses for mindst lige så krænkende for ofret at blive tvunget til oralt 'samleje' som analt eller vaginalt samleje, og dels vil det bringe definitionen mere i tråd med international ret. Ifølge international menneskerettighedslovgivning og -standarder bør en definition af voldtægt således indeholde vaginal, anal og oral penetration af seksuel karakter af en anden persons krop ved hjælp af en kropsdel eller en genstand uden den pågældendes samtykke.⁵ I Istanbulkonventionens artikel 36, stk. 1, a, defineres samleje som vaginal, anal eller *oral* penetration (vores fremhævning)⁶ af en anden

⁴ Jf. f.eks. betænkningens s. 187.

⁵ Istanbulkonventionen, artikel 36(1)(a). Se også Den Internationale Straffedomstol: »Elements of Crimes« (2011), element 1 og 2, der omhandler voldtægt som en forbrydelse mod menneskeheden under artikel 7(1)(g)-1, p. 8, og voldtægt som krigsforbrydelse i internationale og ikke-internationale væbnede konflikter under artikel 8(2)(b)(xxii)-1, p. 28, og artikel 8(2)(e)(vi)-1, pp. 36-37

⁶ Istanbulkonventionen, artikel 36(1)(a). Se også Den Internationale Straffedomstol: »Elements of Crimes« (2011), element 1 og 2, der omhandler voldtægt som en forbrydelse mod menneskeheden under artikel 7(1)(g)-1, p. 8, og voldtægt som krigsforbrydelse i internationale og ikke-internationale væbnede konflikter under artikel 8(2)(b)(xxii)-1, p. 28, og artikel 8(2)(e)(vi)-1, pp. 36-37

persons krop. Inddragelse af oral penetration i definitionen af samleje udgør en nutidig og almindelig forståelse af samlejebegrebet.

Strafniveau

Det fremgår af lovforslaget at strafniveauet for "samleje med en person, som ikke samtykker" skal være fængsel i 2 år og 6 måneder til op mod 3 år "i de groveste tilfælde" (s.33). Af lovforslagets punkt 2.1.2.4. (s. 16) fremgår om Straffelovrådets overvejelser om strafniveau: "Det er endvidere Straffelovrådets opfattelse, at der i mildere tilfælde, f.eks. i visse passivitetssituationer, vil kunne være grundlag for at tage udgangspunkt i et strafniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, da sådanne situationer efter omstændighederne vil kunne sidestilles med de situationer, hvor ofret befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I atter andre mildere tilfælde vil der kunne være grundlag for at udmåle en straf under dette niveau, f.eks. hvor parterne har indledt et frivilligt samleje eller et samleje med samtykke, og hvor den ene part undervejs fortryder og siger fra, hvorefter gerningsmanden alligevel fortsætter."

Amnesty henviser her til Voldsobservatoriets hørings svar som i den sammenhæng anfører, at forskningen på området ikke kan begrunde, at karakteren af en voldtægt og dermed forbrydelsens grovhed kan vurderes ud fra den forurettedes reaktion under et overgreb⁷. Ofrets reaktion skal ses i lyset af den relationelle og situationelle sammenhæng, overgrebet foregår under, idet reaktionen ikke blot er en respons på gerningspersonens handlinger i gerningsøjeblikket, men også på den konkrete magtrelation mellem parterne, f.eks. på baggrund af alder, social status, afhængighed af gerningspersonen, frygt for dennes repressalier, etc.

Amnesty vil som Voldsobservatoriet fraråde en formulering om strafniveauet, som kan give indtryk af, at lovgiver udtrykker en normativ opfattelse af voldtægters alvor og grovhed baseret på den forurettedes reaktion.

Desuden vil det nye lovforslag til en ny bestemmelse videreføre gældende ret (lov nr. 635 af 8. juni 2016), hvor "strafudmålingen for en enkeltstående fuldbyrdet overfaldsvoldtægt(...) er fængsel i 3 år og 6 måneder, hvis der ikke foreligger andre skærpende omstændigheder. Udgangspunktet for strafudmålingen for et enkeltstående fuldbyrdet samleje i andre sager om voldtægt ved vold eller trussel om vold (...) er herefter fængsel i fra ca. 2 år og 6 måneders fængsel til op mod 3 års fængsel" (lovforslagets almindelige bemærkninger, punkt 2.2.1, s. 7). Problemet med at fastholde begrebet 'overfaldsvoldtægt', som udgangspunkt for fastsættelse af det generelle strafniveau er, at overfaldsvoldtægt traditionelt er defineret som 'voldtægt begået af en fremmed gerningsmand'. Det er ikke defineret ud fra, hvorvidt der er sket et fysisk 'overfald', men ud fra relationen mellem offer og gerningsmand. Dermed fastholder forslaget, at en voldtægt begået af en fremmed gerningsmand generelt skal straffes med ½-1 års længere fængsel, end en voldtægt begået af en gerningsmand, ofret har mødt forud for voldtægten. Amnesty opfordrer til, at der bliver gjort op med denne skelnen.

⁷ Liz Kelly, *Surviving Sexual Violence* (1988), London: John Wiley & Sons

Katrine Bindesbøl Holm Johansen (2016), *Seksuel vold Opfattelser og holdninger til strafbarhed og anmeldelse blandt unge*, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Anna Möller Hans Peter Söndergaard Lotti Helström (2017), *Tonic immobility during sexual assault – a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression*,

<https://obgyn.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/aogs.13174>

Enten ved at undlade at anvende begreberne 'overfaldsvoldtægt' og 'andre sager om voldtægt' som udgangspunkt for fastsættelse af straffniveauet. Eller alternativt ved helt tydeligt at definere i lovforslaget, at der med overfaldsvoldtægt menes voldtægt begået som et overfald, uanset relationen mellem offer og gerningsperson.

Vi foreslår tillige, at man derudover præciserer, at en forudgående relation mellem offer og gerningsmand ikke i sig selv er en formildende omstændighed. Et overfald bør indgå som en skærpende omstændighed ved en strafudmåling, men kan lige så vel blive begået af en gerningsperson, som ofret kender eller har mødt forud for angrebet. Derfor er kategorien 'overfaldsvoldtægt' misvisende. Der findes desuden intet empirisk belæg for, at voldtægter begået af en fremmed (såkaldte overfaldsvoldtægter) gennemsnitligt set skulle være mere voldelige end andre voldtægter. Der er heller ikke grundlag for at tro, at det skulle være mere traumatiserende at blive voldtaget af en fremmed end af en person, man har mødt tidligere. I Amnestys internationale rapport om voldtægt i Danmark viser vi netop, hvordan myten om den 'fremmede voldtægtsmand' er en barriere for ofre som forsøger at anmelde en voldtægt begået af en tidligere partner eller ven. .

Strafskærpende omstændigheder

Amnesty er enige med Voldsobservatoriets hørings svar hvor det påpeges at: for at lette forståelsen og anvendelsen af de strafskærpende omstændigheder i praksis er det Voldsobservatoriets opfattelse, at der i bemærkningerne bør henvises ikke blot til straffelovens almindelige bestemmelser om skærpende omstændigheder, herunder den ikke udtømmende opstilling i straffelovens § 81, men også til opstillingen i Istanbulkonventionens artikel 46.

I den forbindelse vil Amnesty henvise til Istanbulkonventionens monitoreringsorgan GREVIOs anbefaling til Danmark:

"[...] GREVIO also welcomes the explicit reference to the importance of basing sentences in rape cases on the specific experiences and circumstances of each individual case.³⁵ GREVIO notes, however, that no particular effort was made to inform the judiciary of the set of aggravating circumstances as laid out by Article 46 of the Istanbul Convention and that no sentencing guidelines exist for the judiciary. As set out in the Explanatory Report to the Istanbul Convention, this obligation requires parties to "ensure that these aggravating circumstances are available for judges to consider when sentencing perpetrators although there is no obligation on judges to apply them". This would involve ensuring some measure of awareness among the judiciary. [...] GREVIO encourages the Danish authorities to take appropriate measures to ensure that all aggravating circumstances listed in Article 46 of the Istanbul Convention are, in practice, effectively applied by the judiciary. Moreover, GREVIO encourages the Danish authorities to ensure understanding among the Danish judiciary that lenient sentences in domestic violence cases and other forms of violence against women do not serve the principle of ensuring justice for victims and ending impunity of perpetrators."⁸

Amnesty opfordrer til, at denne anbefaling direkte skrives ind i bemærkningerne til lovforslaget.

⁸ Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO), GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention), GREVIO/Inf(2017)14, offentliggjort den 24. november 2017, s. 47 og s. 68.

Vurderingen af passivitet

En voldtægtsbestemmelse baseret på samtykke betyder efter en almindelig sprogbrug om samtykke (konkret til sex), at der må foreligge en eller anden form for positiv tilkendegivelse. En kvindes (eller mands) ønske om at deltage i samleje må ikke blot komme til udtryk gennem passivitet, men der må foreligge en eller anden form for fysisk eller verbal positiv tilkendegivelse af at ville have sex, og denne positive tilkendegivelse må være kontinuerlig undervejs i den seksuelle aktivitet. Amnesty er derfor enig i, som det fremgår af lovforslaget (s. 29 og 49), at "[i] de situationer, hvor der er udvist total passivitet fra den ene persons side, er der en formodning for, at vedkommende ikke samtykker, og derfor må den person, der ønsker samleje gennemført, gøre noget for at sikre sig, at vedkommende samtykker." Den efterfølgende passage lyder imidlertid således: "Også ved total passivitet må det dog afhænge af en konkret og samlet vurdering, om deltagelse i samlejet kan anses for at være sket med samtykke."

Amnesty er bekymret for om dette kan og skal forstås som en åbning til i nogle tilfælde at se passivitet som et samtykke berørende på de konkrete omstændigheder. Vi opfordrer til at ændre formuleringen, så det står klart at passivitet ikke kan være et samtykke til sex, og at kun et samtykke kan være dette.

Endvidere fremgår det af lovforslagets (s. 20 og 29) uddybning vedrørende vurderingen af tilfælde af total passivitet, at "[h]er vil det naturligt kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv., eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation."

Det er problematisk, hvis tidligere total passivitet under et seksuel hændelsesforløb kan være udtryk for samtykke til sex ved et senere seksuelt hændelsesforløb. At have sex indbefatter i praksis, at der må være et minimum af aktiv deltagelse, og fravær af en vis aktiv medvirken bør give anledning til overvejelser om, hvorvidt tidligere hændelsesforløb med total passivitet snarere har været overgreb end passiv deltagelse. Sådanne tidligere hændelsesforløb kan have været voldtægt, hvorfor tidligere tilfælde ikke bør kunne bruges som bevis for det modsatte. Eksempelvis hvis et offer har været i et parforhold med psykisk vold, hvor vedkommende af gerningspersonen er blevet afkrævet sex, og gerningspersonen har manipuleret ofret til at se dette som en naturlig del af parforholdet.⁹

Af lovforslagets s. 30 fremgår: "I de situationer, hvor samtykke på den ene eller anden måde er kommet til udtryk, men hvor der undervejs udvises passivitet, og der derfor er anledning til at overveje rækkevidden af samtykket, f.eks. om samtykket kun gælder vaginalt samleje, men ikke analt samleje, eller om det kun gælder oralt seksuelt forhold, men ikke vaginalt samleje, vil der ligeledes skulle foretages en konkret og samlet vurdering af, om der af den konkrete situation og sammenhæng fremgår et samtykke til de seksuelle forhold."

Amnesty anbefaler her på linje med Voldsobservatoriet, at der tilføjes flere eksempler, herunder eksempler som kvælning og andre former for anvendelse af fysisk voldelige handlinger, som i andre

⁹ Se i den forbindelse dom af 8. oktober 2019 afsagt af retten i Nykøbing F., hvor tiltalte blev dømt for psykisk vold, men frifundet for overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 1, nr. 1, jf. § 225 om andet seksuelt forhold end samleje mod en tidligere partner, jf. dommens s. 27. Samt se Voldsobservatoriets hørings svar.

sammenhænge må formodes 1) at virke intimiderende og 2) at kunne forårsage smerte. Dette særligt henset til de udenlandske erfaringer med såkaldte 'rough sex defences'.¹⁰

Amnesty mener ikke, at der skal være en formodning om, at en persons passivitet er udtryk for samtykke i nogen situationer, og at man derfor har ansvaret for at sige fra. Vi mener tværtimod, at passivitet aldrig nogensinde må være et samtykke. At passivitet skulle være et udtryk for frivillighed og samtykkeer heller ikke i overensstemmelse med det nutidige syn på køn og seksualitet, som fordrer seksuel integritet og selvbestemmelse og dermed, at begge parter i et seksuelt forhold har et ansvar for at sikre sig gensidighed og samtykke. Istanbulkonventionens forklarende bemærkninger præciserer, at retsforfølgelse »vil kræve en kontekstfølsom vurdering af bevismaterialet for at fastslå fra sag til sag, hvorvidt offeret frivilligt har givet sit samtykke til den seksuelle handling. En sådan vurdering skal anerkende den brede vifte af adfærdsmæssige og traume reaktioner på seksuel vold og voldtægt, som ofrene udviser, og ikke være baseret på antagelser om typisk adfærd i sådanne situationer, som vi eksempelvis ser i flertallets forslag til en frivillighedsbestemmelse.¹¹ Lige så vigtigt er det at sikre, at fortolkninger af voldtægtslovgivning og retsforfølgelsen i voldtægtssager ikke påvirkes af kønsstereotyper og myter om mandlig og kvindelig seksualitet«. Samtykke er en frivillig og løbende aftale om at indgå i en bestemt seksuel aktivitet, og det kan tilbagekaldes når som helst.¹² Derfor skal en ny dansk lovgivning understrege dette.

Ligestillingsmæssige konsekvenser

Det fremgår af lovforslagets (s. 25), at der med udarbejdelsen af lovforslaget er taget højde for ligestillingsmæssige konsekvenser. Justitsministeriet anfører, at den foreslåede udvidelse af kriminaliseringen af voldtægt omfatter alle køn og anerkender den kønsmæssige slagside i forbrydelsen, men det uddybes ikke, hvilke ligestillingsmæssige konsekvenser, lovforslaget forventes at have.

Amnesty finder ikke de ligestillingsmæssige overvejelser tilstrækkelige og opfordrer Justitsministeriet til at beskrive på hvilken måde, den samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse forventes at få en indflydelse på kønsligestilling i Danmark.¹³ Desuden opfordrer Amnesty Justitsministeriet til at beskrive på hvilken måde voldtægt er en kønsbaseret forbrydelse og menneskerettighedskrænkelse.

¹⁰ Se f.eks. om engelske forhold BBC News, 'Rough sex' defence will be banned, says justice minister, 17. juni 2020, tilgængelig på engelsk på: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-53064086>

¹¹ Istanbul Konventionen, Forklarende bemærkninger, paragraf 192.

¹² Dette er blevet bekræftet i nationale retsafgørelser, for eksempel af højesteretten i England og Wales i R v. DPP and "A" [2013] EWHC 945 (Admin) og i USA, højesteretten i Californien, 29 Cal. 4. 756, 60 P.3d 183, 128 Cal. Rptr. 2d 783, 2003 Cal.

¹³ Jf. Vejledning af 1. marts 2013 til ligestillingsvurdering af lovforslag.

København, den 27. oktober 2020

Høringssvar vedrørende Justitsministeriets udkast over Forslag til Lov om ændring af (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse), sagsnr. 2019-731-0062

Overordnede bemærkninger

Vi hilser Justitsministeriets udkast til lov om ændring af straffeloven velkommen, og glæder os over, at ministeriet finder, at straffelovens § 216 bør ændres, så den dækker enhver form for ufrivillighed, hvorved ønsket om sex skal være gensidigt, og denne gensidighed skal foreligge under hele den seksuelle aktivitet.

Lev Uden Vold kan tilslutte sig Justitsministeriets vurdering af, at en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse er bedst egnet til at sikre den seksuelle selvbestemmelsesret fremfor en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse¹, for derved at skabe det optimale strafferetlige værn mod alle former for voldtægt, og at en sådan bestemmelse kan tjene to overordnede formål:

- At skabe et solidt grundlag for retsforfølgning
- At være normskabende for samfundet i helhed

Generelle betragtninger til det samlede lovforslag med tilhørende bemærkninger

En normregulerende voldtægtsbestemmelse

Lev Uden Vold mener, at den forestående lovændrings normskabende værdi vil være af meget stor betydning for vores samfund. Der ligger en stor opgave i opdragelsen og dannelsen af vores ungdom såvel som resten af samfundet, og det er en opgave, som kalder på en klar definition af legitime seksuelle handlinger. Vi skal som samfund give alle mennesker de rette forudsætninger for at kunne forstå og respektere grænsedragningen mellem sex og seksuelle overgreb. Derfor er der behov for, at straffeloven sætter klare skillelinjer op.

Samtykke er en proces

Justitsministeriet finder, at en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse er bedre egnet til at sikre den seksuelle selvbestemmelsesret og foreslår på den baggrund, at straffelovens § 216, stk. 1 ændres, så det fremover bliver strafbart at gennemføre samleje med en person, som ikke samtykker heri.

¹ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 18

Ministeriet finder videre, at 'Et samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes frie vilje, bedømt ud fra omstændighederne ved den konkrete situation²."

Lev Uden Vold finder, at begrebet 'samtykke' er et stærkt udgangspunkt for faglig formidling, da dette begreb tydeligt indikerer, at sex skal hvile på en kontinuerlig og gensidig lyst, som udtrykkes gennem vedvarende engagement under hele den seksuelle aktivitet.

Det er vores vurdering, at lovforslaget og bemærkningerne hertil bør rettes til, så der ikke står 'et samtykke' men 'samtykke' eller 'at samtykke'. Når der står 'et samtykke' bruges begrebet som *et substantiv* og noget som gives engangsvist. Når der i teksten benyttes formuleringen 'samtykker' og 'med samtykke' bliver samtykke *et verbium* og dermed noget man *gør kontinuerligt*. Det understreger en forståelse af, at samtykke ikke er en enkeltstående handling, men en proces som er en del af den seksuelle aktivitet. Det er u hensigtsmæssigt at formulere det som 'et samtykke', da hverken voldtægt eller sex består af en enkeltstående handling, men en sekvens af handlinger. Samtykke må som konsekvens heraf opfattes som en proces og noget man gør.

Konkrete kommentarer til lovforslaget og dets bemærkninger

Tilregnelser, bevisbyrde samt strafniveau

Lev Uden Vold tilslutter sig Straffelovrådets og Justitsministeriets vurdering af, at det med den foreslåede straffelovsændring i straffelovens § 216 ikke længere er nødvendigt at kriminalisere uagtsom voldtægt, da der med ændringen sker en udvidelse af det strafbare område for voldtægt, så den omfatter den, der har samleje med en person, der ikke medvirker frivilligt eller samtykker³.

Vi ligeledes enige i, at der fortsat skal være forsæt til alle elementer i gerningsindholdet, jf. straffelovens § 216.

Det er Lev Uden Volds vurdering, at også den laveste grad af forsæt (*dolus eventualis*), bør indgå i vurderingen af, om den tiltalte i en straffesag er skyldig i medfør af straffelovens § 216 (skyldsspørgsmålet), og at dette tydeliggøres i bemærkningerne til lovændringen.

Endelig er vi enige i, at en uagtsomhedsvurdering vil svække forudsigeligheden i forhold til, hvilken adfærdsnorm de konkrete handlinger vil blive bedømt ud fra, hvilket risikerer at svække gerningsmandens retssikkerhed⁴.

² Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 18

³ Betænkning nr. 1574/2020, side 19 og 24 og Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 14

⁴ Betænkning nr. 1574/2020, side 21f, jf. side 14 og Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 14

Fastsættelse af strafniveau i passivitetssituationer

Det er Straffelovrådets opfattelse, at der i mildere tilfælde, for eksempel i visse passivitetssituationer, vil kunne være grundlag for at tage udgangspunkt i et strafniveau på fængsel i 1 år og 2 måneder, da sådanne situationer efter omstændighederne vil kunne sidestilles med de situationer, hvor forurettede befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. I atter andre mildere tilfælde vil der kunne være grundlag for at udmåle en straf under dette niveau, for eksempel hvor parterne har indledt et frivilligt samleje eller et samleje med samtykke, og hvor den ene part undervejs fortryder og siger fra, hvorefter gerningsmanden alligevel fortsætter samlejet⁵.

Lev Uden Vold finder det stærkt uhensigtsmæssigt, at karakteren af en voldtægt og dermed forbrydelsens grovhed, kan vurderes ud fra offerets reaktion under det pågældende overgreb, idet det i sådanne tilfælde kan give forurettede oplevelsen af, at dennes reaktion under overgrebet kan være formildende i forhold til strafniveauet⁶. At lade overgrebets grovhed og dermed strafniveauet blive vurderet ud fra forurettedes reaktion før og under overgrebet vil signalere, at lovgiver har en normativ opfattelse af, hvad der kan ses som "rigtige" og "forkerte" måder som offer at reagere på. På den måde kan lovgiver komme til at give udtryk for en opfattelse af, at strafniveauet bliver baseret på, hvordan forurettede bør agere, hvis overgrebet skal have en særlig grovhed.

Baseret på Lev Uden Volds viden og praksis finder vi det væsentligt, at forurettedes reaktioner ses i sammenhæng med relationen til anklagede og den kontekst overgrebet foregår i. Forurettedes reaktioner er ikke alene en respons på anklagedes handlinger i øjeblikket, men vil også være betinget af den magtrelation, der foreligger mellem parterne, som kan være fornet af aldersforskel, at forurettede er afhængig af anklagede, at forurettede er placeret lavere i et socialt hierarki end anklagede, og at forurettede frygter for repressalier fra anklagede eller andre.

Samtykke ved total passivitet

Det er Justitsministeriets vurdering, at der – også ved total passivitet – efter en konkret og samlet vurdering kan foreligge samtykke. Ministeriet har lagt vægt på, at det naturligt vil kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv., eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation.⁷

Lev Uden Vold finder ikke, at total passivitet – efter en konkret og samlet vurdering – bør være en del af bevisførelsen, herunder heller ikke i tilfælde hvor parterne tidligere har haft samleje. Således kan der i tidligere tilfælde, hvor parterne har haft samleje, ligeledes være tale om voldtægt. Passivitet i disse tilfælde bør derfor ikke, heller ikke efter en konkret og samlet vurdering, føres som bevis for, at der ikke er tale om voldtægt. Eksempelvis tilfælde, hvor der ikke er sket domfældelse

⁵ Forslag til lov om ændring af straffeloven, side 16

⁶ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 16

⁷ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 19

for psykisk vold, jf. straffelovens § 243, men hvor forurettede i et parforhold er blevet afkrævet sex, og gerningsmanden har manipuleret forurettede til at se dette som en naturlig del af parforholdet.

Justitsministeriet finder, at der i de situationer, hvor samtykke på den ene eller anden måde er kommet til udtryk, men hvor der undervejs udvises passivitet, og der derfor er anledning til at overveje rækkevidden af samtykket, vil skulle foretages en konkret og samlet vurdering af, om der af den konkrete situation og sammenhæng fremgår et samtykke til de seksuelle forhold. I den forbindelse vil hensynene, som er nævnt ovenfor ligeledes kunne indgå i vurderingen⁸. Lev Uden Vold er enig i ministeriets betragtning.

Særligt straffeskærpende omstændigheder ved psykisk vold

Det er Justitsministeriets vurdering, at der ikke – som ellers foreslået af Straffelovrådets mindretal – bør indsættes en særskilt bestemmelse i straffelovens § 216, hvorefter de omstændigheder, som i dag er strafbare efter straffelovens § 216, stk. 1, samt psykisk vold efter straffelovens § 243, skal anses som særligt skærpende omstændigheder ved straffens fastsættelse⁹. Dette vil efter ministeriets opfattelse indebære, at straffen generelt vil blive fastsat lavere i de sager, som omfattes af den foreslåede nykriminalisering. En sådan graduering af grovheden og alvoren af de enkelte sager er efter ministeriets opfattelse ikke hensigtsmæssig.

Lev Uden Vold kan ikke tilslutte sig Justitsministeriets vurdering om, at psykisk vold, jf. straffelovens § 243, ikke skal anses som en særligt straffeskærpende omstændighed.

Det fremgår ikke nærmere, hvad vurderingen af denne uhensigtsmæssighed hviler på – altså hvori det uhensigtsmæssige består af mindretallets forslag om, at det er en straffeskærpende omstændighed, hvis voldtægten er foregået i et parforhold, hvor gerningsmanden er ens nærmeste, fra hvem der forventes tillid og en høj grad af omsorg. Samtidig forekommer ministeriets vurdering selvmodsigende, idet lovgiver samtidig argumenterer for en graduering af voldtægt¹⁰. Der er derfor behov for, at lovgiver er transparent med, hvilke normative kriterier disse vurderinger af uhensigtsmæssighed hviler på.

Det er i denne sammenhæng væsentligt at være opmærksom på, at seksuel vold ofte vil indgå som et led i udøvelsen af psykisk vold i en nær relation. Når en parrelation præges af skævhed i magtforholdet, og den ene part er udsat for psykisk vold i form af for eksempel kontrol og tvang fra den anden part, vil parternes seksuelle samvær ofte også være præget af magtforholdet.

Det er endvidere væsentligt, at voldtægtsbestemmelsen tager højde for, at den forurettede i sådanne tilfælde kan udvise et handlemønster, som i ligeværdige forhold kan opfattes som frivillig deltagelse, men ikke er det.

⁸ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 20

⁹ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 22

¹⁰ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 16

Det er helt afgørende for mennesker, der er udsat for vold i en nær relation, at voldtægtsbestemmelsen, jf. straffelovens § 216, muliggør retsforfølgelse af den seksuelle vold. Det skal derfor sikres, at den manglende tilkendegivelse af ikke at ville have sex, ikke medfører, at den seksuelle vold er straffri – eller ikke i øvrigt kan tilregnes gerningsmanden som forsætlig. Hvor der er vold og kontrol, vil der ofte også være underkastelse, hvorfor den person, som udsættes for voldtægt af sin partner, helt fra begyndelsen kan have underkastet sig gerningsmanden af frygt for repressalierne ved en afvisning.

I den forbindelse er det vores klare opfattelse, at det i sager om voldtægt i nære relationer vil være særdeles relevant at belyse omstændighederne omkring parternes indbyrdes magtforhold. Der vil med andre ord i mange sager kunne ses et mønster af psykisk vold i form af kontrol og tvang, som er relevant at lade indgå i vurderingen af, hvorvidt der forelå et gyldigt samtykke.

Det er derfor vigtigt at fastholde, at vurderingen af, om den seksuelle aktivitet har været samtykkende fra begge parter side, skal bero på de konkrete omstændigheder, og ikke på hvorvidt øvrige bestemmelser i straffeloven er overtrådt.

Lev Uden Vold tilslutter sig derfor også Straffelovrådets anbefaling af, at straffelovens § 243 ikke citeres i § 216, stk. 2, idet vi finder det sandsynligt, at psykisk vold kan medvirke til at øge risikoen for voldtægt i et parforhold, selvom den psykiske vold ikke nødvendigvis opfylder samtlige betingelser i straffelovens § 243.

Straffelovrådets flertal anfører, at ”Samleje vil endvidere efter omstændighederne kunne anses for ufrivilligt, hvis en parts deltagelse er udslag af psykisk vold”¹¹.

Det vil være hensigtsmæssigt, at det i lovforarbejderne tydeliggøres, hvorledes den forurettedes samtykke under den seksuelle aktivitet er et udslag af den psykiske vold.

Forurettedes tilstand

Med hensyn til forurettedes tilstand omfatter straffelovens § 228 tilstande, i hvilke forurettede er ude af stand til at modsætte sig handlingen, jf. straffelovens § 216, stk. 1, nr. 2, samt sindssygdom og mental retardering, jf. straffelovens § 218¹².

Lovgiver opfordres til at gøre grov udnyttelse af andres sårbarhed til en strafskærpende omstændighed. Hvis voldtægt begås mod en person med kognitive eller fysiske funktionsnedsættelser, eller mod en person, som befinder sig i en hjælpeløs tilstand på grund af alkohol, stoffer eller medicin, må det opfattes som udtryk for opportunisme – det vil sige ’det at tilpasse sig de herskende forhold eller meninger for at kunne drage personlig fordel af det’¹³. Da den, der gennemfører voldtægt må være ved en vis bevidsthed selv for at gennemføre et sådant

¹¹ Betænkning 1574/202, side 161.

¹² Forslag til lov om ændring af straffeloven, side 23

¹³ Den Danske Ordbog

handlingsforløb, kan det ikke være en formildende omstændighed at udnytte denne sårbarhed ved andres tilstand.

Ligestillingsmæssige konsekvenser

Justitsministeriet bemærker, at Lovforslaget er kønsneutralt, og at den foreslåede udvidelse af kriminaliseringen af voldtægt omfatter alle køn¹⁴.

Det er Lev Uden Volds vurdering, at indholdet af de ligestillingsmæssige aspekter ikke er tilstrækkelig beskrevet. Det bør således uddybes, på hvilken måde den nye lovgivning forventes at få en indflydelse på kønsligestilling i Danmark

Økonomiske konsekvenser

Det er Justitsministeriets vurdering, at en ændring af voldtægtsbestemmelsen vil medføre merudgifter på 28,7 mio. kr. (2021-pl) fra 2021 og frem¹⁵.

Vi finder, at de økonomiske omkostninger skal ses i lyset af de besparelser, der potentielt set kan være forbundet med at forebygge nye seksuelle overgreb, herunder forebyggelse af psykiske, sociale og økonomiske omkostninger for individ og samfund, som er forbundet med voldtægt.

Bemærkninger til § 1

Justitsministeriet formulerer, at samtykke kan komme til udtryk gennem ord eller handling. Der stilles ikke krav om, at samtykke skal være udtrykt direkte eller i øvrigt på nogen bestemt måde. Samtykke efter voldtægtsbestemmelsen skal således vurderes uformaliseret og ud fra en konkret og samlet vurdering¹⁶.

Bestemmelsen foreslås omformuleret eller uddybet, så den bliver mere nuanceret og for så vidt muligt lettere at omsætte i praksis i retligt regi.

Tilsnigelse af penetration

Justitsministeriet finder, at det forhold, at en person ikke har haft fuld viden om eller indsigt i en række forhold, der kan have haft betydning for, at vedkommende valgte at deltage i samlejet, ikke udelukker, at der er samtykket i samlejet. I de tilfælde, hvor en person f.eks. er blevet "snydt" til samleje gennem usande påstande om, at den anden person var en berømt eller havde en særlig alder, status, beskæftigelse eller lignende, må samlejet anses for gennemført med samtykke. Er der tale om tilsnigelse af samleje med en person, som forveksler gerningsmanden med en anden, vil forholdet dog kunne være strafbart efter straffelovens § 221¹⁷.

¹⁴ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 25

¹⁵ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 26

¹⁶ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 29

¹⁷ Forslag til Lov om ændring af straffeloven, side 30f

Opmærksomheden henledes på om samtykke forsat skal ses som gældende, hvis en gerningsmand har givet udtryk for at anvende kondom, men tager dette af undervejs (fænomenet stealthing), og dermed udsætter den forurettede for, kønssygdomme, psykiske og fysiske følger samt eventuelt en uønsket graviditet og potentielt sterilitet som konsekvens af en eventuel abort. Samtykke under hændelsesforløbet har her været givet under falske forudsætninger om brug af prævention, og dermed ændrer fjernelsen af kondomet forudsætningen for samtykket til den seksuelle aktivitet. Dette må sidestilles med bedrag og grov udnyttelse af forurettedes tillid.

Vi står naturligvis til rådighed for en uddybning af ovenstående.

Med venlig hilsen

Maja Lindgren
Juridisk konsulent

Lev Uden Vold

Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Efter gældende ret er ufrivilligt samleje ikke i alle tilfælde voldtægt

Som det er anført i udkastet til lovforslag, er voldtægt en af de mest alvorlige personfarlige forbrydelser og indebærer en grov krænkelse af den seksuelle selvbestemmelsesret.

Den gældende voldtægtsbestemmelse forudsætter, at gerningsmanden har anvendt vold, trussel om vold eller ulovlig tvang, eller at offeret har været i en tilstand eller situation, hvor den pågældende har været ude af stand til at modsætte sig handlingen.

Straffelovrådet har i betænkning 1574/2020 efter en gennemgang af 3 års nyere retspraksis om voldtægt vurderet, at den gældende lovgivning kun dækker en del af de tilfælde, hvor der foreligger ufrivillighed, og at der kan forekomme situationer, hvor et samleje har været ufrivilligt, og forurettede har givet udtryk for ufrivilligheden, men hvor samlejet ikke vil kunne straffes, hvis der ikke er anvendt tvangsmidler eller lignende.

Som anført i udkastet til lovforslag betyder det, at der i dag ikke nødvendigvis vil være tale om voldtægt i tilfælde, hvor en person siger nej til samleje.

Bedre beskyttelse af den seksuelle selvbestemmelsesret

Justitia kan på den ovenfor anførte baggrund tilslutte sig ønsket om at ændre straffelovens § 216, stk. 1, så bestemmelsen i højere grad beskytter menneskets grundlæggende frihed og ret til at bestemme over egen krop.

En sådan ændring – hvor det afgørende ikke længere skal være, om der er anvendt tvangsmidler, eller om forurettede ikke har været i stand til at modsætte sig handlingen, men derimod om den seksuelle handling var frivillig – vil både kunne ske ved indførelse af en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse og en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse.

Justitia er imidlertid enig med Justitsministeriet i, at en samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil give den initiativtagende person en videre forpligtelse, når den anden person forholder sig passivt, og at denne bestemmelse derfor er bedst egnet til at sikre den seksuelle selvbestemmelsesret.

Retssikkerhed for den anklagede

Det er efter Justitias opfattelse en afgørende forudsætning for den foreslåede ændring af voldtægtsbestemmelsen, at den ikke udhuler eller forringer retssikkerheden for de personer, som bliver anklaget for voldtægt.

Justitia har i den forbindelse bl.a. noteret sig, at uskyldsformodningen stadig er gældende, og at anklagemyndigheden skal løfte bevisbyrden for, at den tiltalte gerningsperson har overtrådt voldtægtsbestemmelsen med den påkrævede tilregnelser.

Anklagemyndigheden skal således føre bevis for:

- at tiltalte har haft samleje med offeret,
- at offeret ikke havde samtykket, hvilket skal vurderes konkret og objektivt ud fra en samlet afvejning af sagens konkrete omstændigheder, og
- at tiltalte havde forsæt til, at offeret ikke deltog med samtykke. Det er således ikke tilstrækkeligt, at gerningsmanden *burde vide*, at forurettede ikke samtykkede.

Samtidig skal beviset naturligvis have en sådan styrke, at der ikke er nogen rimelig tvivl om, at tiltalte er skyldig.

Det er på denne baggrund Justitias umiddelbare vurdering, at den foreslåede samtykkebaserede voldtægtsbestemmelse må anses for at balancere hensynet til beskyttelsen af voldtægtsofre og retssikkerheden for de personer, der anklages for voldtægt.

Lovændringen bør følges tæt

Justitia vil dog anbefale, at politiets, anklagemyndighedens og domstolenes behandling af voldtægtssager følges tæt i de første 1-2 år efter lovændringen for at sikre, at sagerne behandles i overensstemmelse med lovforslagets intentioner. Der bør desuden følges op med en egentlig evaluering af lovændringens konsekvenser med særlig fokus på bl.a. forståelsen af samtykkebegrebet, bevisvurderingen og udvidelsen af det strafbare område.

Lovændringen kan bidrage til en påkrævet kulturændring, men yderligere tiltag er også nødvendige

Den foreslåede ændring af voldtægtsbestemmelsen kan efter Justitias opfattelse næppe i sig selv forventes at føre til væsentligt flere domfældelser, da udvidelsen af det strafbare område må anses for at være forholdsvis begrænset, og det i en stor del af sagerne kan være vanskeligt at løfte bevisbyrden. Det betyder dog på ingen måde, at lovændringen ikke kan anses for betydningsfuld.

Udover en kriminalisering af ufrivilligt samleje uden anvendelse af tvangsmidler mv. kan en forandring af den måde, som vi opfatter og taler om voldtægt på, bidrage til en kulturændring med en generel øget respekt for andre personers ret til at bestemme over egen krop. Lovændringen vil forhåbentligt også kunne føre til, at flere ofre for voldtægt og voldtægtsforsøg anmelder sagerne til politiet, og at der skabes en bedre tilgang til systemets møde med ofrene, der befinder sig i en meget sårbar og udsat situation.

Det bemærkes i den forbindelse, at forskning f.eks. har vist, at det i dag kun er ca. hver fjerde voldtægt eller voldtægtsforsøg, som bliver anmeldt til politiet.¹ Samtidig har mange ofre det vanskeligt i anmeldelsessituationen. Næsten en tredjedel af ofrene oplever forhindringer i forbindelse med anmeldelsen, og næsten en femtedel af ofrene føler sig ikke trygge i anmeldelsessituationen.²

En ændring af voldtægtsbestemmelsen kan dog ikke stå alene og bør derfor følges op med en række andre tiltag, f.eks. en oplysnings- og anmeldelseskampagne, sikring af de nødvendige ressourcer til området og uddannelseskraft til de personer, som behandler og afgør sagerne.

Justitia vil desuden anbefale, at der før og efter lovændringen foretages en undersøgelse af sager, der afsluttes uden retssag. Det bemærkes i den forbindelse, at der i 2019 blev modtaget 1.662 anmeldelser for voldtægt og voldtægtsforsøg, men at der samme år kun faldt 314 domme.³ Ifølge Straffelovrådets betænkning er det knap 60 pct. af de anmeldte sager, som fører til sigtelse og kun en mindre del af sigtelserne fører til tiltale og efterfølgende domfældelse ved domstolene.⁴ Måske flere af sagerne fremover – og særligt efter en lovændring – burde prøves ved domstolene?

Sager om samleje med børn på 12-14 år og stor aldersforskel

Samleje med børn, der er fyldt 12 år, anses ikke automatisk for voldtægt – modsat tilfælde, hvor barnet er under 12 år, jf. straffelovens § 216, stk. 2. Det er dog efter straffelovens § 222 under alle omstændigheder strafbart at have samleje med børn under den seksuelle lavalder. Hvis voldtægtsbestemmelsen ændres således, at der fremover vil være fokus på samtykke i stedet for tvangsmidler mv., bør det efter Justitias opfattelse også overvejes, hvordan man fremover skal behandle sager, hvor en person har gennemført samleje med et barn på 12-14 år, og hvor der er tale om stor aldersforskel mellem parterne. Det bør i den forbindelse bl.a. overvejes, i hvilket omfang børn i denne alder kan give samtykke til seksuelt samkvem med væsentligt ældre personer, og om der i givet fald bør stilles særlige krav til et sådant samtykke.

¹ <https://dkr.dk/vold-og-voldtægt/fakta-om-voldtægt/>

² Justitsministeriets forskningskontor, rapport om ofres oplevelser ved anmeldelse af seksuelle overgreb til politiet, oktober 2017.

³ <https://dkr.dk/vold-og-voldtægt/fakta-om-voldtægt/>

⁴ Straffelovrådets betænkning 1574/2020 om en frivillighedsbaseret voldtægtsbestemmelse, s. 9.

Sager, hvor den ene part er totalt passiv

Lovforslaget opstiller en formodningsregel om, at totalt passive personer ikke samtykker, hvilket får den betydning, at den person, der ønsker samleje gennemført, må gøre noget for at sikre sig, at vedkommende samtykker. Ifølge lovforslaget vil der dog efter en konkret og samlet vurdering også kunne foreligge samtykke i denne situation, og her vil det kunne indgå i vurderingen, om parterne tidligere har haft samleje gennemført med samtykke, der er foregået på samme måde, uden at der har været tale om indirekte trusler eller psykisk vold mv., eller om parterne ikke tidligere har haft nogen seksuel relation. Efter Justitias opfattelse kan undtagelsen til formodningsreglen indebære fare for manglende beskyttelse af ofre, der f.eks. lever i usunde samlivsforhold med tilbagevendende ufrivilligt seksuelt samkvem. Det bør derfor overvejes, om der kan gives yderligere vejledning i lovforslagets bemærkninger om denne vanskelige situation, så der i videst muligt omfang sker beskyttelse af ofrene uden at forringe de anklagedes retssikkerhed.

Med venlig hilsen

Birgitte Arent Eiriksson
Vicedirektør

JUSTITIA

Mobil/Cell +45 30 86 84 97

E-mail: birgitte@justitia-int.org

<http://www.justitia-int.org>





DET KRIMINAL
PRÆVENTIVE RÅD

27. oktober 2020

Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse

Høringssvar – Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven
(Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Ved en mail af den 29. september 2020 har Justitsministeriet anmodet Det Kriminalpræventive Råd om eventuelle bemærkninger.

I den anledning skal DKR udtale, at vores mission er at skabe tryghed ved at oplyse om og forebygge kriminalitet

I løbet af det sidste årti er antallet af kvinder, der udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg mere end fordoblet. Det betyder, at flere end 6.700 kvinder udsættes for voldtægt eller voldtægtsforsøg hvert år. Det er en stigning, vi ikke kan leve med, og som i høj grad kalder på politisk handling.

Vi ser positivt på den nye samtykkelovgivning, fordi den kan føre til, at færre bliver udsat for seksuelle overgreb. Den offentlige debat om samtykke og seksuelle overgreb har forhåbentligt været med til, at flere allerede er blevet mere opmærksomme på, hvor andre menneskers grænser går.

DKR skal imidlertid understrege, at voldtægt og seksuelle overgreb imidlertid er et stort kriminalitetsproblem, som – hvis det for alvor skal bekæmpes – kræver mere end en ændring af straffeloven. Frem for kun at fokusere på hvad vi skal gøre, når skaden er sket, mener vi i DKR, at vi i højere grad skal forsøge at undgå de mange voldtægter.

Derfor er det DKR's klare holdning, at der skal gøres langt mere for at forebygge voldtægt. Der er behov for at sætte ind tidligt og gå systematisk til værks. Desværre har forebyggelsen ikke tilstrækkeligt fokus, når det kommer til voldtægt og seksuelle overgreb. DKR anbefaler derfor, at regeringen tager et initiativ på tværs af ministerområder og sætter sig for at udarbejde en **national forebyggelsesstrategi** af voldtægt og seksuelle overgreb. Det kræver, at relevante aktører inddrages med henblik på at tilvejebringe viden og inspiration til, hvordan den nødvendige forandring kan skabes.

En sådan strategi bør først og fremmest være helhedsorienteret og komme hele vejen rundt om problemstillingen.

DKR peger bl.a. på en ambitiøs undervisningsindsats i grundskolen og på ungdomsuddannelserne, hvor der er behov for, at børn og unge gøres mere bevidste om, hvordan de undgår seksuelt grænseoverskridende adfærd, så de hverken ender som ofre eller gerningsmænd, og så de tager aktivt afstand fra grænseoverskridende adfærd, som de bliver vidner til.

Vi skal have mere fokus på gerningsmændene. Der er brug for, at vi får meget mere viden om deres adfærd, så vi kan udvikle målrettede indsatser.

Samtidig mener DKR, at opsporingen og forebyggelsen blandt de børn og unge, der allerede udviser seksuelt bekymrende adfærd, bør styrkes markant. Denne gruppe børn og unge kan i dag få behandling, men der er nødvendigt, at de bliver opsporet og behandlet endnu tidligere.

En national forebyggelsesstrategi bør også indeholde en særlig indsats målrettet flergangsofre. 26 procent af voldtægtsofre bliver udsat for overgreb 2-3 gange, mens det for 18 procent er helt oppe på fire gange eller flere på blot fem år.

Med venlig hilsen

Erik Christensen
Formand

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1210 København K
Att. Camilla Nielsen
chn@jm.dk.



Sagsnummer 2019-731-0062

København d. 27.10.2020

Høringssvar til Lov om Ændring af straffeloven (samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Sex & Samfund hilser det fremsatte lovudkast velkommen og takker for muligheden for at give et høringssvar. Vi vil knytte en række bemærkninger til betænkningen og den videre proces under de to følgende punkter:

1. Bemærkninger til udformningen af en ny voldtægtsbestemmelse

Sex & Samfund støtter varmt op om en ændring af straffeloven. Vi bør ændre den nuværende lovgivning så vi kan sikre mere retfærdighed for ofre for seksuelle overgreb, bidrage til at mindske de barrierer, der forhindrer ofre for voldtægt i at anmelde det til politiet, samt sikre, at de personer, der er skyldige i voldtægt og voldtægtsforsøg, bliver dømt for det.

Herudover har vi følgende bemærkninger til indholdet den nye lovgivning:

For det første er det afgørende, at en ny lovgivning går utvetydigt væk fra den nuværende bestemmelse, som har vold eller trussel om vold som omdrejningspunkt for at afgøre, om der har været tale om en voldtægt, hvilket i praksis betyder at det ved bevisførelsen er afgørende, om offeret har gjort modstand eller modsat sig handlingen. Dette er stærkt problematisk, da lovgivningen herved ikke rummer de mange tilfælde, hvor offeret "fryser" - hvilket er almindeligt i voldtægtssager. I forhold til formuleringen af den nye voldtægtslovgivning er det følgende vigtigt, at den udformes på en måde på en måde, så det at "fryse" eller passivitet i bredere forstand ikke er at samtykke til seksuelle handlinger. Disse hensyn mener vi er tilgodeset i den fremsatte forslag.

Sex & Samfund mener endvidere, at en ny lovbestemmelse skal afspejle en bred forståelse af, hvordan frivillighed/samtykke kommer til udtryk i seksuelle relationer, hvor både "sprog", "handling", "eller på anden måde" indgår. Dette i respekt for, at menneskelig kommunikation i seksuelle situationer, og seksualitetens og flirten og forførelsens sprog mere generelt, har forskellige (og ikke kun verbale) former og varierer fra person til person, og fra kontekst til kontekst. Det er dog vigtigt, at lovgivningen er klar ift. at sikre at forudgående handlinger såsom flirt, påklædning, etc. *ikke* i sig selv kan anses som samtykke

til samleje eller lign. Dette kan blandt andet gøres ved at lægge gernings-tidspunktet, altså det tidspunkt, hvor den konkrete handling fandt sted, til grund for afgørelsen.

Sex & Samfund er meget glade for at læse, at lovforslaget tager så godt vare på begge parter – også den aktive parts - retssikkerhed i de ofte komplekse sager. Vi anbefaler i øvrigt, at man i straffeloven og i samfundet mere generelt går væk fra at definere forurettede som ”kvinden” i anerkendelse af, at også andre kønsidentiteter og forskellige seksualiteter, fx mænd, homoseksuelle, transkønnede og interkønnede, kan blive udsat for voldtægt, ligesom som det giver mening at anvende termen ”gerningsperson” frem for ”gerningsmand”.



2. Ny lovbestemmelse kan ikke stå alene – der er brug for mere oplysning og styrkelse af forebyggelse, dialog og undervisning

Sex & Samfund bemærker, at Straffelovrådet i deres betænkning ikke finder belæg for at kunne give et kvalificeret bud på, om eller i hvilket omfang en ny voldtægtsbestemmelse vil have en generalpræventiv effekt.

Straffelovrådet gør sig dog forhåbninger om, at en ny samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse vil have en bredere adfærdsregulerende effekt, samfundsmæssigt set. Det er også udtrykt som et ønske i lovforslaget.

Vi er enige i, at en ny voldtægtsbestemmelse ikke i sig selv har en oplagt præventiv effekt og vi mener derfor ikke, at ændringer i straffeloven og en udvidet kriminalisering kan stå alene. Hvis en ny voldtægtsbestemmelse skal have en dybere adfærdsregulerende effekt og bidrage til en reel forebyggelse af voldtægter og seksuelle krænkelse mere generelt, er der brug for flere og mere systematiske forebyggende tiltag.

Sex & Samfund anbefaler derfor, at der fra politisk side afsættes ressourcer til at sikre både oplysningsindsatsen og styrke undervisningsindsatsen til børn og unge og undervisere og fagpersoner, der har ansvar for børn og unge.

I lighed med anbefalingerne fra Justitsministerens ekspertpanel afgivet i november 2019 mener Sex & Samfund, at det er en god idé, at Ligestillingsministeriet iværksætter en ”oplysningskampagne om sprogbrug, kultur, frivillighed og samtykke” (p 2) efter en ny lovbestemmelse er vedtaget i Folketinget. En oplysningskampagne kan bidrage til at øge kendskabet til en ny lovgivning og dens konsekvenser for seksuelle relationer mellem mennesker, især for unge, men det er vigtigt, at en kampagne forholder sig dialogisk og normkritisk til feltet ved at engagere og motivere unge til at tage stilling til normer og skabe positive forandringer for sig selv og andre – og ikke er en skræmme-kampagne med korte, moraliserende handlingsanvisninger om, hvordan den enkelte skal opføre sig.

Det er dog vigtigt at understrege, at en oplysningskampagne kan dog kun udgøre



et mindre element i den forebyggende indsats, der har til formål at forebygge seksuelle overgreb, øge menneskers opmærksomhed på hinandens grænser og udfordre uhensigtsmæssige normer for køn, sex, flirt, grænser i samfundet hos både unge og voksne generationer. Således er Sex & Samfund enig i anbefalingerne fra Justitsministerens ekspertpanel afgivet i november 2019 om, at en ny voldtægtslovbestemmelse bør give anledning til at se nærmere på seksualundervisningsindsatsen i Danmark (p 2).

Ekspertpanelet fremhæver, at det "nuværende seksualundervisningsmateriale" trænger til at blive opdateret ved at inkludere temaer som "samtykke" og "frivillighed".

Det er i den sammenhæng vigtigt at understrege, at der allerede findes en del undervisningsmaterialer, både for grundskoler og ungdomsuddannelser, om temaer som sex, flirt, grænser, gråzoner, seksualitet, relationer, normer, lovgivning og seksuelle rettigheder, samtykke og frivillighed, som allerede nu kan bruges. Mange af disse er udviklet af Sex & Samfund og tilgængelige på flere kanaler.¹

Sex & Samfund mener ikke, at der er behov for at udvikle separat materiale eller en specifik undervisningsindsats om samtykke i grundskolen, men foreslår, at emnet indgår i udskolingen inden for rammerne af sundheds- og seksualundervisningen og familiekundskab (SSF) og integreres i en bredere kreds af temaer som sex, flirt, grænser, gråzoner, seksualitet, relationer, normer, lovgivning og seksuelle rettigheder.

Ift. Grundskolen er den reelle udfordring imidlertid, at de målsætninger der er opstillet for SSF undervisningen (sundheds-seksualundervisning og familiekundskab) jf. Undervisningsministeriets evaluering i Januar 2019 langt fra imødekommes i den praktiske undervisning i skolen. Eleverne får, med andre ord, ikke den undervisning de har krav på. Årsagerne er flere, herunder manglende rammer på den enkelte skole, f.eks. i form af systematisk integration i undervisningsplaner samt manglende tovholdere for undervisningen. Hertil kommer, at undervisere og anden fagpersonale ikke mener, at de er klædt på til at varetage undervisningen. Der er således brug for at styrke undervisere og

¹ På Sex & Samfunds underviserportal målrettet undervisere og fagpersoner i grundskolen og ungdomsuddannelser kan man eksempelvis gratis downloade disse undervisningsmaterialer med læringsvejledninger:

Grundskolens udskoling (7., 8. 9 og 9. klasse):

<https://www.underviserportal.dk/grundskole/materialer/forloeb/151-flirt-og-graenser>

<https://www.underviserportal.dk/grundskole/materialer/forloeb/150-graenser-uge-sex-19>

Grundskolens udskoling (10. klasse):

<https://www.underviserportal.dk/grundskole/materialer/forloeb/152-flirt-og-normer-i-graenselandet>

Erhvervsuddannelser (EUD/EUX):

<https://www.underviserportal.dk/ungdom/materialer/forloeb/153-flirt-og-normer-i-graenselandet>

Gymnasier (Stx, Hf, Hlx og Htx):

<https://www.underviserportal.dk/ungdom/materialer/forloeb/155-sex-og-normer-i-graenselandet>

Produktionsskoler, FGU og EGU:

<https://www.underviserportal.dk/ungdom/materialer/forloeb/154-flirt-og-normer-i-graenselandet>

fagpersoners seksualpædagogiske kompetencer, dels ved obligatorisk undervisning i normkritisk pædagogik og sundheds- og seksualundervisningens (SSF) fagdidaktik på læreruddannelsen, og dels gennem bedre muligheder for efteruddannelse.

I forhold til ungdomsuddannelserne mener Sex & Samfund, at det er vigtigt, at der på lovgivningsniveau skabes en obligatorisk ramme for og nyetableres en tradition for, at vi i Danmark på tværs af alle ungdomsuddannelser tilbyder undervisning i køn, krop og seksualitet. Temaer som sex, flirt, grænser, gråzoner, seksualitet, relationer, normer, lovgivning og seksuelle rettigheder er her vigtige med henblik på at understøtte unges seksuelle dannelse og mulighed for at skabe sunde og positive relationer, der er baseret på frivillighed og samtykke. Der bør hertil sikres seksualpædagogiske kompetencer hos undervisere og rådgivere på ungdomsuddannelserne.

Sex & Samfund finder det afgørende, at vi i Danmark får skabt en forebyggende indsats i forhold til seksuelle overgreb, der baserer sig på positiv dialog og dannelse. Undervisningsindsatserne bør tage afsæt i et rettighedsbaseret, seksualitetspositivt og fællesskabsorienteret pædagogisk grundsyn, hvor der i dialogen er fokus på at engagere børn og unge uanset køn, seksualitet, etnicitet og hudfarve etc. i disse temaer og tale om de normer, værdier og holdninger og handlinger og sociale fællesskaber, som seksualitet er indlejret i, samt at motivere unge til at handle både individuelt og i fællesskabet for at fremme egen og andres seksuelle trivsel og modvirke at seksuelle overgreb sker.

Med venlig hilsen

Bjarne B. Christensen

Generalsekretær, Sex & Samfund



From: Jan Hempel <Jan.Hempel@politiforbundet.dk>
Sent: 30-09-2020 09:42:50 (UTC +02)
To: EStrafferetskontoret (951s18) <Strafferetskontoret@jm.dk>
Subject: VS: Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven - 2019-731-0062

Til Justitsministeriet.

Politiforbundet har ikke bemærkninger til høringen.

Politiforbundets jr.nr. 2020-01044.

Med venlig hilsen

Jan Hempel

Forbundssekretær



H.C. Andersens Boulevard 38
DK-1553 København V

Tlf. +45 3345 5965

E-mail mail@politiforbundet.dk

Politiforbundet passer på dine data. Læs mere om vores behandling af dine oplysninger her <https://www.politiforbundet.dk/om-politiforbundet/politiforbundets-databeskyttelsespolitik>

Denne e-mail fra Politiforbundet kan indeholde fortroligt materiale. E-mailen er kun beregnet for ovennævnte modtager(e). Hvis du har modtaget e-mailen ved en fejl, beder vi dig venligst kontakte afsenderen og i øvrigt slette e-mailen, inkl. eventuelle kopier og vedhæftede dokumenter. På forhånd tak

Henvendelser kan rettes skriftligt til Politiforbundet. Der kan sendes sikkert til mail@politiforbundet.dk. Det forudsætter dog, at du selv har adgang til at sende fra sikkermail.

Fra: Justitsministeriet <jm@jm.dk>

Sendt: 29. september 2020 16:05

Emne: Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven - 2019-731-0062

Se venligst vedhæftede.

Med venlig hilsen



JUSTITSMINISTERIET

Slotsholmsgade 10

1216 København K

Tlf.: 7226 8400

www.justitsministeriet.dk

jm@jm.dk

From: Marianne Hansen <MGH@kl.dk>
Sent: 30-09-2020 10:58:51 (UTC +02)
To: £Strafferetskontoret (951s18) <Strafferetskontoret@jm.dk>
Subject: KL's høringssvar til sagsnummer 2019-731-0062

Kære Justitsministeriet

KL har ingen bemærkninger til den fremsendte høring.

Med venlig hilsen
Marianne Hansen

Sekretær
Jura og EU



Weidekampsgade 10
Postboks 3370
2300 København

D +45 3370 3281
E MGH@kl.dk

T +45 3370 3370
W kl.dk

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Sendt til strafferetskontoret@jm.dk
Sagsnummer: 2019-731-0062

15. oktober 2020

J nr 2020-11-0478
Dok.nr 267645
Sagsbehandler
Susanne Dige Nielsen

Høringssvar til udkast om forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse)

Ved e-mail af 29. september 2020 har Justitsministeriet anmodet om Datatilsynets bemærkninger til ovennævnte udkast.

Datatilsynet har umiddelbart ingen bemærkninger til ovennævnte udkast, men forudsætter generelt, at enhver behandling af personoplysninger foranlediget af udkastet vil ske i overensstemmelse med de databeskyttelsesretlige regler.

Med venlig hilsen

Susanne Dige Nielsen

Datatilsynet
Carl Jacobsens Vej 35
2500 Valby
T 3319 3200
dt@datatilsynet.dk
datatilsynet.dk
CVR 11883729



Sagsnr.:
2020 - 12226

Til Justitsministeriets strafferetskontor

Dato:
19. oktober 2020

Socialstyrelsen har den 1. oktober modtaget en høring fra Justitsministeriet om udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse) med sagsnummeret 2019-731-0062. Af den vedhæftede høringsliste fremgår det, at Center mod Menneskehandel og Kompetencecenter Prostitution høres over lovforslaget. Socialstyrelsen er ikke særskilt nævnt på høringslisten. Det bemærkes, at Center mod Menneskehandel og Kompetencecenter Prostitution er en del af Socialstyrelsen og som sådan ikke er selvstændige høringsparter.

Socialstyrelsen meddeler hermed, at den ikke ønsker at afgive høringssvar på denne høring.

Venlig hilsen

Gráinne Stevenson
Specialkonsulent

Justitsministeriet
Politi- og Strafferetsafdelingen
Strafferetskontoret
Slotholmsgade 10
1216 København K



RIGSADVOKATEN
FREDERIKSHOLMS KANAL 16
1220 KØBENHAVN K

TELEFON: 7268 9000
FAX: 7268 9004
E-MAIL: RIGSADVOKATEN@ANKL.DK
www.anklagemyndigheden.dk

DATO 19. oktober 2020

JOURNAL NR.
RA-2020-3200602-11

SAGSBEHANDLER: JMA/

Justitsministeriet har ved høringsbrev af 29. september 2020 anmodet Rigsadvokaten om en udtalelse til udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven (Samtykkebaseret voldtægtsbestemmelse).

Rigsadvokaten har ikke bemærkninger til lovudkastet.

Med venlig hilsen

Pernille Breinholdt Mikkelsen
Statsadvokat

From: Nanna Skau Fischer <NSF@regioner.dk>
Sent: 21-10-2020 08:37:15 (UTC +02)
To: Justitsministeriet <jm@jm.dk>
Subject: VS: (afv. TIJ) VS: Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven - 2019-731-0062

Danske Regioner har ingen bemærkninger til denne høring.

Med venlig hilsen
Nanna Skau Fischer
Juridisk chefrådgiver
Danske Regioner
[Dampfærgevej 22](#)
[2100 København Ø](#)
M +45 22222153
E nsf@regioner.dk

Fra: Justitsministeriet <jm@jm.dk>
Sendt: 29. september 2020 16:05
Emne: Høring over udkast til forslag til lov om ændring af straffeloven - 2019-731-0062

Se venligst vedhæftede.

Med venlig hilsen



JUSTITSMINISTERIET
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Tlf.: 7226 8400
www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk